

דעת תורה בנושאי ארץ הקודש ת"ו • גליון פז • חנוכה (חשוך-בסלז) ה'תשפ"ו

פקדונות ציין

התאחדות החרדים לדרישת ציין על טהרת הקודש

סיכום חג הסוכות
בשערי בית ה' - בגב הגליון

28

הריגת מחבלים

פסק מרן הגר"ד קוק שליט"א

15

דת ומגזר

בפרשת דרכים

18

חנוכה - ארץ,
מקדש ומלכות

19

למה בן תורה צריך
בכלל מלכות?

עד שריחם עליהם א-להי אבורנינו והושיעם מידם
והצילם וגברו בני חשמונאי הכהנים הגדולים והרגום
והושיעו ישראל מידם והעמידו מלך מן הכהנים וחזרה

מלכות לישראל

בינוס חנוכה - סמוך למקום המקדש

יום ג' נר שלישי של חנוכה בבית ויטנברג, רחוב הגיא הרובע היהודי המתחדש, בין השעות 20:15-23:00
תכנית מרתקת וסיבוב שערים, לפרטים ודרכי הגעה - קו האגודה - 079-538-3396 או בקבוצת השליחה בדוא"ל

7

יסודות קדושת ציין
- ברית האהבה

29

רוח אחרת במצפה לאה

10

מלכות או מיעוט?
אנחנו נקבע!

12

מלך ישראל וגואלו
או מלכי וא-להי?

13

מדינת ישראל
וקהל היראים - לאן?

תוכן הגליון

חלק א' - מאמרים:

3 דעת תורה

מסודר לפי ימות השנה:
י"א מר חשוון -

הגאון הצדיק רבי יהודה לייב חסמן זצוק"ל
כ' כסלו - מרן הגאון רבי יצחק הוטנר זצוק"ל

7 יסודות 'קדושת ציון' - ארץ ישראל - ברית האהבה בין ה' לישראל

הרב חיים פרידמן

18 עם התורה וציונות מזויפת

הרב יהודה אפשטיין

12 מלך על כל הארץ ומלך ישראל וגואלו או 'מלכי וא-להי

הרב בצלאל גנז

13 דו שיח בעיני השעה

הרב מנשה בן-יוסף

15 אחת שאלתי

הרב אהרן סירקין

18 ההתמודדות בחנוכה היא על קדושת ארץ ישראל

הרב חיים לנדו

19 על ידי כהניו מגר מתקוממו

הרב חיים מאיר אינהורן

22 ישקרה בערבה מסילה לא-להינו

הרב משה מלוביצקי

23 מחזה ישעיהו - שינוי סדרי

עולם במלך ה' בהר ציון

הרב חיים דוידוביץ

26 ואפנה על ימין או על שמאל

הרב מאיר גולדמניץ

9 בעקבות הספר הקדוש 'אם הבנים שמחה' פרק כ"ה

ליקט: הרב בצלאל גנז

חלק ב' - המגזין:

28 פסק הלכה בענין מוות למחבלים

29 רוח אחרת במצפה לאה

29 לוח מודעות

38 גדולי ישראל בונים את א"י

בית המדרש

קוראים כותבים ותגובות המערכת

מכתבים

27 באשר לגיוס לשיבות

32 רשמים מסיבוב שערם

התאחדות החרדים לדרישת ציון
על טהרת הקודש

דבר המערכת

ימי החנוכה העומדים בפתחנו משמשים הזדמנות להתבונן על מצב האומה, המתמודדת היום כאז עם אותה בעיה של התיוונות זוחלת תוך החדרת תרבות העמים וצורת החשיבה האלילית שבלבושה המודרני הפכה לאתאיסטית - אל תוך כרם בית ישראל.

רבים שואלים, מה לכם ב'קדושת ציון' לעסוק בנושאים הגדולים של מדיניות חוץ ובטחון, צורת המסטר במדינת ישראל, תהליכים היסטוריים הרי-גורל, דברים שנראים כגזורים במדה גבוהה מדי עברוננו, יושבי בית המדרש, המתאבקים באבק רגליהם של אב"י ורבא, ראו נא את ארגוני הקירוב השונים, כמה תורה זכו להפיץ, כמה יהודים השיבו אל אביהם שבשמים, השמות מוכרים לכולנו - 'ערכים', 'לב לאחים', 'יד לאחים', 'הידברות', מוסדות אור החיים ואור שמח, ועוד שלל ארגונים ותיקים וגם חדשים, רבנים ומרצים מכל העדות והחוגים, העוסקים במלאכת הקודש של החזרה בתשובה, כמו גם בטיפול בנושאים ובשאר האתגרים העומדים בפנינו כיום. למה שלא תצטרפו אליהם, תלמדו עוד יהודי מהי שבת, תעזרו לעוד יהודי להניח תפילין, תסייעו בבניית מקוה טהרה בעוד מושב נידח או בהקמת מוסד לימודים על טהרת הקודש בפריפריה. מה לכם לחלום חלומות בלתי-מצויאותיים על מלכות ומקדש, גרוש האויב וצבא יהודי אמיתי, כלכלה על-פי תורה ומערכת בריאות המנוהלת לפי כללי ההלכה. מה לכם לדרוש שחברת חשמל תתנהל על-פי תורה ותשמור את השבת כהלכתה, מוטב להשקיע בגנרטורים ובמצברים שיפטרנו את הבעיה המעשית המעיקה על היחיד...

אולם המציאות מוכיחה, כי אחרי כל הפעילות הברורה של כל הארגונים הקדושים והמוסדות המפוראים - ישנם כוחות חזקים לא פחות, ואף יותר - המושכים את עם ישראל, ואת ציבור היראים בכללו - לכיוונים מנוגדים בתכלית לרצון ה'. בעידן המודרני, בו אנו חיים בעל כרחנו, קיימים כחות אדירים, החולשים על מערכות ועל דפוסי חשיבה, וכנגד כל יהודי ששב אל ה' ואל תורתו דרך 'לב לאחים' - דואגים אותם כחות לעצב תודעת המונים, שתהפוך את היהדות לעקרה וחסרת חשיבות ביחס למה שקורה בעולם האמיתי. הרעל הפדגוגיסי חודר אל תוך הוורידים מכל הכיוונים, ולא די בסמינר של ערכים כדי להתגבר עלי. המתיוונים של ימינו יוצרים שפה, יוצרים מערכת שלמה של ערכים, מתחמים את גבולות השיח, יוצרים חלץ חברתי וכלכלי ומתכנתים את תודעת ההמונים בתחכום ובערמוניות. בצפון קוראה זה נעשה בצורה בוטה כמיטב המסורת הבולשביקית, ואילו כאן זה נעשה במתק שפתיים תוך הפרחת סיסמאות חלולות לאור.

מול הסכנה האיומה הזאת - לא די ב'הידברות' ו'לב לאחים'. הארגונים האלו מצוינים בשביל היחיד, אבל אין להם כשורה לאומה, והתוצאות מדברות בעד עצמן. רואים באופן עקיב עם השנים, כי אמנם יותר ויותר יהודים שומרים שבת, טהרה, מתפללים ושולחים את ילדיהם למוסדות תורניים. בדרך הטבע, גם הציבוריות הישראלית הייתה אמורה להיראות יותר ויותר יהודית, אבל המציאות מורה על ההפך! כשאין כשורה לאומית שתתמודד מול כוחות הרשע העומדים לכלותו כבימים ההם, אנתון נמצאים בעמדת נחיתות, וזה בסוף משפיע על כל אחד ואחד מאתנו.

לכן 'קדושת ציון' היא כורח המציאות. לכן היא לא 'עוד ארגון', ולכן אף אחד אינו נשאר שווה-נפש כשהוא קורא את הגליון. לא הקמנו את האגודה ואת הגליון כדי לכתוב את הוורטים שלנו על הפרשה, וגם לא כדי לקדם מצוה נשכחת. קמנו כדי להעמיד אלטרנטיבה יהודית ואמיתית ושורשית לכל מערכות השליטה הלופתות אותנו כיום וכופות עלינו את ערכי סדום. אפשר להסכים ואפשר להתנגד, אי אפשר להשאר אדיש. מי שמתנגד - מוזמן בשמחה לשטוח את טענותיו בצורה תורנית, ונשמח לדון וללכת אותם עד זק. אך מי שכבר הפנים את ההכרח שבהעמדת החזון - מוטל עליו להשתתף אף בגופו ובממונו בידוע מה מונח כאן על כך המאזניים.

בגופו - אנו מבקשים מכל אחד ואחד שיטול חלק בהפצת הגליונות ככל הניתן ובכל האמצעים העומדים לרשותו. בממונו - יצאנו במבצע 'הרחיב' לביסוס הגליון ולהעצמתו. לנוכח המהפכה האדירה שחוללו עד כה באמצעים דלים, המסקנה המתבקשת היא שכל גליון נוסף שמדפיסים הוא בעל חשיבות עליונה.

כדי להמשיך את מורשת הגבורה של חנוכה - ירתם כל אחד בגופו ובממונו, ונזכה לישועות בזמן הזה כמו בימים ההם!

שלכם, העורך.

י. מאיר

מתחברים למשמעות התורנית המעשית של ארץ ישראל

kdust.office@gmail.com | טל: 079-538-3396 | qdushat-zion.022.co.il

לתרומה: נדרים פלוס: 'אגודת קדושת ציון' | בנק מרחמי (20) סניף 459 מספר חשבון 109491 - 'קדושת ציון'

גליון 87

חנוכה (חשוון-כסלו)
תשפ"ו

מו"ל: עמותת 'קדושת ציון'

עורך ראשי: הרב יהודה אפשטיין

עורך משנה: הרב פסח הלפרין

צילומים: ויקיפדיה, ארכיון האגודה, אוספים פרטיים.

עיצוב ועימוד: 'צמח'

ועדת ביקורת

דוא"ל: ph@kedushastzion.org

מחלקת הפצה

דוא"ל: hafatza@kedushastzion.org

להרשמה לקבלת הגליונות בדוא"ל,

ולשאלות בכל ענין:

office@kedushastzion.org

☎ 079-6073701 שלוחה 9

☎ 077-3181693

מודפס באלפי עותקים, ומופץ בריכוזים
החרדיים ברחבי ארץ ישראל ובחו"ל.
אין המערכת אחראית לתוכן הפרסומות.

אפשר לקבל את מכתב תמיכת הרבנים באגודת 'קדושת ציון' שהתפרסם בגליונות קודמים בשליחת בקשה לדוא"ל האגודה

לע"נ

שמואל שמשון בן ישראל
לאה מרים בת ישראל

רב בער בן משה

יהודית חביבה בת ר' שלום יוסף

משפחת רבין

הערת המערכת: גליון זה משמש במה
לנושאים שונים הנוגעים לדרישת ציון.

המאמרים והכתבות נמצאו ראויים להופיע
בבמה זו, אבל תוכן הדברים הם על אחריות
הכותבים בלבד. הארות והערות תתקבלנה
בשמחה ובברכה, לדון כדרכה של תורה, ובפרט
כדרכם של תלמידי חכמים שבארץ ישראל,
הנוחים זה לזה בהלכה. והאמת והשלום אהבו.

דוא"ל לענייני הגליון ולתגובות:

DOAR@KEDUSHASTZION.ORG

אגודת קדושת ציון פועלת
להעמיק את תודעת המרכזיות
של ארץ ישראל ביהדות,
כמקום שנתנהל בו כאומה
שלמה הפועלת על פי תורת ה'.

דעת תורה

עורך המדור - הרב דוד מלינובסקי

במדור זה נביא בעזר ה' עניני דרישת ציון והמסתעף מדברי גדולי ישראל, שיום פטירתם חל בחודשי הגליון.
הקוראים החשובים מוזמנים לשלוח חומרים מתאימים (נא להקפיד לציין מקור) לעורך מדור זה בדוא"ל MD@KEDUSHASTZION.ORG

**הגאון הצדיק
רבי יהודה לייב חסמן זצוק"ל
משגיח ישיבת חברון
י"א מרחשון תרצ"ו**

נביא כאן הערה יסודית מדבריו בענין המבואר
בנביא (יחזקאל לו), שהקדוש ברוך הוא מחזיר את
עם ישראל לארץ ישראל אף על פי שאינם ראויים
מצד מעשיהם, למען קידוש שמו. ואלו דבריו:

הגלות היא חילול ה'

בהפטר (יחזקאל לו טז-כ): 'וְיָהּ דָּבַר ה' אֵלַי לֵאמֹר.
בֵּן אָדָם בֵּית יִשְׂרָאֵל יֹשְׁבִים עַל אֲדָמָתָם וְיִטְמְאוּ

1. וכמו שכתב רש"י (יחזקאל לו טז): שפלותם של ישראל חלול שמו הוא, באמור להם 'עם ה' אלהי ולא יכול להצילם'.

אוֹתָהּ בְּדָרְכָם וּבַעֲלִילוֹתָם וְגו', וְאֶשְׁפֹּךְ חֲמָתִי עֲלֵיהֶם.
עַל הַדָּם אֲשֶׁר שָׁפְכוּ עַל הָאָרֶץ וּבְגִלְגֻלֵּיהֶם טִמְאוּהָ.
וְאֶפִּיץ אֹתָם בְּגוֹיִם וַיָּזְרוּ בְּאֶרְצוֹת וְגו'. וְיָבוֹא אֶל
הַגּוֹיִם אֲשֶׁר בָּאוּ שָׁם וַיַּחֲלִלוּ אֶת שֵׁם קֹדֶשׁ יְיָ בְּאֶמֶר
לָהֶם עִם ה' אֱלֹהֵי וּמֶאֱרָצוֹ יֵצְאוּ.

יש ללמוד מכאן הערה חדשה בענין חילול השם,
שהוא חמור מכול, שהכתוב מתאונן על בית
ישראל על חטאיהם אשר חטאו בהיותם יושבים
על אדמתם וכו', שעבור זה בא עליהם העונש
וגלו מן הארץ, ככתוב (ויקרא יח) 'ולא תקיא הארץ
אתכם בטמאכם אותה' וגו'. ועתה, כשהם נמצאים
בגלות אומות העולם, מראים עליהם באצבע
ואומרים - הנה עם ה' אלה ומארצו יצאו! ונמצא
שם שמים מתחלל על ידם. אם כן למדנו, שהאדם
החוטא - יש לו לדאוג חוץ מעצם החטא שהוא
נגד רצון ה' יתברך, ושיענש ע"ז בודאי בלא
שום ספק, בראש דאגתו יש לו לדאוג על חילול
שמו יתברך, שמכיון שיענש ויתיסר עבור חטאו,
הרי כל העובר עליו יתמה ויאמר - הנה מעם
ה' הוא זה ולוקה?! ונמצא, שהוא גרם על ידי
חטאו חלול השם!

**אף על פי שישאל חוטאים, שם ה'
נקרא עליהם, ולכן שפלותם היא חילול ה'**

ויש לעמוד בפרשה זו ולהתבונן עד כמה חביבין
ישראל, שלא סר צלם מעליהם בכל אופן, ובמקום
גנותם למדנו שבחם, שאף על פי שהכתוב קורא

עליהם 'ויטמאו אותה בדרכם ובעלילותם וגו'
על הדם אשר שפכו על הארץ ובגלגוליהם
טמאוה', ושלפיכך גורשו מהארץ והלכו בגלות,
וכמו שנאמר 'ואפיץ אותם בגוים ויזרו בארצות
כדרכם' וגו', מכל מקום שם ה' נקרא עליהם,
שהרי זוהי התביעה שאנו נתבעים: 'ויחללו את
שם קדשי באמור להם עם ה' אלה ומארצו יצאו!
וכל אומות העולם רואים כן, כי שם השם נקרא
עלינו, שאומרים 'עם ה' אלה', והיינו מה שאמר
הכתוב (ויקרא טז) - 'השוכן אתם בתוך טומאתם'.
וכן כתוב כאן: 'ויבוא אל הגוים אשר באו שם'
וגו', ואמרו חז"ל (איכה רבתי בפתיחה פט"ו): "לא הוי
צריך קרא לומר אלא 'ויבאו', ואת אמר 'ויבאו',
אלא כביכול הוא עצמו" - עי"ש.

**המתבונן בהטבת ה' -
מקדש את שם ה'**

הנה למדנו עד כה, שאם טוב לו לאדם מישראל,
הרי זה קידוש השם, ואם חס ושלום ההיפוך הוא
להיפוך, אם כן יש לנו לדאוג האין לקבל את הטוב
והחסד אשר מיטיב ה' יתברך אתנו, אם מקבלים
הטובה בהכרח מלאה כי היא טובה וברכה - בסבר
פנים יפות, בשמחה ובטוב לבב, הרי אנו מקדשים
שם שמים, מה שאין כן אם חס ושלום יבקש אדם
עלילות וכל מחשבתו נתונה רק במה שחסר לו -
ולא במה שיש לו. יאמרו - מעם ה' הוא ולמה זה
מארצו יצא?!

בשנת תר"צ, הוא כותב לידידו בנוגע להחלטתו
לשוב לארץ ישראל: לבוא לליטא? לא אחי, אין
את נפשי לדבר הזה. אני יש את נפשי לשוב ארצה
ישראל. ואי"ה בקרוב אשוב. אני אשוב, אתה תשוב,
כולנו נשוב. ידברו לי מימין דברי ימין, יפטטו לי
משמאל פטפוטי שמאל - אני אשוב! אשוע ואתפלל
לא-להים שיזכני להשתקע בה ולנשום את אוירה
המחכים. ואם שומה יהיה עלי לעזוב אותה, ברצות
ד' אעשה את הדבר הזה בתור בן ארץ ישראל, קשור
אליה בקשר של ממש מלבד קשרי הרוח הרבים.
התזכור את רעננות הלבבות והנפשות בשבתנו
בתוכה? התזכור? אני שואל אותך, אתה בעצמך
שאל את עצמך: התזכור? לתשובתך אינני זקוק,
היא מונחת לפני במכתבך האחרון: 'נסתלקה הימני
שכינה בצאתי את הארץ ועד עכשיו, נסתלקה
ממש'. בשבילי די. אל תתן את נפשך לאשליות
ואמתלאות שיד התנאים החיצונים היתה בזה, לא
חביב! אפשר למצא פה [-בליטא] חברה לתלמוד,

בכ' כסלו תשמ"א נפטר מן הגאון רבי יצחק הוטנר
זצוק"ל, אשר היה ידוע בגאונותו ובעסקו בבירור
הלכות דעות וחובות הלבבות, ומתוך תורתו זכינו
אף לקבל מושגים רבים על עניני עבודת ה' בארץ
ישראל ועל הקשר ההדוק שביניהם.

**אשווע לה' שאזכה להשתקע בה
ולנשום את אוירה המחכים**

בשנת תרפ"ד, יסדה ישיבת סלבודקה סניף בארץ
ישראל, בעיר חברון. באותה שנה, עלתה הקבוצה
הראשונה לארץ ישראל. כעשר שנים אחר כך,
הוא כתב על עליה זו: "זכורני כמה ליריקה'
התקמה בי ובסביבתי מסביב לענין התכוננותי
לעלות ארצה ישראל בפעם הראשונה... והרי
האמת ניתנה להאמר, כי כל עליותי לארץ ישראל,
בין בשניה בין בשלישית היו מאורעות נפשיים,
שרשיים ומעונפים, כבירות ערך ואדירי תוצאות
(ספר הזכרון עמ' יא).

**מן הגאון רבי יצחק הוטנר זצוק"ל
כ' כסלו תשמ"א**

1. ליריקה - רוח שירית.

מקום לעבודת יראה, השראה של מחשבה וחזון, עסקי גמילות חסד בענייני הכלל והפרט, ברם אטמוספירה אחת מוצקה ושלמה של הגבחה נפש כללית - אין (פחד יצחק אגרות עמ' רסג).

היציאה לחוץ לארץ - כאילו שנעקר משרשיו

על צער הפרדה מארץ ישראל הוא כותב: 'ארץ ישראל מושרש אני בה, והיא היא קרקע יניקתי'. ועכשיו בעזבי אותה, כואב אני לא רק את כאבו של האילן נטול השרשים, כי אם מרגיש אני את עצמי בבחינת אילן שביחד עם שרשיו נעקר מאדמתו, שכפול הוא כאבו: העדר יניקה, וזה ששרשיו נגררים אחריו בכל מקום שהולך'. זו לי הפעם השניה שאני עוזב את ארץ ישראל וצער של געגועים מתקיף אותי ומתקיף ואינו סר אף לרגע... נפרדתי מארץ ישראל האהובה, וצער הפרדה מעיק ומעיק עד לידי דכאון, ומקוה לה' שיזכני לשוב אליך בקרוב (ספר הזכרון עמ' יט).

איך יכולה להיות אדישות ביחס לישיבה בארץ ישראל?

לאחד מידידי שזכה להיות בתוך הקבוצה הראשונה לעלות חברונה, הוא כותב בתוכחה של האבה: ובכן, הנה בארץ ישראל. ובנשימתך שואף אתה אל קרבך

את האויר המזכיר - ויפה לך!... כל פרט ופרט מלא דבר! כל סעיף קובע ברכה לעצמו. ואיזו תרדמה נסוכה עליך ובמכתביך לנו, לחבריך שבגולה... כאיש אשר נסע לו על עת ידוע למקום ידוע לעסקיו היום יומיים, ותו לא מיד. הנה מודיע באופן יבש וקר כי ביום זה וזה נסעת עם זה וזה... כנראה שגם השינה תנעם יותר בתוך האויר מאשר באויר סתם. ואני לא כן חשבתי מעולם. הבוז לך!... סוף דבר: בשום אופן אינני יכול להבין איך יכלה להתהוות בקרבך אדישות כזאת (פחד יצחק אגרות עמ' קעט).

לייסד את בית המדרש בירושלים עיר הקודש

מרצונותיו וחלומותיו באחרית שנותיו היה 'יהיה איך שיהיה, איפה שלא נהיה - אבל עס ווילט זיך מייסד זיין אונזער בית המדרש בירושלים עיר הקודש! [אני רוצה לייסד את בית המדרש שלנו בירושלים עיר הקודש].

בארץ ישראל נקלטים עניי קדושה ביותר מוחשיות ופשטות

ארץ ישראל מוסיפה מוחשיות בהפשטות דמושגי קדושה, והוא משום שארץ ישראל הוא מקום שורשן של אידישע נשמות, במקום המקדש נאמר לאברהם

(בראשית כב יב-יז): 'אל תשלח ידך אל הנער... והרבה ארבה את זרעך ככוכבי השמים' וכו'. ומאמר זה הוא הוא אשר בו נעוצים שורשי נשמות ישראל לדורותיהם. והכלל הוא, שבמקום השורש שם החיות. לכן בארץ ישראל נקלטים ענייני נשמה בלב ובמוח ביותר מוחשיות ופשטות (ספר הזכרון עמ' נא).

הרבה גילויים שהיו עד עכשיו אצלי בציר השגת בינה, מאירות הם אצלי היום בציר השגת חכמה (שם).

ארץ ישראל - מקומם האמיתי של חיי תורה

בדברי על אודות הפרדה מארץ ישראל, אי אפשר לי שלא להדגיש עד כמה קושי אני מרגיש בזה... הנני מוצא את עצמי אסיר תודה לה, על כל הטוב שגרמה לי. הרבה הרבה מעיקרי השקפות בדעת תורה ובהבנת היהדות נתחווירו לי ונתבססו אצלי רק הודות להשפעתה עלי. שום שיטה ושום מורה ושום מחנך לא היה יכול כל כך לחדור אל תוך תוכיות נשמותי כמו שעשתה זה ארץ ישראל, מקומם האמיתי של חיי תורה: 'ברית כרותה לארץ ולתורה'. וכיצד מתפרדים ממנה? כיצד? (פחד יצחק אגרות עמ' רנד).

נצחיות ישראל תלויה בארץ

עיקר נצחיות קיומה של כנסת ישראל אינו נובע

תוספת הרחבה בברור דעתו של הגאון רבי יצחק הוטנר זצ"ל

בענין איסור מסירת נחלת אבותינו לישמעאלים שהובאה בסוף מדור זה (עמוד 6) תחת הכותרת 'אסור לוותר על חלקים מארץ ישראל מפני סכנה'

יש לדבר כאן על שני חלקים - א. מה ההוראה המעשית שהוא הורה. ב. מה טעמו.

בענין א - מה ההוראה המעשית שהוא הורה - הרי שפתיו ברור מללו, שצריך להילחם במסירות נפש לא למסור שטחים מארץ ישראל לישמעאלים.

בענין ב - מה טעמו - הנה הוא אמנם הזכיר את דברי הים של שלמה הנ"ל. וכאן ננסה בהירות לומר באור בכוונתו -

הנה קורה לפעמים, בפרט ב'דרך שיחה' בין אדם גדול לשואל - שאין ה'אדם הגדול' אומר את טעמו המדויק, אלא הוא רק אומר דבר שיתישב בלבו של השואל לפי השגותיו כפי איך שהוא רגיל מרבותיו וכיו"ב, ולעיתים הוא אומר טעם כלשהו בתור פתיחה 'לחרוש את השטח' כהכנה לכך שהסברה האמיתית תתקבל בסופו של דבר [והרגיל בבאור הגר"א על השולחן ערוך, עם השוואה לספרים אחרים ממנו, כגון 'מעשה רב' ועוד - יראה שהרבה פעמים תפס דרך זו בדברים שבא לחלוק. ואכמ"ל].

וכן כאן, הנה הגאון רבי יצחק הוטנר, לא אמר שבכל פעם צריך למסור נפש על הפירוש האמיתי בפסוק או בסוגיה, אלא דווקא כאן, כשגוי בא מולו לכופ אותו להודות לדת שלהם.

ונראה באור כוונתו, שנתכוון להלכה, שגוי שאומר ליהודי לעבור על שאר עבירות, ונתכוין להעבירו על דת - יהרג ואל יעבור. והנה גם אם היהודי יכריז בשעת העבירה, שמשה אמת ותורתו אמת, ואינו עושה מעשה העבירה אלא כ'מעשה יבש' כדי להינצל מהמוות של הגוי - גם אז הוא צריך למסור נפשו ולא לעבור את העבירה, כי לא הולכים לפי הכרזתו של היהודי, אלא לפי הכרזתו של הגוי, ומכיון שהגוי מכריז שהוא רוצה שהיהודי יעבור את העבירה כדי לקיים דתו של הגוי, אסור לשתף עם זה פעולה בשום אופן, גם לא במעשה יבש. ואף יתר על כן מצינו

במעשה הידוע באשה ושבעת בניה, המובא בגיטין נז, שם הבן האחרון מסר את נפשו אף כשהוצע לו לא לעבור עבירה כלל, אלא רק שיראה כאילו הוא עובר עבירה, ואף על זה לא רק שלא הסכים, אלא התריס בקיסר וקידש שם שמים, אשרי העם שאלו ילדיו, אשרי העם שככה לו, אשרי מי שמקיים בגופו "כי עליך הורגנו כל היום".

ועל דרך זו יש לומר גם כאן - הישמעאלים אינם באים לומר 'עבור עבירה להנאתי' - שיהיה לי עוד נדל"ן שווה כסף, אלא הם באים בשם הקוראן, לקיים דתם השקרת - שהקב"ה בחר בישמעאל ח"ו, הפך דברי תורתנו הקדושה - "כי ביצחק יקרא לך זרע - ולא בישמעאל". ומכיון שזו כוונתם, אם כן זה בכלל גוי שאומר ליהודי 'עבור עבירה כדי לעבור על דתך ולקיים את דתי', שצריך למסור נפש על זה.

ובזה מבואר היטב מה שהגר"י הוטנר לא קיבל את סברת ר' שלמה לורנץ, אשר לכאורה היא מאד הגיונית, שהרי אי מצד ה'ים של שלמה' (על בבא קמא ד ט, כמובא בדברים שהבאנו במדור משם הרב לורנץ) - הרי אין ה'מוסרים שטחים' מודים לערבים כלל בפרוש התורה, אלא הם עושים זאת רק בשביל 'שלום עכשיו' [כלשונם הטמאה]. אך אם כוונת הגר"י הוטנר מצד גוי שאומר לו 'עבור עבירה כדי להעבירו על דת' - בזה הרי לא משנה שהיהודי עושה מחמת אילון, אלא העיקר הוא כוונתו של הגוי, ולא כוונתו של היהודי. וכנ"ל.

*

דבר זה מוסיף לנו הסתכלות חדשה ומאירה על הויכוח בענין מסירת שטחים לישמעאלים, שאין זה נכון להגדיר שמסירת שטחים הוא 'ויתור על ממון תמורת שלום' וכיו"ב [חוץ מהענין שכל ענין ה'שלום' עמם הוא אחיזת עיניים מפורסמת, וכל ויתור לערבים מביא לשפיכות דמים נוספת. כפי שראינו רק במלחמה הנוכחית, שהם טבחו למעלה מאלף יהודים, והרגו עוד כאלף חיילים רק משום שנתנו להם את גוש

אלא מהבטחת הארץ דווקא, ואלמלי היתה הבטחת הבנים באה בלי הבטחת הארץ, לא היה מוכרח מזה ה'נצח ישראל'.

כי גם לישמעאל נתנה הבטחה של פריה ורביה, ומכל מקום שלא היתה לו הבטחת ארץ, אין כאן ענין של נצח ישמעאל. דוק ותמצא (פחד יצחק אגרות עמ' סט).

זכותנו בארץ ישראל - משום שעיקר הבריה היתה בשביל ישראל

ביאור הקשר בין חלקי הכתוב (דברים לג כז): 'מַעֲנֶה אֶ-לֹהֵי קָדֶם וְכוּ' וַיִּגְרֶשׁ מִפְּנֵי אוֹיֵב וַיֹּאמֶר הַשִּׁמְד'. לפי רש"י, מהו ההמשך בין שני חלקי פסוק אלו? נראה לומר, שהכוונה בכאן לטענת אומות העולם 'לסטים אתם'. בלי היסוד של 'בשביל ישראל נברא

העולם', מוצדקת היא טענתם. לזה מתייחס תואר 'א-להי קדם' - ראשוניות המחשבה והבריה היתה לישראל, רק על יסוד זה באה לנו הבטחת השמדת האויב (פחד יצחק סוכות עמ' רעו-רעז).

ארץ ישראל מקבילה לגן עדן

'זיפח באפיו נשמת חיים' הוא בריאת האדם. רק לאחר בריאתו, הושם במקומו שהוא גן עדן, כלומר היה צורך לשתי פעולות נפרדות עד שנקבע במקומו, ראשית כל - יצירתו, ופעולה אחרת - להושיבו במקומו... והנה, אם באדם עצמו נוהג אותו סדר בבריאתו, גם בכנסת ישראל ה'אתם קרויים אדם', נוהג אותו סדר בבריאתה. ראשית כל באה היא בריאתה ביציאת מצרים, ואילו הישיבה במקומה היא

קיום ה'כי יביאך אל הארץ' שהוא מקום ה'לעבדה ולשמרה' שלה, מקום דתרי"ג מצוות שאינו בא אלא לאחר מכאן (שם עמ' סב-סג).

בתקופתנו אור וחושך משמשים בערבוביה

ערב רב הוא מפורש ערבוביה. מצב שבו כרוכים ישועה עם צרה. ככה בזמננו מתרחב הלב להפרחת הארץ, אבל אותה טובה עצמה כרוכה בשעבוד למומרים וכופרים. ומתקיים בנו הכתוב (ישעיה ס ה): 'וּפְתַחַד וְרַחֲב לִבְבְּךָ'. כידוע, גורם הוא הפחד כוונץ הלב, וזו היא הרבנות בפסוק זה. מצב של התרחבות והתכווצות הלב בנשימה אחת⁵ (ספר הזכרון עמ' ג).

2. יתכן שכוונתו על פי הפסוק (קהלת א ד): 'דֹּוֹר הַלֵּךְ דֹּוֹר בָּא וְהָאָרֶץ לְעֹלָם עֹמֶדֶת'. ועל כן לישמעאל אמנם יש פריה ורביה, אבל בסוף הם מתים, ואינם נצחיים, אך ישראל שדבקים בארץ - הם כמותה, שהיא לעולם עומדת.
3. ראה באבן עזרא שפירש - 'מעונה' שלך הוא 'א-להי קדם', כמו: 'עליון שמת מעונה' (תהלים צא ט). ולפי דבריו מובן הקשר בין שני חלקי הפסוק, שעל ידי שהקדוש ברוך הוא - הוא המעון שבו חוסים ישראל, והוא הזרועות החזקים שתומכים בישראל, יכולים ישראל לגרש את האויב ולהשמידו. אבל לפירוש רש"י, תחילת הפסוק אינו מדבר על ישראל, אלא פירוש 'מעונה' הוא - למעון, הם השחקים לא-להי קדם וכו', ולשיטתו קשה הקשר בין שני חלקי הפסוק.
4. ואפשר להוסיף שאף ההצלה בגירוש האויב והשמדתו תלויה בידיהם הו, שכן מי שמבסס את טענתו על ארץ ישראל מכח הסכמת האומות והמוסר האנושי, אינו בטוח בצדקת דרכו, ואינו מסוגל לגרש את האויב ולהשמידו, וכפי שענינו ראוהו בימים אלו בעונותינו.
5. ראה בתקוני זוהר חדש (פ): 'עַת לִבְכּוֹת וְעַת לִשְׁחֹק, וְרוּא דְמִלֵּה: מִד דִּיטִי עַת דְּבִכִּיה עַת דְּדַחְקוּ לְיִשְׂרָאֵל, מִיִּד יֵאֵל הֲלוֹן עַת פּוֹרְקָנָא. וְכַתֵּב הֲגֵר"א שִׁם: וְעַת אֶחָד הוּא. וְכֵן מְבֹאֵר בְּדַבְרֵי הֲגֵר"א בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת [ראה בהרחבה בגליון כ"ה מאמר 'בעקבי הצאן']. ונביא כאן מדברי הגאון רבי זלמן סורוצקין [אויגוס לתורה הפסטר (תחתון) שהרחיב בענין זה, וזה לשונו: כל ימי השתוממותי על המראה, שאין בנבואת נחמה זו (בהפסטר נחמה) זכר לקיבוץ גלויות ולבנין הריסות הארץ, וכמו שנאמר (תהלים סט): 'כִּי א-לֵהִים יוֹשִׁיעַ צִיּוֹן וַיִּבְנֶה עִיר יְהוּדָה וַיִּשְׁבּוּ שָׁם וַיִּרְשׁוּהָ, או (שם קמז): 'בְּנֵה יְרוּשָׁלַיִם ה' נְדַחֵי יִשְׂרָאֵל יִכְסֶּה? הַנְּבִיא אֲמַנָּם מְדַבֵּר עַל 'עִיר יְהוּדָה' [הקיימות כבר], אבל רק לבשר להן על 'דרך' לפנות אותה; על 'מסילות' ליישר אותן, ומתי נבנו? והנה באים הקיבוץ גלויות בזעיר אנפין, בשנים האחרונות, בנין הארץ ומדינת ישראל [הנתונה בידיים שאין נאמנות לה' ולתורתו] בחלק ידוע של ארץ הקודש, ומבארים לנו, אולי, את הנבואה הנפלאה הזאת: הנביא ראה בחזון את האפשרות [אם 'לא זכו'] של שתי נחמות נפרדות, והלא כה אמרו חז"ל (סנהדרין צח): 'זכו - עם ענני שמיא [שהגאולה תהיה מהירה ושלמה, בנין הגשמי והכלכלי יחד עם הבנין הרוחני - 'שמיא'], לא זכו - ענני...'

הארצות. ולכן הקב"ה נקרא: א-להי ישראל, וא-להי הארץ - שא-להותו מתגלה ע"י יחוד עם ישראל וארץ ישראל.

ובזה מובן ביתר שאת מה שמפורש בנביא יחזקאל, שע"י שעם ישראל כובשים את ארץ ישראל - מתגלה יחוד ה' ומתקדש שמו הגדול. וכמש"כ (יחזקאל לו כא) "וַאֲחַמְלָל עַל שָׁם קָדְשִׁי אֲשֶׁר חָלְלוּהוּ בְּיַד יִשְׂרָאֵל בְּגוֹיִם אֲשֶׁר בָּאוּ שָׁמָּה [שחיללו את השם ע"י עצם הגלות שבווא שמה]. לָכֵן אֶמְרָא לְבֵית יִשְׂרָאֵל כֹּה אָמַר אֲד-נִי א-לֵהִים (קרי) לֹא לְמַעַנְכֶם אֲנִי עֹשֶׂה בֵּית יִשְׂרָאֵל כִּי אִם לְשֵׁם קָדְשִׁי אֲשֶׁר חָלְלֵתֶם בְּגוֹיִם אֲשֶׁר בָּאתֶם שָׁם [שחללתם את שמי בעצם זה שגליתם שמה]. וְקָדְשִׁתִּי אֶת שְׁמִי הַגָּדוֹל הַמְּחַלָּל בְּגוֹיִם אֲשֶׁר חָלְלֵתֶם בְּתוֹכָם וַיִּדְעוּ הַגּוֹיִם כִּי אֲנִי ה' נָאֻם אֲד-נִי א-לֵהִים (קרי) בְּהִקְדָּשִׁי בְּכֶם לְעֵינֵיהֶם [ופירש"י: וקדשתי את שמי. ומה הוא הקידוש? ולקחתי אתכם מן הגויים, וכמו שמפרש הכתוב והולך]. וְלִקְחֵתִי אֶתְכֶם מִן הַגּוֹיִם וּבְקִצְתִּי אֶתְכֶם מִכָּל הָאֲרָצוֹת וְהִבַּאתִי אֶתְכֶם אֶל אֲדֹמְתְכֶם".

כמעט אין שום מקום בתנ"ך ששמו של הקב"ה מוזכר בתור 'שמו הגדול' - אלא כאן ועוד שנים שלש פעמים. וזהו משום שחיבור עם ישראל וארץ ישראל - זה הקידוש ה' הכי גדול.

וממילא מי שמשמיט את האמונה בבחירת הקב"ה בעם ישראל, ובארץ ישראל, ובחיבורם יחד - ממילא הוא מפיל את כל הבסיס של אמונת היחוד, להתוודע ולהגלות שהקב"ה יחיד מכל אלהים. ולכן כותב הרא"ש שזה היחוד השם, וזה יסוד כל התורה כולה.

*

[וסברא זו היא בנוסף למה שכתב בשו"ת 'דבר יהושע' (להגאון מקרקא רבי יהושע מנחם מנדל אהרנברג זצוק"ל. חלק ב סימן מח): "...אסור להחזיר שטחים ששייכים לארץ אף אם יצטרכו לעשות מלחמה, ולא אמרינן דמשום סכנת ופקוח נפש אין לעשות מלחמה, וראיה לדבר מדברי המנחת חינוך מצוה תכ"ה דאף דכל המצוות נדחות מפני הסכנה מ"מ מצוה זו דהתורה ציוותה ללחום עמהם וכו' חזינן דהתורה גזרה ללחום עמהם אף דהוא סכנה, א"כ דחויי סכנה במקום הזה עכ"ל. וכן העלה בפשיטות במצוה תר"ד". עד כאן לשונו].

קטיף]. ואז מתחילים הטפות של מוסר מצד אנשי שמאל, שיהודים מוסריים ומוותרים וכו' [וראו לבדוק קודם אם הם מוכנים לוותר על משהו מרכושם הפרטי לשכן היהודי שלהם... רק הם יודעים להטיף לעם ישראל לוותר על חלקים מארצו].

אמנם כאן זו 'מלחמת דת', שכוונתם לחזק בזה את דת השקר שלהם, ויהודי המוסר להם חלקים מארץ ישראל הרי הוא כמחזק את דתם ודעתם, וממילא הדין בזה הוא כמו כל עבירות שבתורה, שאם הגוי מכוון להעבירו על דת בפרהסיא, יש למסור על זה נפש.

*

נוסף עוד נקודה מרכזית:

בענין שמסירת שטחים הוא 'העברה על דת' - הנה גם אם הויכוח היה רק על כמה מילים בפרשת וירא - 'כי ביצחק יקרא לך זרע' - כמובן שגם על זה צריך למסור נפש.

אך כאן זה עוד יותר מכך, שהרי בחירת הקב"ה בישראל הוא יסוד כל התורה כולה, וכדברי הרא"ש (ארחות חיים אות כו): "כי מי שאינו מאמין ב'אשר הוצאתיך מארץ מצרים' - אף ב'אנכי ה' א-להיך' אינו מאמין, ואין זה יחוד שלם, כי זה הוא סגולת ישראל על כל העמים, וזה יסוד כל התורה כולה".

ובאורו כדברי הגר"א (אדרת אליהו דברים א ו): "וְיָמִי פָּעַמָּה יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בְּאֶרֶץ - כִּי שְׁנֵיהֶם הֵן בְּיָחִיד: יִשְׂרָאֵל, וְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל: יִשְׂרָאֵל מְשֻׁבָּעִים אֲמוֹת, וְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מְכַל הָאֲרָצוֹת. וְכִמוֹ שֶׁנֶּקְרָא אֶ-לֹהֵי יִשְׂרָאֵל, כֵּן נִקְרָא אֶ-לֹהֵי הָאֶרֶץ".

כלומר, הדרך המרכזית שבה הקב"ה בחר לגלות את יחודו על כל אלהים (הסט"א), הוא ע"י שבחר לחלקו את עם ישראל מכל העמים, ואת ארץ ישראל מכל הארצות, ונתן לסט"א את שאר האמות ואת שאר הארצות. ומעתה, כאשר עם ישראל יהיו עליונים על כל האמות, וארץ ישראל תהיה עליונה על כל הארצות - יתגלה שהש"ת גדול על כל אלהים.

וזהו שכתב הגר"א שגלוי יחודו של הקב"ה, שהוא גלוי א-להותו - הוא ע"י יחודו של ישראל מכל העמים, וע"י יחודה של ארץ ישראל מכל

זהירות מ'ולא ימס את לבב אחיו'

שנת תשל"ד אמורה היתה להיות הפעם הראשונה שיקבע רבינו עצמו בארץ ישראל לזמן החורף... והנה פרצה מלחמת יום הכיפורים... לאחר עבור החג עמדה לפניו הכרעה קשה: אם לנסוע מיד לאחר תום הקרבות, למרות המצב הקודר שדרכי ציון אבלות היו, מבלי כל בא אז לשערי הארץ, או להיענות להצעות תלמידיו, מקורביו וידידיו שלא יסע עד שתשקוט הארץ. אחרי שיקולים כבדים וקשים, ביניהם החשש ד'ולא ימס את לבב אחיו', החליט להמשיך בדרכו, ולא עוד אלא שנצטרפו כמה תלמידיו לפמלייתו לחבורת הכולל (ספר הזכרון עמ' סא).

היסוד לקנאתו של ישמעאל על ארץ ישראל - משום שהוא מופקע מירושה

בהיותנו חטופים באירון⁶, יום היו מביאים החוטפים משלחות של ערבים, מעבירים אותם במעבר האוירון, בכדי להציג לראוה לפניהם את אוצרות הנצחון - החטופים. הכרת פניהם ענתה בהם - ברוב המשלחות - את ברכתם 'פרא אדם'.

אמנם פעם עבר עליו אחד מראשי משלחת, ולו תואר פנים של נסיכות, בהליכותיו בין מעבר מושבות האוירון, הרגיש הלה בנוכחות רבנו, התכופך בתנועת נימוס,

ונעצר לכמה דקות להחליף שיחה אתו. לאחר עברו, העיר רבנו: 'הפנים שלו הביעו פרינציפליטי, נסיכות של ישמעאל. פנים כאלו לא תמצאו בבני עשו. יש לו כל האופי הספיציפי של פנים ישמעאלים'. כששאלנו לפשר דבר ההערה, השיב שעל ישמעאל לא נאמר 'אלופים', עדיין לא היו הדברים מחוורים לנו כל צרכם, אמנם השיב בתנועה של עוד חזון למועד.

ובאמת, במועד הסוכות חזינו... אז בתוך מסגרת רחבה יותר, העיר שבחשבונו משפחות ישמעאל מצינו לשון 'נשיאים לאומותם' (בראשית כה טז), ואילו בעשו נאמרה לשון 'אלופים', 'אלופי עשו' (בראשית לו טו). ההבדל ביניהם משתרע על פני כל תקופות ימות עולם, ומשמש מקור ושורש לשינוי היחסים בין ישמעאל וזרע האבות לאלו של עשו.

באורו הוא על פי מה שקבעו לנו חז"ל הגדרת 'אלוף' כ'מלכותא

בלא תגא' (סנהדרין צט). עשו באמת זכה למלכות - 'ולאום מלאום יאמץ' (בראשית כה כג), אמנם מלכותו מוגבלת היא, ומתמשכת רק עד תקופת 'ועלו מושיעם בהר ציון לשפוט את הר עשו' (עובדיה א כא). התגא בעצם, ובאמת, שיך ליעקב, ואילו לישמעאל ישנם רק נשיאים - לשון של כבוד וגדולה, אבל בלי הכח של מלכות.

והנה, זהו ההבדל בין ישמעאל ועשו. עשו הוא יורש ממש, 'לעשו נתתי את הר שער לרשת אותו' (יהושע כג ד), 'ירושה לעשו נתתי את הר שער' (דברים ב ה), ואילו על ישמעאל נאמר ההפך - 'גרש האמה הזאת ואת בנה כי לא יירש בן האמה הזאת' (בראשית כא י). ועשו בתור יורש, מקבל כוח ירושה, במדה מסוימת, מהאבות.

מי שיש לו אוזן קשבת לצלילי המקרא יבחין בזה את חודו של ההבדל בין הנאמר בחשבון יחסי אלופי עשו - 'אלה אלופי אדום למשבתם בארץ אחזתם', ובין הנאמר בנשיאי ישמעאל - 'אלה שמתם בחצריהם ובטירתם'. איזה מין יחוד מקום הוא 'בחצריהם ובטירתם' בקשר לנשיאי ישמעאל? אלא שהם הם הדברים, עשו הוא יורש ויש לו מושב משלו ומקום משלו, ואילו ישמעאל אינו יורש ואין לו מקום משלו, ועל זה נאמר 'בחצריהם ובטירתם', שענינם הוא ארעיות לעומת מושב ונחלה... ואילו עשו, שהוא יורש לעצמו וקיבל

ירושתו, אין לו לבוא ולטעון לחלק ירושתו. אבל ישמעאל בא בכל מלוא קנאתו וכעסו על ארץ ישראל: שלי היא. והיא החימה של מי שאין לו ירושה, שהופקע מירושה, ובא לקחת את חלק נחלתו של היורש מבן משפחתו, והוא היסוד לכל הרציחה והכעס שראינו במו עינינו בזמננו של בני ישמעאל על נחלה בארץ ישראל (ספר הזכרון עמ' נה-נו).

אסור לוותר על חלקים מארץ ישראל מפני סכנה

כתב הרב שלמה לורנץ, ששימש כח"כ שנים רבות כנציג היהדות החרדית - בשיחה שהייתה לי עם הגאון רבי יצחק הוטנר זצ"ל בשנת תשל"ה בערך, באשר אז עמדה השאלה האם מותר לוותר על חלק מארץ ישראל למען להשיג שלום עם הערבים, הגר"י הוטנר טען שוויתור על חלק של ארץ ישראל פירושו הודאה והסכמה שהגבולות שנקבעו בתורה הקדושה אינן הגבולות של ארץ ישראל, ואנו קובעים גבולות אחרים המקטינים את ארץ ישראל, וברור לו שזה נכלל בהגדרתו של הים של שלמה (בבא קמא ד ט), דאסור לשנות דברי תורה מפני הסכנה וחייב למסור עצמו עליה, ואם חס ושלום ישנה דין - הוי כופר בתורת משה. אחרי קבלת רשות להשמיע דעתי, טענתי נגדו שלא מדובר שאנו נודה שהגבולות של ארץ ישראל הם לא כפי שכתובים בתורה הקדושה, אנו יכולים להצחיר ולהכריז שהגבולות של ארץ ישראל הם כפי שכתוב בתורה, ואנו מאמינים שכך הם יהיו לנצח, אלא שכדי להפסיק את שפיכות הדמים ושלא להסתכן בהחרפת המצב ובמלחמה נוספת, אנו מוכנים למעשה, דה פקטו, למסור בידם חלק מארצנו, מבלי לוותר חס ושלום בעיקרון, דה יורה, אף על שעל אדמה של גבולות שנקבעו בתורה הקדושה. הדגשתי, שכמי שנמצא בענין, יודע אני בוודאות, שהוויכוח עם מצרים הוא לא על עקרונות, ובוודאי שלא על עקרונות דתיים, אלא במה שנוגע למעשה⁷. הגר"י הוטנר לא קיבל את דעתי (מילואי שלמה להרב שלמה לורנץ זצ"ל עמוד רסא)⁸.

פיצוץ המטוסים בירדן

"בהיותנו חטופים באוירון, יום היו מביאים החוטפים משלחות של ערבים, מעבירים אותם במעבר האוירון, בכדי להציג לראוה לפניהם את אוצרות הנצחון - החטופים. הכרת פניהם ענתה בהם - ברוב המשלחות - את ברכתם 'פרא אדם'"

היינו שקיבוצ גלויות ובני הארץ יהיה לאט לאט, בעצלות, ובנפרד מהבנין הרוחני, כי המושלים [שאנים מושלים ביצרם], שלידם תהיה מסורה 'הנחמה' הראשונה הזאת, יהיו עניים בדעת ויירכבו 'על החמור' - ראשית ועיקר דאגתם תהיה החומריות, גוף בלא נשמה, ואל א-להי ישראל ותורתו לא ישעו. ומהשרים היושבים ראשונה ב'מלכות' יהיו כאלה, שירצו להפוך את 'המלכות' של הארץ הקדושה למנות כפירה. והמרידות בין השרידים, הרודים עם א-ל ונאמנים עם קדושו, תהיה גדולה מאד, ובאה הנבואה הזאת לנחמם ולעודד אותם, שהעולה על רוח פריצי ישראל לאמר: 'ככל הגויים נהיה בית ישראל' - היה לא תהיה, ואחרי 'נחמה בלא נשמה' לבוא נחמה אמיתית, ורוחנית - 'נחמו נחמו עמי' עם ה' ותורתו הקדושה 'יאמר א-להיכם' - הוא יתברך שהצית אש בציון, הוא שעתיד לבנותה באש האמונה הטהורה והצדק האמיתי... הרי שכל ההפסדה מדברת מהנחמה האמיתית שתבוא [אם לא יבוא ישראל] אחרי 'נחמה' גופנית, אשר כל מגרעותיה... הובלטו כבדאי לוטש בהנחמה הרוחנית שאנו קוראים כהקדמה ל'שבעה דנחמתי'.

6. באלול תשל"ד דרכו מהארץ, נחפץ לירדן המטוס בו טס ביחד עם בתו ברוריה וחתנו הגאון רבי יהונתן דייויד שליט"א לירדן, הם שוחררו כעבור שלושה שבועות, במסגרת הסכם שחתם את מה שכונה 'אירועי ספטמבר השחור'.

7. ראה בקטע הקודם מה שהובא מדברי הגר"י הוטנר, שהמלחמה של בני ישמעאל נסובה על ענין זה - מי הוא היורש של אברהם אבינו, וממילא יש כאן מלחמה מהותית על יסוד הבחירה של הקדוש ברוך הוא בעם ישראל, אשר עליה כתב הרא"ש (ארחות חיים אות כו) כי מי שאינו מאמין ב'אשר הוצאתיך מארץ מצרים' - אף ב'לאנכי ה' א-להיך' אינו מאמין, ואין זה יחוד שלם, כי זה הוא סגולת ישראל על כל העמים וזה יסוד כל התורה כולה. ומובן מדוע לא קיבל את דברי הרב לורנץ, שהיה סבור שמלחמה זו אינה אלא מלחמה טכנית של דאגה כביכול לפליטים הערביים.

והנה, על פי הבנתו של הגר"י הוטנר, ולפי המלחמה של בני ישמעאל היא 'מלחמה דתית' [והיו הם אף מודים בזה בגלוי], אם כן כאשר הם מבקשים מיהודים למסור להם חלקים מארץ ישראל, הרי כוונתם לחזק בזה את דתם המושבשת, הגורסת שכביכול עוב' ה' את ישראל, ויהודי המוסר להם חלקים מארץ ישראל הרי הוא כמחזק את דתם ודעתם, וממילא הדין בזה הוא כמו כל עבירות שבתורה, שאם הגוי מכוון להעבירו על דת בפרהסיא, יש למסור על זה נפש (כמבואר ביו"ד קנ"א). [ומסתבר, שזה היה נימוקו האמיתי של הגר"י הוטנר].

8. הדברים הובאו בגליון פ"ה עמ' 12. ומן הענין להביא עוד מה שהובא שם: ובדרך אגב אספר מה ששמעתי מרה"י הגר"י דייויד שליט"א, ביום ההצלה כ"ה אלול, יום בו נצלו הוא והרבנית ברוריה, והפחד יצחק זצ"ל, מדי החוטפים הערבים שחטפו אותם עם המטוס, והיו שם בסכנת נפשות גמורה, יושבים על מטוס ממוולד בחומר נפץ, ואמר אז הפחד יצחק זצ"ל, ש'אשרינו שזכינו להיות שליחים של כלל ישראל במאבק על ארץ ישראל, והדברים מפעמים ונוראים מאד.

יסודות 'קדושת ציון' ארץ ישראל – ברית האהבה בין ה' לישראל

הרב חיים פרידמן בעהמח"ס בחר ה' בציון
לתשובות: CF@KEDUSHASTZION.ORG

וזה באור הענין ש'ארץ ישראל גופא דשכינתא ממש' (רמ"ד וואלי בראשית כח יג).

ולכן התפשטות אורו של הקב"ה נקראת 'שכינתו', מלשון 'אשר אני שוכן בתוכם' ו'שוכן' מלשון 'שכן'. הרי איננו יכולים להיות שכנים של הקב"ה, כפי שאיננו יכולים להיות שכנים של השמש לרוב אורה. אבל אנחנו יכולים להיות שכנים של התפשטות אורו במרחק גדול מאד שאין לשער – כמו שאנחנו יכולים להיות שכנים של קרני השמש במרחק גדול מאד (עיין 'לשם שבו ואחלמה' הקדמות ושערים דף י"ד ע"ג; ספר הדע"ה ח"א דרוש ה' סימן ז אות ה). וממילא, דרך שכנותינו לארץ ישראל שבה מתפשט אורו – אנחנו נחשבים שכנים של הקב"ה, ובזה נקרא שהוא שוכן בתוכנו.

ח] נמשך עם המשל הנ"ל. כמו אצל ה'שמש' – קרני אורו נקראים 'לב', משום שכמו שהלב מזרים חיות לכל האיברים – כך קרני השמש מזרימים חיות ואור לכל הבריאה. וכך השכינה נקראת הלב של הקב"ה. וממילא ארץ ישראל שהיא 'גופא דשכינתא ממש' – היא בבחינת הלב של הקב"ה.

ולכן, כשאנו כובשים את ארץ ישראל – זה נקרא שהלב של הקב"ה בידינו. והרי אין דבר שמחשבתו של אדם כרוכה בו 'וכל מגמתו ותשוקתו אליו' – כמו ה'לב', שהוא מרכז הרגשות, ולכן כאשר הקב"ה נתן לנו את ה'לב' שלו – הרי כל מחשבתו מועתקת להיות דבקה בנו אשר לבו בידינו. ולכן ארץ ישראל נקראת ברית האהבה אשר בין הקב"ה ובינינו – כי היא קושרת את האהבה בינינו, וכנ"ל בכל כריתת ברית (ועיין זוהר תרומה קלד).

ט] ובזה יתבאר מה שהקב"ה קשר את ברית הארץ עם ברית המילה (בראשית יז), שכמו שבברית מילה, היהודי כורת חלק מבשרו ונותן לקב"ה – כך מתקיימת בחינה כזו גם כאשר הקב"ה כורת ונותן לנו חלק מלבו כביכול. ושני הצדדים באותה הברית – בבחינת כריתת אבר.

הביטוי ל'אהבתי אתכם אמר ה' – מתנת ארץ ישראל

י] 'אהבתי אתכם אמר ה' וְאֶמְרָתָם בְּמֵה אֶהְבֵּנוּ [ומשיב להם הקב"ה] – הלאו אֲחַ עֲשׂו לְיַעֲקֹב נָאָם ה' וְאֶהְבֵּ אֶת יַעֲקֹב. וְאֶת עֲשׂו שְׂנֵאתִי וְאֶשִׂים אֶת הָרִיו שְׂמֵמָה וְאֶת נַחֲלָתוֹ לְתִנּוֹת מִדְבָּר... וְעֵינֵיכֶם תִּרְאֶינָה וְאֶתֶם תֹּאמְרוּ יִגְדֹּל ה' מִעַל לְגִבּוֹל יִשְׂרָאֵל' (מלאכי א ב-ה).

ופרש רש"י: "ואוהב את יעקב. לתת לו את ארץ חמדה צבי צבאות גוים" (ירמיה ג יט) – ארץ שצבין כל צבאות הגוים בה. ואת עשו שנאתי.. ואשים הריו שממה – אינן דומין להרי ישראל."

ומבואר, שהביטוי הגדול לכך שהקב"ה אוהב במיוחד את עם ישראל – הוא שנתן לנו את ארץ

וצריך להבין איך נתינת ארץ ישראל – מציבה ומעמידה את ברית האהבה בין הקב"ה לבין האבות הקדושים וזרעם אחריהם?

'כריתת ברית' – הוא נתינת דבר שכל תשוקתו אליו

ה] ונבוא לבאר בס"ד: כתב הגר"א בפרושו לספר יצירה (פ"א מ"ח, והובא חלקו בחומש הגר"א על בראשית ט יג): "אומר לך מהו ענין 'ברית', והוא אדם שיש לו אוהב כנפשו ורוצה שלא יפרוש ממנו, אבל אי אפשר להיות אצלו – נותן לו דבר שכל מגמתו ותשוקתו אליו, והן נקשרים על ידי הדבר ההוא, אף על פי שנוטל ממנו את הדבר, מ'מ' כל מחשבתו שם הוא. ולשון 'ברית' – הוא הבטחה שע'י הדבר ההוא וודאי לא יתפרד ממנו. וזהו ענין לשון 'כריתת' – שכורת ממנו דבר הדבוק לו ונותן לו."

לסיכום – 'ברית' בין ראובן ושמעון – היא הבטחה שהלכבות שלהם יהיו תמיד קשורים זה בזה, ע"י שמחשבתו של ראובן הדבוקה בחפץ האהוב עליו – תועתק להיות תמיד דבוקה גם בשמעון, אשר החפץ נמצא בידו.

ומה שהעברת החפץ מראובן אל שמעון נקרא בשם 'כריתת' – הוא משום שאותו החפץ כ"כ אהוב על ראובן, ומחשבתו כ"כ דבוקה בו – עד כדי שנחשב כאילו החפץ הזה הוא חלק מעצמו ובשרו של ראובן, וממילא כאשר ראובן נותן את אותו החפץ לשמעון – זה נחשב כאילו ראובן כרת אבר מאבריו ונתן אותו לשמעון.

ו] מעתה נבין את הענין שהקב"ה העמיד את ברית האהבה בינו לבינינו דרך ארץ ישראל, כי בזה כביכול הקב"ה "כרת ממנו דבר הדבוק לו ונתן לנו".

הנה כתוב (ירמיהו לב מא) – 'וְנִטְעַתִּים בְּאֶרֶץ הָזֶאת בְּאֶמֶת בְּכָל לֵבִי וּבְכָל נַפְשִׁי'. ובארו חז"ל – "כל זמן שהן עליה, כאילו נטועין הן לפני באמת בכל לבי ובכל נפשי. הא אינן עליה, כאילו אינן נטועין הן לפני באמת לא בכל לבי לא בכל נפשי" (תוספתא עבודה זרה ב ב).

אלמלא מקרא כתוב, אי אפשר לאמרו – כשהקב"ה נתן לנו את ארץ ישראל – כאילו הוא נתן לנו את ה'לב' שלו, וכאשר אנחנו נטועים בארץ ישראל – כביכול אנחנו נטועים ב'לב' של הקב"ה."

ז] ומדוע ארץ ישראל נקראת ה'לב' של הקב"ה? נבוא ונקדים – הנה אין לנו שום השגה במהות קוב"ה ושכינתו, ורק שהשמש – משל לקוב"ה, קרני השמש המתפשטים ממנו – משל לשכינתו (רמח"ל 'קנאת ה' צב-אות' – 'גנזי רמח"ל' עמוד ע"ח).

ומאותה 'התפשטות אורו' – קרני אורו – ניצוץ קטן ממנה נכנס לתוך בית המקדש וארץ ישראל,

א] בפרשת ברית בין הבתרים כתוב (בראשית טו יח) – 'ביום ההוא כרת ה' את אברם ברית לאמור לְזָרְעֶךָ נִתְּנִי אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת מִנְּהַר מִצְרַיִם עַד הַנָּהָר הַגָּדֹל נְהַר פָּרָת. אֶת הַקֵּינִי וְאֶת הַקִּנְיָז וְאֶת הַקְּדֻמִּי. וְאֶת הַחֲתִי וְאֶת הַפְּרִזִּי וְאֶת הַרְפָּאִים. וְאֶת הָאֱמֹרִי וְאֶת הַכְּנַעֲנִי וְאֶת הַגֵּרְגָּשִׁי וְאֶת הַיְבוּסִי."

ב] ובאר הרמב"ן (דרשת הרמב"ן 'תורת ה' תמימה' – הובא במאסף 'ישורון' חלק י"ז, עמוד מ) – "לפי שכל בטחון שמבטיח הקב"ה את הצדיקים, הם מבינים אותו על תנאי [שאם יגרום החטא – יפסידו ההבטחה (ברכות ד.)]... לפיכך אמר לו 'קחה לי עֵגְלָה מְשֻׁלֶּשֶׁת' – לכרות עמו ברית ... ומעתה, כיון שנכרת הברית – אי אפשר לשום חטא לזרע אברהם, ולא לשום זכות העממין – לבטל זה.

וזאת הפרשה מהדברים המוכרחים והברורים לנו בגאולה העתידה, כי פירש בה 'לְזָרְעֶךָ נִתְּנִי אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת מִנְּהַר מִצְרַיִם עַד הַנָּהָר הַגָּדֹל נְהַר פָּרָת', ומנה כאן עשר עממין, והקדים קיני קניזי וקדמוני, ואלה השלושה לא ניתנו לישראל בימי משה ויהושע ולא בימי דוד, ואי אפשר לומר שלא הגיע זכותם לירש אותם ולא נתקיים, שעם הברית והשבועה אין בה תנאי כלל כמו שפירשתי. אלא על כרחנו – הוא עתיד לבוא."

וכן באר הרמב"ן על התורה (בראשית טו יח-יח) [ולפחות בעשרה מקומות הרמב"ן כתב את היסוד הנ"ל – שברית ושבועה אינן בטלן ע"י שום חטא – בראשית יח; טו; טז; טז; כב; כג; כג; לה; יב; שמות יב; דברים ז; טז; טז; וברשת 'תורת ה' תמימה'.

וכ"כ הגר"א (אדרת אליהו – שמות לד י) על הפסוק: "ויאמר הנה אנכי כורת ברית, נגד כל עמך אעשה נפלאות..." – "והוא קיום ההבטחה אשר לא תופר, כי בכל הדברים החטא מונע, מה שאין כן בקיום הברית".

ג] וכמו שהקב"ה כרת ברית עם אברהם על הארץ – כך הוא כרת ברית על הארץ עם שלשת האבות הקדושים, וכמש"כ בתחילת פרשת וארא: "וַיִּדְבֹּר אֶל-הָאֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה'. וְאָרָא אֶל אֲבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בָּא-ל-שֵׁי... וְגַם הַקְּמֵתִי אֶת בְּרִיתִי אִתָּם לֵתֵת לָהֶם אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן אֶת אֶרֶץ מִגְרִיהֶם אֲשֶׁר גָּרוּ בָּהּ. וּפִירֶשׁ: "וגם הקמתי את בריתי... – וגם כשנראיתי להם בא-ל-ש-די הצבתי והעמדתי בריתי ביני וביניהם."

ד] והנה 'ברית' היא אהבה, וכמש"כ רש"י: "וזהו לשון ברית – אהבה וחבה" (רש"י שבת פג: ד"ה ומחבקה ומנשקה). ועוד כתב רש"י על הפסוק (בראשית יז ב) – 'וְאֶתְּנָהּ בְּרִיתִי בֵּינִי וּבֵינֶךָ', ופירש"י – "ברית של אהבה וברית הארץ להורישנה לך על ידי מצוה זו."

ישראל (וכן מבואר בזה"ק תזריע נ. על פסוק זה).

יא] והנה רש"י הביא הפסוק בירמיהו (ג יט) 'ארץ חמדה צבי צבאות גוים' - כי שם מפורש שארץ ישראל היא הביטוי לאהבת ה' את ישראל, שכך כתוב שם: 'ואנכי אמרת' איך אשיתך בבגדים ואמן לך ארץ חמדה נחלת צבי צבאות גוים'. ובארו חז"ל (שמות רבה לב ב) - 'ואנכי אמרתי איך אשיתך בבגדים, ואין אשיתך' אלא שונאה, שנאמר (בראשית ג טו): 'ואיבה אשית'. אמר הקדוש ברוך הוא - משעה שעמדתם בסניני וקבלתם את התורה וכתבתם שאני אוהב אתכם, שנאמר (דברים ז ח): 'כי מאהבת ה' אתכם, ואחר שאהבתם אתכם, היאך אני יכול לשנא אתכם, איך אשיתך בבגדים'. ועל זה ממשיך הכתוב ומבאר, במה מתבטאת אותה האהבה? - בכך ש'ואתן לך ארץ חמדה נחלת צבי צבאות גוים'.

יב] עכשיו יש לשאול: מדוע ארץ ישראל היא הביטוי המרכזי לכך שהקב"ה אוהב אותנו? אפשר לבאר זאת בשני אופנים:

האופן האחד: ארץ ישראל היא המתנה הגדולה ביותר, משום שהיא כוללת את כל הטוב, וכמש"כ 'לא תחסר כל בה' (דברים ח ט). ואמרו (זוהר לך לך דף פ): 'בספרא דרבי ייסא סבא קתיב הכא - 'ויעבר אברם בארץ, וכתוב התם - 'אני אעביר כל טובי'. והוא קמץ לקדושה דאקרא דאיתי מאתר עלאה כדקא חזי'. כלומר, קדושת ארץ ישראל - נקראת 'כל טובי' של הקב"ה. וכמש"כ רמ"ד וואלי זיע"א (ביאור משנה תורה - דברים ח ז): 'כי ה' א-להיך מביאך אל ארץ טובה. דהיינו שכל הטוב העליון של הקדושה נמשך לתוכה. וכל צנורות החסד מריקים בריבוי על הארץ ההיא, בגין דאיהי גופא דשכינתא ממש, כדאמרינן בכמה אתר'.

והרי את המתנה הגדולה ביותר נותנים לאהוב הגדול ביותר, וכפי שאמרו (תנחומא מסעי ו): 'אמר הקדוש ברוך הוא - חביבה עלי ארץ ישראל יותר מן הכל... אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, הארץ הזאת חביבה עלי, שנאמר: 'ארץ אשר ה' א-להיך דורש אותה' (דברים יא יב). וישראל חביבין עלי, שנאמר: 'פי מאהבת ה' אתכם...' (שם ז ח). אמר הקדוש ברוך הוא - אני אכניס בני שהם חביבין עלי, לארץ שהיא חביבה עלי'. יוצא, שעצם העובדה, ולפיה הקב"ה נתן לנו את הארץ - היא ההוכחה ל'אהבתי אתכם אמר ה'.

האופן השני לבאר מדוע ארץ ישראל היא הביטוי לאהבתו של הקב"ה: משום שארץ ישראל היא 'לבו של הקב"ה', כביכול שניתן בדינו - שזה יוצר ומחזק את האהבה בינינו, וככל הנ"ל.

והאופן השני יותר נחשב מהאופן הראשון, וכמו שאמרו (זוהר מצורע נד): 'אם יתן איש' - זה הקב"ה, 'את כל הון ביתו', כמש"כ (משלי כד ו) 'כל הון יקר ונעים, ולא להתקשר עמו' [שאם השפעת המתנות מאת הקב"ה לישראל - אינה משמשת כאמצעי כדי לחזק את הקשר והאהבה בין הקב"ה לישראל]

- 'בוז יבוזו לו' - לאותו הון יקר, שהרי אין רצון לכלם אלא בשעה שמתקשרת כנסת ישראל עם הקב"ה.

כל ההון הרוחני העצום - הוא רק אמצעי לחזק את האהבה והדבקות בין הקב"ה ובינינו.

כשיהודי נפגש עם הקב"ה - הוא נכנס עם חלקו בארץ ישראל

יג] 'והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית א-להים, זו אבן השתייה... שכל מי שרוצה להראות לפני רבונו, אינו נכנס אלא עם אבן זאת. ודוד משבח עצמו ואומר, "אני בצדק אהיה לפניך". וכל השתדלותו של דוד להראות באבן זאת כראוי כלפי מעלה' (זוה"ק נח דף עב).

כל ארץ ישראל היא התפשטות והתרחבות של 'אבן השתייה' (רמח"ל בתחילת הספר "משכני עליון"; ביאור הגר"א שיר השירים א ז. ויעו"ש בהערה 563 בהוצאת מוסד הרב קוק). והנה, התורה אומרת במקומות רבים, שהתכלית של כל המצוות היא לבנות ולרשת את ארץ ישראל (הארנו בזה בגליון הקודם. ועיי' בסוף המאמר). וממילא, כשאדם בא לפני הקב"ה - הוא צריך להביא איתו את חלקו בארץ ישראל, להראות להקב"ה שחלקו בארץ ישראל נבנה ותוקן ע"י כללות מעשיו.

יד] והנה מה שהאדם צריך לבוא אל הקב"ה עם האבן - זה לא בשביל להוסיף לקב"ה ידע, שהרי הקב"ה יודע הכל.

אלא יתכן לבאר עניינו, במשל לשני אוהבים שנאלצו להתרחק זה מזה. מה עשו? לקחו חבל, את קצהו האחד קשרו ברגלו של ראובן, ואת קצהו השני קשרו ברגלו של שמעון, ואותו החבל קישר ביניהם בכל התקופה של הריחוק (וראה שבת סו: - 'מאי קשרים - כי הא דאמר אבין בר הונא אמר רבי חמא בר גוריא: בן שיש געגעועין על אביו נוטל רצועה ממנעל של ימין וקושר לו בשמאלו').

והנה הגיע היום המאושר, והם נפגשו שנית. כמה הם התרפקו זה על זה. אך מלבד זאת, שמעון הביא בידו את החבל שקישר ביניהם בכל התקופה של הריחוק - לא בשביל להוסיף לראובן ידע, שהרי ראובן ידע שהחבל קישר ביניהם, אלא כדי שיוכלו להתרפק יחדיו על החבל שקישר ביניהם. ומכל מקום, שמעון לא יביא את מכוונת התפירה שתפרה את החבל, כי לא היא זו שקישרה ביניהם, אלא היא רק עשתה את ההכנה לקשר, אבל החבל הוא הקשר בעצמו.

הנמשל: ארץ ישראל היא ה'חבל' שמקשר בינינו לבין הקב"ה [וסימנך: 'יעקב חבל נחלתו' - 'נחלתו' היא ה'חבל' שמקשר בין 'יעקב' לבין הקב"ה]. וכשאדם נפגש עם הקב"ה - הם מתרפקים יחדיו על ה'חבל ארץ' שקישר ביניהם. ומאידך, את הלולב לא מביאים לפגישה [במידה מסוימת],

ומאותה 'התפשטות אורו' - קרני אורו - ניצוץ קטן ממנה נכנס לתוך בית המקדש וארץ ישראל, וזה באור הענין ש'ארץ ישראל גופא דשכינתא ממש'

אלא דווקא את ה'אבן' - כי ה'לולב' היה רק הכנה לקשר [כדוגמת מכוונת התפירה שתפרה את החבל], אך ה'אבן' - ארץ ישראל - היא הקשר עצמו.

טו] ודומה הדבר לאיך שהקב"ה התרפק עם בני ישראל על מ"ב המסעות שבמדבר - "כאן ישננו, כאן הוקרנו, כאן חששת את ראשך" (רש"י במדבר לג א). כך, ויותר מכך, הקב"ה מתרפק עם בני ישראל על אותה ה'אבן' - כי 'כאן התקשרנו'.

'בעלי ברית' או 'בעלי הון'

טז] 'קול דודי דופק, פתחי לי - אחתי, רעיתי, יונתי, תמתי - שראשי נמלא טל קוצותי רסיסי לילה' (שיר השירים ה ב). כשכלו שבעים שנה של גלות בבל - הקב"ה העיר את רוחו של כורש לקרוא לעם ישראל לשוב לירושלים ולבנות את בית המקדש.

עם ישראל השיב לה: 'פִּשְׁטִי אֶת כְּתָנִי אֵיכָכָה אֶלְבֶּשֶׁנָּה, רְחִצְתִּי אֶת רִגְלִי אֵיכָכָה אֶטְבֹּפֶם - רְחִצְתִּי אֶת רִגְלִי, מִטְנוּף שֶׁל עֲבֹדָת זָרָה, יוֹדַעַת הִיִּיתִי שְׂאֵבֶק שֶׁל אוֹתוֹ הַמָּקוֹם מִשִּׁיאֲנִי לְעֲבֹדָה זָרָה' (מדרש רבה שם).

יז] עם ישראל שבאותו הדור היו 'יראי חטא' גדולים יותר מעיקר הדין - שהגם שמותר לעלות לארץ ישראל, ולא צריך לחשוש לכך שיש בארץ ישראל פיתויים לעבודה זרה [לגבי הטעם שלא צריך לחשוש - עיי' בהערה ז], מכל מקום טענה כנסת ישראל - 'רְחִצְתִּי אֶת רִגְלִי מִטְנוּף שֶׁל עֲבֹדָה זָרָה' - אנחנו רוצים לעשות ביטוח על גבי

1. ועוד כתב רמ"ד וואלי (דברים, משנה למלך, עמוד שצ"ז): "ואמרו כל הגוים על מה עשה ה' כ'כה לארץ הזאת. שהיא ר"ת כלה, כי היתה עליה השראת השכינה שהיא סוד הכלה העליונה הכלולה מכל הטוב, וגם הארץ עצמה שכנגדה למטה - היתה כלילת יופי משוש לכל הארץ".
2. צ"ב, דלכאורה זה נראה, כי עם ישראל טען טענה הלכתית - "יודעת הייתי שצאק של אותו המקום משיאני לעבודה זרה", וא"כ מהי התשובה שהשיב להם ה'? וכדי להשיב, ננסה לדייק בלשון המדרש: "יודעת הייתי שצאק של אותו המקום משיאני לעבודה זרה".
'משיאני' - פירושו 'מפתה אותי', וכמש"כ (בראשית ג יג) "הִנֵּהשׁ הַשִּׁיאֲנִי וְאָכַל", ופירש האבן עזרא "השיאני, פיתני".
כלומר, לא שיש שם 'כפייה' לעבוד עבודה זרה, אלא 'פיתויים'. ובכזה מקרה 'שיכולים לזוהר יפה'. אלא שקשה לזוהר... - המצוה במקומה [עומדת לעלות לארץ ישראל], ומחויב לזוהר, ומי שאינו נזהר, הוא רשע ועונו ישא. אבל אין אנו [שגרמנו לו לקיים את המצוה לעלות לארץ ישראל, והוא אח"כ התפתה ליצרו ונשתמש בזה לעשות עבירות] אחראין לזה" (הגאון הנצי"ב בהסכתו לספר 'למען ציון' - בביאור המדרש הנ"ל).
וזה מה שהשיב להם הקב"ה: אמנם מצות העליה לארץ ישראל נדחית במקרה של 'כפייה' לעבוד עבירות, אבל אינה נדחית במקרה של 'פיתויים', כלומר שאם אין ברירה - האדם

ארץ ישראל היא ה'חבל' שמקשר בינינו לבין הקב"ה. כשאדם נפגש עם ה' הם מתרפקים יחדיו על ה'חבל' ארץ' שקישר ביניהם

ביטוח שלא ניכשל בחטא [והם שכחו שהישיבה בחו"ל היא עצמה חטא]. ובזה הם הוכיחו, ש'ברית האהבה' אינה חשובה בעיניהם.

יח [ומה היתה תגובתו של הקב"ה?]

"דודי שלח ידו מן החר ומעי המו עלי. קמתי אני לפתח לדודי ויד י נטפו מור ואצבעתי מור עבר על כפות המגעול. פתחתי אני לדודי ודודי חמק עבר נפשי יצאה בדברו בקשתיהו ולא מצאתיהו קראתיו ולא ענני."

מה הקב"ה רמז להם כאן?

עמדו לפניכם שתי אפשרויות: א. להוסיף עוד כמה אחוזים לבטחון המדרגה הרוחנית שלכם בשמירת המצוות ולא לעלות לארץ ישראל. ב. לעלות לארץ ישראל, ולהיכנס לתוך ברית האהבה - שה'לב' של הקב"ה יהיה ברשותכם, והאהבה ביניכם לבין א-להיכם תתלבה עד שתהיה עזה כמוות אהבה, רשפיה רשפי אש שלהבתי-ה.

ומה עשיתם? - הוכחתם שבעיניכם המצוות אינן אמצעי כדי ליצור את ברית האהבה, אלא

המצוות הן ענין עצמי, שהוא יותר חשוב מברית האהבה.

ושגיתם שגיאיה גדולה, שהרי "אם יתן איש את כל הון ביתו" - ולא להתקשר עמה - 'בוז יבזו לו' - לאותו הון יקר" (כנ"ל זוהר מצורע נד:).

והרי "אמצעי אחד נתן לנו הא-ל יתברך, שמדרגתו למעלה מכל שאר האמצעיים המקרבים האדם אליו, והוא תלמוד התורה" (רמח"ל דרך ה' ח"א פ"ד ס"ט). התורה ומצוותיה אינן אלא אמצעים - כאשר התכלית היא ההתקרבות אל ה' ושכינתו.

ולכן, תכלית כל התורה והמצוות - היא לכבוש את ארץ ישראל (כמו שיתבאר בסוף המאמר), משום שארץ ישראל היא הביטוי של קשר האהבה.

לכן הקב"ה רצה להמחיש להם איזה הפסד נורא הוא לוותר על האהבה - ע"י ש'דודי שלח ידו מן החר ומעי המו עלי'. ואחרי שהם נכספו לאותה אהבה - אז 'דודי חמק עבר נפשי יצאה בדברו בקשתיהו ולא מצאתיהו'. ואז הם הרגישו כמה נורא הוא הפסד האהבה.

א-להא. סניגא לכו - שלא עליתם בחומה לארץ ישראל

יט [חז"ל מספרים לנו (יומא ט:): "ריש לקיש הוי סחי בירדנא, אתא רבה בר בר חנה יהב ליה ידא. אמר ליה: א-להא, סניגא לכו [אני נשבע בא-להים - שאני שונא אתכם בני בבל], דכתיב 'אם חומה היא נבנה עליה טירת כסף ואם דלת היא נצור עליה לוח ארז' - אם עשיתם עצמכם כחומה ועליתם כולכם בימי עזרא - נמשלתם ככסף, שאין רקב שולט בו [כך לא הייתם חסרים שכינה (רש"י)]. עכשיו שעליתם כדלתות, נמשלתם כארז שהרקב שולט בו...".

ויש לבאר, שמכיון שהם הוכיחו שבעיניהם העיקר הוא 'שמירת המצוות' - בלי 'ברית האהבה', אז גם כשנבנה להם בית המקדש - זה אמנם היה מקום לקיום מצוות המקדש, אך לא שרתה שם השכינה - חסרה שם בחינת ברית האהבה.

וגם ריש לקיש הלך בדרכי הקב"ה, ולא היתה לו אהבה עם בני בבל.

צריך להיכנס למקום הפיתויים למען מצוות ישיבת ארץ ישראל, וזו האחריות האישית שלו לזיזר יפה שלא להיכשל בשום עבירה. אחת הדוגמאות לזה, היא מה שאמרו (כתובות ק:): "לעולם ידור אדם בארץ ישראל - אפילו בעיר שרובה נכרים".

כ [למה הקב"ה לא רצה אהבה עמם? - ולמה 'דודי חמק עבר' ולא רצה להסתכל עליהם באהבה? - משום ש"כך אמר הקב"ה - 'אני אהבי אהב' (משלי ח יז), וכן הוא אומר 'כי מכבדי אכבד' (שמואל א ב ל), הם אוהבים אותי ואף אני אוהב אותם" (במדבר רבה ח ב) - "שלא יזכה להדבק עם הקדושה אלא מי שאוהב אותה וחפץ מאד בדבקותה, שהרי הקדושה עצמה מכרזת ואומרת: ש'אני אהבי אהב'" (רמד"ו תהלים כו ח) - "כי כן דרכו של הטוב לעמוד אצל המחשיב אפילו בלתי ראו, ולהתרחק מן המזלזל אפילו יהיה ראו לקבל אותו, שנאמר: 'כי מכבדי אכבד ובזי יקלני'" (רמד"ו שמות ב כ), וכמש"א "כשרציתי לא רצית, עכשיו שאתה רוצה איני רוצה" (ברכות ז).

"ומה הועילה בכל קניניה - אם רעה בעיני אדוניה?"

כא [ומעתה, מאחר שישראל שבאותו הדור נשארו בבחינה של 'שומרי מצוות' בלבד, ורחקו מ'ברית האהבה' - בבחינה מסוימת כל המצוות שלהם אינן שוות, שהרי אם יתן איש את כל הון ביתו - במקום האהבה - בוז יבזו לו (וכנ"ל בזוהר מצורע).

והרי "תאות הצדיקים מן ההצלחות - להפק רצון מה' ושיחפוץ בהם... כי יתכן להיות העוון נסלח, ונפדה מן היסורים ומכל גזרה [ועד"ז יתכן להיות אוסף הרבה הון רוחני] ואין לה' חפץ בו, ומנחה לא ירצה מידו" (שערי תשובה' לרבינו יונה שער א סימן מב). ואז "מה הועילה [הנפש] בכל קניניה [כולל קניניה הרוחניים] - אם רעה בעיני אדוניה?" (שם סימן ט).

כב [אמנם אם המצוות באות כאמצעי לבנות את ארץ ישראל - את ברית האהבה בינינו לבין הקב"ה, אזי זה עיקר חשיבותן. 'כל המצוה אשר אנכי מצוה היום תשמרון לעשות - למען תחיו ויביתם ונאתם וירשתם את הארץ אשר נשבע ה' לאבותיכם' (דברים ח א; ועד"ז בדברים ד א; ד מ; ה כט; ו יח; ח א; יא ח; יא יג-כא; טז כ; כג כא; כה טו; כז ג; ל כ; ועוד). "הסוגיא של כל התורה כולה - היא ארץ ישראל. הנשמה של כל התורה כולה - היא כיבוש הארץ, זהו שאומרים לנו חז"ל: שהתכלית של כל התורה כולה - ארץ ישראל" (ר' ירוחם ממיר - דעת תורה בראשית א א. ועי' זוה"ק וישלח קעז:).

...

YEPSTEIN@KEDUSHASTZION.ORG

עם התורה וציונות מזויפת

הרב יהודה אפשטיין - י"ר האגודה

הקדמה נצרכת - מכיון שהשיח שעל סדר היום בקהל היראים עומד בימים אלו הרבה אודות הנסיון לכפות גיוס על בני הציבור החרדי לצבא הנשלט בידי חילונים, והחשש בשל כך מעירוב בישראליות החילונית, ראינו לנכון להקדיש מקום נרחב בגיליון זה לסוגיית היחס שבין יראי ה' לשלטון החילוני שנכפה עליו מאז קום המדינה. הדברים נתלבנו מהיבטיהם השונים במאמריהם המצוינים של הרב בצלאל גנז, הרב מנשה בן-יוסף, הרב אהרן סירקין, הרב חיים אינהורן ועוד, ובמאמר זה אשתדל להקיף את הסוגיה ממבט היסטורי-רעיוני מקיף

הניגוד הזה בין האידיאולוגיה של ראשי התנועה הציונית לבין הלך הרוח של רוב ככל בית ישראל שנהו אחרי תנועה זו - היא העומדת ביסוד הבלבול השורר בקרבנו כיום בבואנו להתמודד עם המצב הנוכחי של מדינת ישראל ויחסה לתורה ולנושאים, בני הישיבות הקדושות וקהל היראים. ניתן לשמוע דרשות חוצבות להבות אש כנגד הציונות לצד הרצאות מלומדות ומנומקות, המסבירות את הרציונל שמאחורי ההתנגדות החרדית לתנועה הציונית. לנוכח חרב הגיוס המאיימת על בחורי הישיבות מתוך מגמה לחלן ולבולל את הציבור החרדי בתוך הישראליות החדשה, מורגש בקרב רבים הצורך לסגור את הפינות ולחזק את ההתנגדות לגיוס לצבא באופן שלא תהיה תלויה במצב הרוחני הידור שכעת שורר שם ובסכנה הרוחנית הנשקפת לחייל החרדי, כי אם בעצם היותו צבא של מדינה, המתמירת להחליף את עם ה' וליצור עם ישראלי חדש ומנוכר לתורת משה.

אולם כאן אנו נכנסים למלכוד, המשתק את יכולתנו לפעול במציאות ולשנות אותה כרצון ה'. ההתנגדות לציונות - אשר הורתה בשאיפה של ראשי התנועה לשנות את מהות האומה - אמורה הייתה להוליד התעוררות לאומית על בסיס התורה, על בסיס הברית שכרת ה' עם האבות. מדינת התורה כחזונו של רבנו עקיבה יוסף שלזינגר הייתה אמורה להיות האלטרנטיבה של קהל יראי ה' למדינת היהודים של הרצל. חוקת האומה על בסיס התורה כחזונו של הרב ברויאר הייתה אמורה להיות החלופה החרדית למגילת העצמאות של בן-גוריון, כפי הדרך שהתוו רוב חכמי ישראל מנהיגי היהדות החרדית באותם שנים. תחת זאת, 'אזור הנוחות' של רוב הדוברים מטעמנו היה לנקוט בעמדה של התקפה כללית על הרעיון הלאומי-הציוני, למרות שבכך בעצם ברחנו מאחריות, עלינו על מדרון חלקלק, שבסופו הגיעו האמירות האומללות המתכחשות ליעוד הלאומי של עם ה', ולפיהן דבר אין לה ליהדות עם לאומיות, משל היינו דת עקרה ללא קשר לחיים האמיתיים.

במקביל, המוני בית ישראל לא התחברו לחזון של הקמת עם חדש, ורובם המוחלט ראה ורואה את עצמו כהמשכו הישיר של עם התורה הנתונה בסיני. עלייתם של יהודי ארצות המזרח הייתה המכה בפטיש בתהליך זה של הפיכת המפעל הציוני של שיבת ציון להמשך ישיר של ההיסטוריה היהודית, בניגוד לאותן אמירות מהפכניות של 'יצירת עם חדש על

המתחרה אסון רעיוני, בבחינת 'שפחה כי תירש גבירתה'. גם אותם גורמים דתיים שהצטרפו לתנועה הציונית - בעצם הלגיטימציה שהעניקו לשינוי הדי. אנאיי של עם ישראל והפיתחו מעם ה' לעם ככל העמים - נחשדו כמי שחיים את חייהם הפרטיים כשומרי מצוות, אך מתכחשים ליעוד התורני ברמה הלאומית. הייתה לה בעיה אחת קשה, לתנועה הציונית, שלא הצליחה להתגבר עליה. ברמה האידיאולוגית, כאמור, הנהגתה החילונית רצתה לייצר עם חדש, המנותק מכבלי מעמד הר סיני, משוחרר מהעול המכביד של ש"ס ופוסקים. אך עם זה לא יכל להיווצר יש מאין. היהודים לא נולדו בקונגרס הציוני בבאזל, והגם שלדאבוננו, לאסוננו ולחרפתנו, ההשכלה עשתה שמות באירופה ומצב קיום התורה והמצוות הלך שם מדחי אל דחי - רובו המכריע של העם היו בגדר משומדים לתאבון, אשר לא יכלו להתגבר על פיתויי החיים החדשים שנחשפו אליהם כאשר נפלו חומות הגטו. אולם כל עוד ראו עצמם כיהודים, לא עלה על דעתם לשנות את המצע עליו בנויה האומה, הלא היא תורתנו הקדושה. אלו שבכל זאת ניסו לתת ליהדות צורה חדשה, ובראשם התנועה הרפורמית - נטשו, כאמור לעיל, את היעוד הלאומי של העם עוד לפני שבעטו במצוות המעשיות, וחשבו להתבולל בעמי אירופה - תחילה כגרמנים בני דת משה, וככל שעבר הזמן - כגרמנים או צרפתים או אנגלים בלי דת משה, כי הדת ממילא הפכה למושג עקר וחסר משמעות כשנותקה מהחיים הלאומיים. הקרמטוריום באושוויץ שם קץ לנסיגת הנואל, וכאשר מרכז הכובד שלהם עבר מעבר לאוקיינוס ליבשת החדשה, אמריקה, החלו לכלות את עצמם בהתבוללות באחוזים מבהילים, ניכור מוחלט לעם ישראל, וממילא גם לקהילה היהודית, אי-הקמת משפחות ושאר החולאים המאפיינים את החברה הליברלית במערב.

אך התנועה הציונית לא דברה אל היהודים הרפורמים. היא דברה אל המוני בית ישראל שלא חלמו לשנות את יעוד העם. גם אלו שכבר הגיעו לבית הכנסת רק בחגים - התפללו מאותו סידור וחלמו על אותה ירושלים. הם הוקסמו מחזונו של הרצל לשוב לארץ קדשנו, במיוחד לנוכח המצב ההולך ומתערער בגולה, והגם שרובם, לדאבוננו, כבר לא דקדקו במצוות התורה, הם לא חלמו לשנות את ההגדרה של עם ישראל וליצור עם חדש יש מאין.

בעשור שחלף מאז הקמת 'קדושת ציון', זכינו לנער מעפר את מושג הלאומיות היהודית השורשית, זאת היונקת מתורתנו הקדושה, ולמעלה בקודש - מהברית שכרת בורא עולם עם האבות, כאשר התורה מהווה את הביטוי המעשי של קיום הברית מצדנו. על-אף העובדה, שכל הלומד תורה, נביאים וכתובים, מבין זאת כמושכל יסוד, בציבור שלנו בדורות שמאז קום התנועה הציונית, ההתנגדות העמוקה לתנועה החילונית הביאה לידי תהליך, בו היסוד הזה הלך והתעמעם עד שניתן לשמוע לא מעט חרדיים, ואפילו קולות של אברכים בני תורה, הטוענים כי היהדות - דבר אין לה עם לאומיות, כאשר הביטוי הידוע של רבנו סעדיה גאון - "אין אומתנו אומה אלא בתורותיה" אשר משמעותו היא כי לאומיותה של אומתנו היא בתורה, ולא בשום ערך ריק אחר - אפילו אמירה ברורה זו מקבלת פרשנות מוטעית כאילו היהדות היא דת ולא לאום. עד כמה שהדבר מעורר לחללה, זו בדיוק הייתה השקפת העולם הרפורמית בתחילת דרכה של התנועה, כאשר הוציאו את ציון וירושלים מסידור התפילה, הרבה לפני שזרקו את השבת, התפילין, הכשרות והטהרה.

כיצד קרה הדבר, שיהודים יראים ושלמים, המדקדקים בקלה כבחמורה, נתפסו לעמדה זו, המנוגדת כל-כך ליסודות הבסיסיים ביותר של תורתנו הקדושה? על-מנת לענות על שאלה זו, שומה עלינו להתבונן במהותה של התנועה הציונית, אשר קמה כרעיון לאומי אלטרנטיבי ללאומיות התורנית. הלאומיות של התנועה הציונית מבוססת על ארץ, שפה, היסטוריה, תרבות - הכל, מלבד תורת משה. זוהי לאומיות, היונקת מעקרונות ההגדרה העצמית אשר היווה את הבסיס למדינות הלאום שהחלו להיווצר באירופה לפני כמאה וחמשים שנה על חורבות הקיסריות הישנות כחלק מתהליך החילון והפרדת הדת מהמדינה שעברה היבשת בעת החדשה. עבור יהודי החרד לדבר ה', מדובר בשינוי זהות של העם, המהווה איום קיומי על כל המהות שלנו כעם ה'.

לא היה מי שהטיב לבטא את ההתנגדות החרדית האידיאולוגית לתנועה הציונית מהרב יצחק ברויאר, ממנהיגי ומייסדי 'אגודת ישראל', אשר דווקא משום שהכיר בלאומיות היהודית השורשית כיסוד לקיומנו הלאומי ושאיף בכל כוחו להחיות את אותה לאומיות בשובנו אל ארץ נחלת ה' להקים את ממלכת התורה - דווקא משום כך, ראה בהקמת התנועה הלאומית

חורבות היהדות הגלותית'. היה אמנם קומץ שולי שקרא לעצמו 'כנענים' והכיל בעיקר אנשי תרבות, ספרות ואומנות המנותקים לחלוטין הן משורשיהם היהודיים והן מהלך הרוח של העם. אולם עצם ההגדרה שלהם כ'כנענים' מעידה כאלף עדים על כך שלא רק מה'יהדות הגלותית' בקשו לנתק את עצמם, כי אם גם מה'יהדות המקורית' ומכל המושג של עם ישראל. עם השנים, ירדו אל תהום הנשיה, כראוי לפורקי כל עול.

למעשה המציאות בישראל כיום היא של המוני יהודים המחוברים לברית עם בורא עולם ורואים בה את המצע האחד והיחיד לקיום האומה. בחייהם האישיים חלקם מדקדקים במצוות, חלקם פחות, חלקם מוגדרים רק כ'מסורתיים'. אבל מבחינה לאומית לכולם - אותו מצע משותף, אותה תורה, אותה גמרא, אותו שלחן ערוך, אותה תפיסה של עם ישראל כעמו בחירו של מקום. להתווכח עם הרצל, עם בן-גוריון ועם ז'בוטינסקי על מהות האומה זה חשוב אולי בשביל הצדק ההיסטורי והחידוד הרעיוני - אך לא יותר מאשר להתווכח עם ענן בן-דוד מייסד הקראות, או עם חסידי שבתאי צבי. רמת ההשפעה של כולם זהה, ושואפת לאפס. הלאומיות היחידה שקיימת כיום במדינת ישראל, אחר כמעט שמונים שנות חינוך חילוני בואכה פרוגרסיבי, היא הלאומיות היהודית השורשית, הציונות המקורית, בה האמינו אבותינו ואבות אבותינו בכל שנות גלותנו - "ותחזינה עינינו בשובר לציון".

המאבק כיום אינו בין הלאומיות של התורה ללאומיות של הרצל. הוא בוודאי אינו בין הלאומיות של הרצל לחרדיות נטולת לאומיות, שאינה אלא תוצר שהתפתח כתוצאה מהתמודדות עם מציאות, בה הצד השני שלט בכיפה, ואנחנו התכנסנו לתוך עצמנו כדי לשרוד. המאבק היום הוא בין דבר ה' המתבטא בברית עם האבות ובתורה הקדושה, שהיא היא הלאומיות הקדושה שאנחנו יונקים מהיום בו בחר ה' באברהם אבינו לבין החדלון הפרוגרסיבי, השולל את הלאומיות היהודית כפי שהוא שולל כל זהות אנושית, כי לדידם מותר האדם מן הבהמה אין. המלחמה האחרונה חדה את העימות הזו, והמוני בית ישראל מרגישים היטב את הצורך להקים כאן תשתית אמונית ערכית, היונקת מהתורה שבכתב ושבעל-פה. אף אחד אינו משלה את עצמו, שניתן להקים לאומיות ישראלית על בסיס ערכים חולפים ומזדמנים, והבייזם אף הוא יחלוף מן העולם ביום מן הימים לטובת היעוד הבלתי-נמנע, בו יבקשו את ה' א-להים ואת דוד מלכם. כל מי שעניו בראשו רואה כאן תהליכים שמימיים, שמנווטים בידי בורא עולם אל עבר התכלית הנרצית של כינון מלכות התורה שבמרכזה מקדש ה'.

עצת ה' היא תקום - לא לחינם צמח הציבור החרדי למימדים שלא ניתן היה לחלום עליהם לפני שנים ספורות, ולא לחינם הביאנו ה' לעימות חזיתי מול השלטון החילוני, השואף לבולל אותנו אל תוכו וחרד - בצדק, מבחינתו - מפני הפיכתנו לרוב. לא לחינם הפך הציבור הדתי-לאומי, שהתמסר בכל מאודו למפעל הצינוני, לצנינים בעיני האליטות הישנות, עד שהוכרח כל אחד מבניו לבחור האם הוא שייך לקהל היראים על כל המשתמע מכך או למלחכי הפינכה של האליטות הישנות. לא לחינם שלח לנו ה' תזכורות כואבות, ששלום בארץ לא יהיה כל עוד האויב הערבי שרוי בקרבנו. לא לחינם נוצר מצב, בו הפרוגרס העולמי ושלוחיו בישראל קדשו מלחמת חורמה על כל מי שאינו נכנע למערכת הערכים הרקובה שלהם, ובכך הוא דוחק את המון העם שפסח עד כה על שתי הסעיפים - אל חיקה של היהדות הנאמנה. המהלכים הללו כולם הם חלק מתהליך אדיר, שאת שורשיו ניתן לזהות כבר בשנים קדמוניות. גם אז,

לא לחינם עורר ה' את גל הלאומיות באירופה, כדי שגם היהודים יבינו שהגיע הזמן לשוב לארצם. ולא לחינם הוא עורר את הלאומנות הערבית כאן בארצנו ואת הפרעות שהובילו לספר הלבן, אשר בלעדי ההנהגה הציונית בארץ ובגולה לא הייתה מעיזה לדרוש מדינה עצמאית. ועוד לא הזכרתי את השואה האיומה, השואה השקטה באמריקה ובאירופה של אחר השואה, במסגרתה מליונים התבוללו ונטמעו, את הנס האדיר של עליית יהודי ארצות המזרח לארץ - מה שהפך את כיוון המטוטלת והביא ברבות הימים לרוב המאמין שעתיד לשלוט כאן, את כל התהליכים בארץ ובעולם, שכולם מתכנסים אל מקום אחד - "כי

המחברים שמים וארץ, נפגשים עשוי וישמעאל בנסינו נואש למנוע את הבלתי-נמנע, לעצור את תהליך הגאולה המופלא. הערב-רב שבתוכנו תולה במר יאוש את יתבו באותו חיבור, עד שהדברים האמורים בקול התור (פרק ב חלק ב אות ב) נראים כנבואה ממש, וז"ל - "תכלית עבודתנו בקיבוץ גלויות היא הקמת אנשי אמנה לשם יחוד שני המשיחין בשערי ירושלים להחזרת השכינה תכלית הגאולה גאולת האמת וקידוש השם. עפי' רבנו הגר"א ז"ל עלינו לבוא לעזרת ה' בגבורים, הני תרי משיחא, וללמוד היטב כל הבחינות ותפקידיהן על דרך המעשה. התפקיד הכללי של שני המשיחין, משיח בן יוסף ומשיח בן דוד, יחד,

מדינת ישראל - אם נרצה ואם לא - היא הכלי שבאמצעותו פועם לב האומה כיום. הדי.אנ.איי שלה חייב להשתנות ולתאם את רצון ה' ואת הברית שכרת עם אבותינו

בכל הדורות, הוא הגנה ומלחמה נגד שלשת ראשי הקליפות, עָשׂו, ישמעאל וערב רב. תפקידו המיוחד של משיח בן יוסף נגד עָשׂו קליפת השמאל, ותפקידו המיוחד של משיח בן דוד נגד ישמעאל קליפת הימין, ושניהם יחדיו נגד עָשׂו וישמעאל שהם שור וחמור דטומאה. ההזדווגות של עָשׂו וישמעאל הוא ע"י ארמילוס שר הערב רב, ויכולה להחריב את ישראל ואת כל העולם רח"ל. עיקר השאיפה של הערב רב הוא לזווג את עָשׂו וישמעאל ולהפריד בין שני המשיחין, וכאן ובזה עיקר עבודתנו ומלחמתנו אנו, לשבר ולמגר את כח הערב רב, קליפת ארמילוס הרשע, מישראל, הערב רב הוא שונאנו הכי גדול, הוא המפריד בין שני המשיחין. קליפת הערב רב פועלת רק בדרך של אחיזת עיניים ובעקיפין. לכן המלחמה בערב רב היא המלחמה הכי קשה ומרה, ועלינו להתגבר בכל שארית כוחנו במלחמה זו, וכל מי שאינו עוסק בפועל במלחמה נגד הערב רב נעשה ממילא שותף לקליפת הערב רב ויהיה מי שיהיה, מוטב לו שלא נברא".

כאמור, המאבק בנסינו הציוני לשנות את הדי.אנ.איי של עם ה' הסתיים בנצחון חרדי ברור, בהדיפת הנסיון הנואל. עם ישראל בהמוניו רואה את עצמו כהמשך טבעי לעם היהודי המקורי שכרת ברית עם בורא עולם ועבר היסטוריה של מעל שלושת אלפים שנה. אין עם חדש. הכענות לא הייתה אלא משאת שווא, בלי שום אחיזה באומה. כעת עוברים ממגננה למתקפה. מדינת ישראל - אם נרצה ואם לא - היא הכלי שבאמצעותו פועם לב האומה כיום. הדי.אנ.איי שלה חייב להשתנות ולתאם את רצון ה' ואת הברית שכרת עם אבותינו. לא מדובר בשאיפה בלתי-ריאלית של 'קדושת ציון', מדובר ברצון הפנימי של רוב הציבור האמוני בארצנו. ככל שנזקק את האמת הזאת ונתבע את כינון מלכות ה' תחת השלטון הנוכחי - והכוונה לא רק לממשלה, אלא לכל מערכות השלטון, כידוע לכל - אזי נגלה, כי התפרצנו לדלת פתוחה. העם שבשדות מייחל לציבור החרדי שיוריד את התורה לחיי המעשה של האומה ויתווה את דרכה. הגיע הזמן להיענות לאתגר ולהתרומם לגודל השעה. זה לא עוד חלום רחוק, זהו צו השעה!

...

'מלך על כל הארץ' 'מלך ישראל וגואלו'

'מלכי וא-להי'

11c

הרב בצלאל גנז
BGANZ@KEDUSHASTZION.ORG

ואשיחה, וירוח לי.

בשעת הקמת הממשלה, העמידה מפלגת השלטון בראשות הכנסת, תפקיד שבין השאר מייצג את הפרלמנט הישראלי בפני כל העולם [ובכלל זה גם מ"מ נשיא המדינה] אדם שתורתו הקדושה מגדירה את אורח חייו כ'תועבה', שחי בפרהסיה בצורה שגם המתוקנים שבאומות העולם המאמינים בא-ל חי בורא העולם על סדרו, מתעבים צורת חיים זו. והנה, המדינה היהודית מעמידה בתפקיד כה ייצוגי אדם כזה! והח"כים החרדים שבעיני עמך ישראל שבשדות על כל פנים, מייצגים את הקב"ה ותורתו, מרימים ידיהם בעד איש זה? וכי יש לך חילול ה' גדול בעיני העמים המאמינים מזה?

[כאשר החשבון הוא כמובן, שאנחנו דואגים לעניינינו הקהילתיים, והאחרים-יהי להם אשר להם].

ובת קול זועקת - "על כבודי לא מחיתם, על כבוד בשר ודם מחיתם?!"

על נפש העם היהודי, בניו יקרייו של מקום, מתחוללת מלחמה אדירה. מהרסים ומדיחים פרוגרסיבים הכופרים בסדרי הבורא בעולמו, מנסים בכל כחם להלחם בתהליך המבורך, אשר כל הדוברים מימין ומשמאל, ואפילו בתקשורת בע"כ מודים שהוא מתרחש בעוז ובתעצומות, כאשר יהודים מכל רחבי הארץ חפצים להתקרב לה', כל אחד לפי דרגתו ומקומו. בפרט לאחר השנתיים המטלטלות שעברו על העם היושב בציון, רבים הם אלו הרוצים לחיות כיהודים במדינה יהודית ולא כאיש אוניברסלי וכחלק מהשוויון העולמי שאינו מבחין בין יהודי לגוי, בין זכר לנקבה ובין אדם לבעל חיים, רח"ל. הם מנסים לתפוס כל פינת שליטה אפשרית בתקשורת ובפרקליטות, בשפיטה, בצבא ובחינוך וכיוצא בכך, כדי לא לאפשר למגמת השיבה לקב"ה ולתורה לחלחל, וכדי למנוע מהמדינה להפוך למדינה יהודית במהותה.

בשעת כתיבת השורות עומדת להתקיים שוב 'עצרת המליון' כנגד גזירת הגיוס. ונשאלת השאלה, מה המטרה בהשתתפותנו בעצרת זו?

לאנשי 'העדה' או 'הפלג', התשובה ברורה. הם באים להכריז על התבדלותם ואי-שייכותם לכל המציאות שמסביב, תוך דרישה מהשלטונות להניח לנו לחיות את חיינו כמו שהשלטון האמריקאי או האנגלי מאפשר לקהילות החרדיות בארצם². השאר אינו מענייננו. אבל לשיטתנו, מה המסר לעם ישראל? כיצד מסבירים שמאות אלפים מהקהילה החרדית שדורשים לא להשתתף במאמץ הבטחוני ובמערכת, אשר סוף סוף מגינה גם עליהם, ובני ביתם על כל המשמעות והכרוכות בכך? הרי רוב רובו של העם [להוציא מיעוט

כאשר יום הבחירות לאסיפה המכוננת ממשמש ובא, ונחוץ מאד להלחם למען **שמירת התורה והדת במדינה, ולתת תחוקה המיוסדת ע"פ ד"ת**, ובכן אבקש מאת אחבנ"י לפעול להצלחת הרשימה המאוחדת ולהצביע בעדה. דברי המברכם בכ"ט ויעזור השי"ת שנזכה להרמת קרן תוה"ק ולגאולתנו השלימה בב"א.

הק' אהרן מבעלזא
ישראל אלטר
הרי דברים ברורים כשמש בצהרים! הקריאה אינה רק לשמירת מסגרת הקהילה החרדית הפרטית כדעת האומרים שאין לנו ענין במדינת הלכה, אלא יש כאן דאגה לכלל ישראל, ותפקיד העסקנים הוא לדאוג ל"**תחוקה המיוסדת ע"פ ד"ת**".

ומכאן - לאקטואליה.

נמצאים אנו במצב בעייתי, בו לכאורה לא היינו שריים מאז קום המדינה, וודאי מאז תשל"ז, בה החלו המפלגות החרדיות להשתתף כשחקנים מכריעים במסגרת השלטונית [לאחר הפסקה של עשרות שנים].

המערכת השלטונית מאיימת על המשך קיום המסגרת החינוכית אותה הקמנו בעמל רב והיא בבת עינה ותקוותה של היהדות החרדית.

כאמורים עלי השגחה פרטית, הלא נשאל את עצמנו - מה זאת עשה א-להים לנו. הרי אנו נמצאים לכאורה בקואליציה חלומית של 'מין על מלא מלא', הכל היה כה מבטיח, ללא שמאלנים שונאי עמם ותורתם, רוב חברי הקואליציה שומרי שבת, וגם אלו שעדיין לא - ברובם המוחלט אינם מהמחריפים והמגדפים. כיצד יתכן, אם כן, שנקלענו לסיטואציה כזו, שיש הטוענים - אולי בצדק - שהיא הגרועה מאז החלה השותפות הקואליציונית?

[ובמאמר המוסגר אליבא דאמת, המצב כבר מזמן אינו תלוי בראש הממשלה ושריו, כי גם אם נניח שהיו רוצים באמת לפתור את הציבור החרדי מגיוס, הם אינם יכולים. נכון הם חתמו על כך, אבל המציאות לאחר המלחמה האחרונה אינה מאפשרת, חברי הליכוד שצריכים לעמוד מול הציבור בבחירות, אינם ממושמעים לראש הממשלה, וגם אם יצליח לכופם, חברי הקואליציה האחרים אינם ממושמעים, וגם אם יצליח לכופם גם אותם, היועצים המשפטיים בוועדות חוץ ובבטחון בכנסת לא יסכימו, וגם אם כן - היועמ"שית לא תסכים, וגם אם כן - הבג"ץ לא יסכים. רואים בחוש את המניעות משמים לפתרון הבעיה] ואולי, מה שמצפים מאתנו הוא שלא פחות ממה שאנו דואגים [בצדק] לעניינינו הקהילתיים - הן הגשמיים והן הרוחניים, עלינו לדאוג גם לכבוד שמים ולבניו יקיריו של מקום שאינם חרדים עדיין?

בעקבות כמה וכמה תגובות שקבלתי על מאמרי בגליון אלול-תשרי - '**מלך על כל הארץ**' ו'**מלך ישראל וגואלו**' או '**מלכי וא-להי**' - בו עמדתי על הקונפליקט שבין השאיפה לתיקון כללי של כל עם ישראל לבין המתמקדות במצב הפרטי והאישי, קבלתי תגובות רבות, מהן עלה שיש להרחיב בנושא.

בשעתו, מיד לאחר הקמת המדינה, יצאנו מתקופה של ויכוחים תיאורטיים של נכון או לא, מותר או אסור, ומדינת ישראל הפכה לעובדה קיימת של שלטון יהודי בארץ הקודש, ושעריה נפתחו לאחינו בני ישראל להתקבץ אליה מקצווי ארץ. או אז התעורר הדיון בין החרדים לדבר ה' אודות השאלה מה אחריותנו בעת הזו.

היו שסברו כמקודם, כי מאחר ואין המדינה מושתתת על יסודי התורה והמצוות, אין לנו שום ענין בה, זו בסך-הכל תחנה נוספת במסע הגלות הארוכה, אתמול בולילה או בורשה, היום בירושלים ובני ברק, ומחר במונרו ולייקווד. יחסנו כלפיה הוא ככל יחסנו לכל שלטון תחתיו אנו נמצאים בכל שנות הגלות, אין לנו ענין בשלטון ובהתנהלותו, אלא רק במה שנוגע לקיום הקהילה היהודית, שכתוצאה מגזרת הגלות נמצאת כרגע כאן, ויש לפעול בדרכי השתדלנות ולהרוויח מה שניתן עבור הקהילה. כל השאר אינו מענייננו.

לעומת זאת, רוב ככל גדולי ישראל סברו, שעצם העובדה, ולפיה הקב"ה הביאנו למצב בו אנו חיים בארץ הקודש תחת שלטון יהודי ובמקהלות רבבות עמך בית ישראל, וישנם כלים, שדרכם ניתן להשפיע לא רק להציל את הקהילה החרדית [שהייתה באותם ימים קטנה וחלשה], אלא גם להשתמש בהם לטובת עם ישראל וארץ ישראל - לא הרי ירושלים ובני ברק כהרי ניו יורק וניו ג'רזי, ולא הרי שלטון יהודי בארץ הקודש כשלטון גויי באנגליה ובלגיה.

הדבר בא לידי ביטוי בדרישה שחזרה ונתבעה במשך כל השנים הבאות, שזרועות השלטון יפעלו לכל הפחות על-פי המינימום הבסיסי של היהדות כשמירת שבת, נישואין וגירושין על-פי השלחן ערוך ומערכת כשרות בסיסית בכל רשויות המדינה, דברים שמעולם לא עלה על הדעת לדרוש משלטון נכרי.

כל זאת - משום הערבות ההדדית שאנו מחויבים בה כלפי אחינו בני ישראל, בניו יקיריו של מקום, ולא רצו. הדברים באו לידי ביטוי מפורש במכתב שנכתב בכ"ק של האדמו"ר מבעלז' זיע"א בתוספת חתימת האדמו"ר מגור בעל הבית ישראל לקראת הבחירות הראשונות לכנסת, בו נכתב כדלהלן:

"ה, לכב' אחבנ"י הנכבדים היראים נ"י באה"ק תובב"א, אחדשה"ט.

1. הערת המערכת: בעצרת הגדולה חולקו בס"ד דפי הסברה של 'קדושת ציון', ובהם עיקרי מאמר זה, כולל איזכורם של אנשי העדה והפלג בחדא מחתא, וזאת בעקבות האמירות הנשמעות לאחרונה מפי דובריהם בקיום שונים, ואחרי האלימות שספגנו על בשרינו מבחורים באשדוד, אמנם לאחר העצרת קיבלנו פניות מכמה מאנשי 'הפלג' שביקשו למחות על שידוכים ל'קנאים' ולדבריהם מקים 'הפלג' מרן הגר"ש אויערבאך, ורבים מתלמידיו, דווקא מזדהים עם עקרונות האגודה, ומלחמתם חלילה אינה נגד הקב"ה שהביאנו לארצו, אלא אדרבה דווקא מתוך תפיסה כלשונו של הגר"ש, שהקב"ה הביא אותנו לכאן לתת לנו את הארץ, ולכן יש לנו תביעה על השלטון, ובע"ה בגליון הבא נפרסם את תגובתם.

2. אמנם ראוי להעיר על גורת החינוך באנגליה ומאבק קשה הניטש על החינוך גם באמריקה, כך שעל-אף שאין במדינות אלו גיוס חובה, הבריחה מכאן לשם לא בהכרח תועיל להמלט מגזרות, אף לשיטתם.

של מהרסים ומחריבים], עקב צורת חינוכו השונה במאה ושמונים מעלות מיסודות החינוך החרדי, באמת אינם מבינים מה מונע מהחרדים לשאת כתף בנטל, ואין כוונתם כלל לעקור תורה מישראל!

לשיטתנו, המסר שצריך לעלות מכזה אירוע, אינו של התבדלות, אלא של קריאה לחינוך המערכות, להבנה והטמעה של הערכים היהודיים וביעור התפיסות הפרוגרסיביות.

במקום לזנוח חזית זו, להפקיר את עם ישראל לזרועות המהרסים, ולחפש פתרונות נקודתיים לבעיות פרטיות [חוק גיוס עם פסקת התגברות, תקציבים אלו ואחרים (שאף אחד אינו מזלזל בחשיבותם כלל), וכיוצא בכך] יותר טוב להשתלט על מוקדי הכח, כפי שעושה, למשל, שר האוצר סמוטריץ', שמייצג מפלגה שאחת הנקודות הקריטיות מבחינתה היא ההתיישבות. הוא השכיל להבין, שהפתרון לכל ההפרעות לא יהיה בתיקון פרטי ונקודתי זה או אחר, אלא בכיבוש מוקדי הכח, ואכן הוא מצליח לעשות מהפכה בדבר שהכי חשוב עבורו.

מדוע לא נהיה אנחנו בראש הלוחמים למען כבוד שמים, ומלחמתנו [אנו מתכוונים למלחמה הפוליטית] תהיה נגד ראשי הנחש ומאורותיו, קרי מלחמה ביועמ"שית ובבג"ץ? הרי כל זמן שהם ישארו במקומם ויחזיקו בסמכויותיהם, שום חוק לא יעבור, גם אם נצליח לכפות אותו על ראש הממשלה והקואליציה, וכפי שראינו בנושאים אחרים, שהממשלה יכולה לחוקק מה שהיא רוצה, אבל הבג"ץ בסוף ימצא פלפול לומר שזה לא היה חוקתי.

אם חפצי תיקון אנחנו, הדרך היחידה המעשית בפנינו היא לחרוק שיניים לתקופה הקרובה, 'לבלוע את הצפרדעים' של הקיצוצים התקציביים לחדשים הקרובים [בלי לזלזל בחשיבותם], ואפילו לספוג את המעצרים של בחורים לכמה שבועות, שעם ל אי-הנעימות זה לא סוף העולם [בא נלמד מאנשי הפלג כיצד הם מסבירים לתלמידיהם שכדאי להעצר קצת על-מנת להשיג את המטרה, וסליחה אם אני קצת הורס את הנרטיב שמנסה להשוות את בחורינו העצורים לחטופים בעזה...]. בד בבד, עלינו להצטרף לאותם אלו בקואליציה שרוצים לקדם חוקים שיקצו בתפקידי היועמ"שית והבג"ץ בצורה מושכלת וחכמה, ובסופו של דבר, כשהם יפלו - כל הגזרות תיפולנה, והייתה לנו הישועה, ולעם ישראל - הרווחה.

אם, לעומת זאת, נצטרף לאלו שרוצים להעצים את ההתבדלות והפירוד מעם ישראל, להציל את נפשנו הפרטית ושעם ישראל הנשאר יופקר לתכניות המהרסים - לא באלו חפץ אבינו שבשמים.

עלינו לשאת בגאון את אמת התורה באזני העם, לומר שהתנגדותנו לגיוס אינה [רק] בגלל לימוד התורה [שזו בעיה פרטית כביכול של החרדים], הרי אנו יודעים את האמת, שהבעיה האמיתית שלנו החרדים, עם הגיוס, היא שמסגרת הצבא, בה יש נשים ויוה"ל"מית ופצ"רית והטמעת הפרוגרס בגיבוי הבג"ץ אינה מתאימה לשום בחור חרדי רגיל מהשורה, גם אם אינו מוצא את סיפוקו בלימוד גמרא שעות רבות ביום. [גם הדורשים את גיוס החרדים יודעים אמת זו, ולכן מבחינתם הם טוענים, בצדק, שכל חוק כזה,

שבסיסו 'תורתו' אומנתו', הוא פטור גורף לכל אשר נולד בבית חרדי]. ובכלל עצם הטיעון לפתור את מי שתורתו אומנתו הוא יריה ברגל של עצמנו, כי בזה אנו מזהירים, כביכול, שכל מי שאין תורתו אומנתו יכול מבחינתו להתגייס, וזה משליך על אלפים רבים - הן בחורים והן אברכים המתפרנסים, שאינם בהגדרה זו, וכל מחייבי הגיוס יודעים שהם קיימים.

המלחמה שלנו חייבת להיות לכבוד שמים, תוך לקיחת אחריות על כל בניו של מקום והצהרה בקול רם וצלול, שהצבא שמגן על ישראל [בשליחותו של מקום כמו כל רופא, למי שזה לא מובן לו מאליו], שהצבא יהיה מקום בו "ה' א-להיך מתהלך בקרב מחניך".

ולא, אינני תמים. אני יודע שהדרך עדיין ארוכה, אבל נראה שהנהגת הקב"ה עם הציבור החרדי היא שקול דודי דופק, והוא מצפה שנתחיל לפחות לחשוב על לקיחת האחריות על עמנו וערי א-להינו, ולפחות נכריז על כך, כפי שאנו יודעים להכריז על כל דבר פנימי הנוגע לסדר החיים החרדי, גם כשיודעים שהדרך לתיקון עוד רבה. עצם הכרזת אמת זו תהיה מסר לעם שבשדות המחכים לאיזו קריאה מכיוון מחזיקי התורה, שלא דרישת פטור מעול והשלכתו על אחרים דורשים אנו, אלא את כבוד תורתנו ונותנה וכבוד עמו וארצו אנו דורשים, וכך כבוד שמים יגדל, וזה כשלעצמו כבר יהיה פתח גדול יותר מחודה של מחט, ומכח זה נזכה לסייעתא דשמיא גדולה.

ובא לציון גואל.

...

דו-שיח בעניני העטעה

הרב מנשה בן-יוסף

צרפתי כי הוא מתגורר בצרפת, הבריטי בריטי כי הוא גר בבריטניה, וכן הלאה. העם היהודי, לעומת זאת, איננו מוגדר על ידי חבל ארץ, היהודי אינו יהודי כי הוא גר בארץ ישראל, הלא היהודי גלה מארצו מזה כבר אלפיים שנה, היהודי הוא יהודי רק בגלל שהוא משתייך לעם שה' כרת עמו ברית, ונתן לו את תורתו. משכך, עורר הרה"ג שליט"א על העזות והחוצפה של מדינת ישראל, שלקחה את מושג 'העם היהודי' וחילנה אותו, הגדירה אותו מחדש כעם ישראלי, עם שאינו עומד על יסוד הברית עם ה', אלא עם התלוי במגורים בחבלי הארץ של מדינת ישראל וכו' וכו'.

שאל: ואתה, מה דעתך על הדברים?

ידידיה: לדעתי העניה, היסוד הפנימי שלהם נכון מאוד, והוא ממש מיסודי היהדות, אך יש כאן נקודה לא מדויקת בצורת ההצגה של הדברים.

לומר שהעם היהודי אינו מוגדר על ידי חבל ארץ, זה בדיוק כמו לומר שהיהודים אינם עם. באותה מידה ניתן לומר שקלמנטינה איננה שפה ככל השפות, כל השפות הן צורות דיבור בין אדם לחברו, ואילו קלמנטינה היא פרי מתוק.

ה' עצום לעיני כל חי. דברים אלו אמורים לכאורה לגרום גם לרצות בקיומה של מדינה ואפילו בכבודה. הדבר יצר אצלי טשטוש גדול. אשמח אם תוכל לסדר לי את הדברים.

ידידיה: גם אני ראיתי את המאמר, כמותך גם אני הרגשתי שהוא הצליח להציף היטב נקודה פנימית, שרבים הרגישו בעומק לבם. אך לתחושתך, ולפיה הדברים סותרים להשקפתה של 'קדושת ציון' - אינני שותף. למרות שישנם פרטים מסוימים במאמר שאני סבור שהם צריכים חידוד ודיוק, יסוד הדברים, לא די שאינו סותר להשקפת 'קדושת ציון', כי אם אדרבה - הוא מיוסד ומבוסס דווקא על השקפתה של 'קדושת ציון'.

שאל: עד כדי כך... אם כן אני צריך כנראה ללמוד מחדש את 'יסודות ההשקפה' של 'קדושת ציון'.

ידידיה: בשמחה נלמד, עיון ביסודות האמונה לרוב לא הזיק לאיש.

ובכן נתחיל... הרה"ג שליט"א בשיחתו העמיד ליסוד מוסד את זה שהעם היהודי אינו עם ככל העמים. כל העמים מוגדרים על ידי חבל ארץ, הצרפתי הוא

שאל: ראיתי מאמר בענין הגיוס לצבא, ערוך ע"פ שיחתו של הרה"ג ר' רפאל גריינמן, מאמר שמעמיד בחדות ובבהירות את היחס של הציבור החרדי למדינת ישראל.

לדברי המאמר, הציבור הכללי הכולל בתוכו גם הרבה דתיים, רואה את עצמו ומגדיר את זהותו כ**ישראלי**. הוא מתגייס לצבא, כי כך הוא 'ישראלי' טוב, אזרח נאמן ופטריט שמוסר את עצמו למען מדינתו. הציבור החרדי, לעומת זאת, רואה את עצמו כיהודי. אין לו רצון בהצלחתה, בכבודה, ואפילו בקיומה של מדינת ישראל! אין הוא רוצה אלא בקיומו בהצלחתו ובכבודו של העם היהודי. אין לו שום רצון להיות ישראלי טוב, די לו להיות יהודי טוב.

התחברתי מאוד למאמר, נהניתי מחדות ההגדרה, והרגשתי שזהו אכן הנימוק הפנימי להימנעות הציבור החרדי מגיוס לצבא. אמנם כשניסיתי לחבר את הדברים לדברי התורה שלמדתי וספגתי מ'קדושת ציון' לאורך שנים רבות, לא התיישבו הדברים על לבי. הרי ב'קדושת ציון' למדנו, ששיבת עם ישראל לארצו באחרית הימים, וכיבוש חבלי ארצנו הקדושה בידי עם ישראל היא קיום נבואות הנביאים, והיא קידוש

אם היהודים הם 'עם', זאת אומרת שיש איזה מכנה משותף בינם לבין העמים כולם, וזה אומר שחבל הארץ בו הם חיים - הוא עושה אותם לעם. אם לא כן, היהדות אינה לאום אלא דת, כמו הנצרות או האיסלאם, טענה שטענו ראשוני הרפורמים ה'גרמנים בני דת משה'.

ואם תאמר, איך היהודים מוגדרים על ידי חבל ארץ, הלא הם גלו ממנה לפני כאלפיים שנה? התשובה לכך היא, שמיד עם גלותם, נשבעו היהודים בשבועה חמורה - "אם אשכחך ירושלים תשכח מימי", ומיום גלותם מאדמתם, תמיד נשאו אליה עיניים בצפיה לשוב.

ההבדל בין ישראל לעמים, הוא תהומי. כל עם, וגם עם ישראל, הוא קיבוץ אנשים יחד לחיים משותפים בארץ אחת. השאלה היא לשם מה נעשה הקיבוץ הזה.

הדבר ברור, שאם היהודים היו שוכחים את מולדתם, ולא היו מקווים ליום בו ישובו להיות לעם אחד על הרי ישראל, והשיתוף היחידי שלהם הייתה דתם המשותפת, הם היו חדלים מלהיות עם, וכל החיבור ביניהם היה מתמוסס².

שאלה: אם, לדברך, העם היהודי גם הוא מוגדר על ידי חבל ארץ, הרי שהוא עם ככל העמים.

ידידיה: חלילה! ההבדל בין ישראל לעמים, הוא תהומי. כל עם, וגם עם ישראל, הוא קיבוץ אנשים יחד לחיים משותפים בארץ אחת. השאלה היא לשם מה נעשה הקיבוץ הזה. קיבוצו של כל עם בכל מקום שהוא, הוא קיבוץ למען ביטחון יציב יותר, כלכלה חזקה יותר, וכנהנה מן הצרכים שצורכים בני האדם. עם ישראל הוא קיבוץ שנועד להשרות את שכניו יתברך בארץ.

עם ישראל הוא אכן עם, אבל התקבצותו והתאחדותו להיעשות לעם, אינה מפני צורך כזה או אחר, אלא מפני שהצורה של עם, היא הצורה הנבחרת לפני אדון כל המעשים יתברך שמו, להשכיך את שכניו בעולם.

אם ה' היה בוחר להשכיך את שכניו על יחידים ולא דווקא על עם, עם ישראל לא היה קם, עד היום היינו עבדים במצרים. אנו קיימים, לא יען כי אנו קיימים, אנו קיימים כי בקיומנו כעם, אנו משמשים כסא למלכותו יתברך ולהשראת שכניו בעולמו.

זו הסיבה שבגללה התורה ניתנה במדבר. היא לא ניתנה במדבר כדי להראות שהיא יכולה להתקיים גם בלא ארץ ישראל, חלילה וחס, דבר הסותר לכתוב בתורה ושנוי בנביאים ומשולש בכתובים ונמסר לנו ע"י חכמי כל הדורות, פעמים אין מספר. היא ניתנה במדבר, כדי ללמדנו שהתורה קודמת לארץ ישראל, שהתורה היא התכלית וארץ ישראל היא הכלי שנועד להגשים אותה³.

ארץ ישראל מגדירה את עם ישראל, לולי היא לא היינו כלל עם. ואף לאחר שזכינו לה, כאשר גלינו

ממנה, לא היינו עם בהגדרתו המלאה, היינו רק עצמות יבשות נפזרות, ככתוב בספר יחזקאל פרק לז. אבל מה שאנחנו עם, ומה שאנו צריכים ארץ, אין זו לתכלית עצמית, אלא עמידתנו כעם היא רק כדי להיות משכן לו יתברך, כסא לכבודו.

חוצפתם של אלו שפעלו למדינת ישראל 'חילונית', אינה בכך שהעמידו את עם ישראל כעם תלוי ארץ, אלא בכך שהעמידו את עם ישראל כעם, לאותה תכלית שכל העמים מעמידים את עצמם כעם. ולא היא! עם ישראל מבקש לעמוד כעם, לאותה תכלית למענה ה' הוציא אותו ממצרים, לשכני בתוכם, להיות להם לא-להים.

שאלה: דברים נוקבים וחוצבי להבות, אך עדיין אני צריך להבין את מה שאמרת, שדברי המאמר הנ"ל יש להם מקום דווקא לפי השקפתה של 'קדושת ציון'.

ידידיה: אם תתבונן לעומק, תראה שרק לפי השקפה זו, מדינת ישראל בצורתה הנוכחית היא אבן גגף אמיתית בדרכו של העם היהודי.

אם העם היהודי אינו עם תלוי ארץ כלל, הרי שהעם היהודי נשאר מה שהוא לפני קום המדינה כמו לאחריה. חלק מבני העם היהודי, רצו להקים עם מסוג אחר, עם בעל ארץ ומדינה, משהו שאינו מענינו של העם היהודי כלל. אין זו סתירה להשקפותיו, מטרותיו, מגמותיו של העם היהודי, ימשיכו הם בשלהם, והעם היהודי ימשיך ללמוד דף היומי בבית הכנסת בישראל כמו בווייליאמסבורג. אין לנו אלא להצר על כך שהם מנהלים את מדינתם שלא כתורה, כפי שאנו מצרים על יהודי ארה"ב ואירופה המתבוללים ומתנהגים ככל הגויים.

דווקא בגלל שהעם היהודי אינו יכול להגשים את מטרותיו הפנימית ללא שהוא מתנהל כעם - בעל ארץ, מדינה, צבא ומשטרה, בשביל להגשים את מטרותיו הוא מוכרח את כל אלו, ובצורה זו דווקא בחר ה'. דווקא לכן, כשכל אלו קמים לנגד עינינו, והם יכולים לשמש את עם ישראל להגשמת יעודו המקורי, להקים כאן את מדינת התורה, ולבנות כאן את בית המקדש, ובפועל מה שמתרחש הוא שרשעי ישראל מנתקים את המפעל הגדול והעצום הזה מיעודו האמיתי, ממטרות להיות כלי שרת לשרת בקודש - דווקא לכן החרפה שוברת את לבנו.

שאלה: אני רואה שנטורי קרתא קיצוניים הרבה פחות ממך. אם ככה אתה רואה את הדברים, איך במקביל אתה מודה לה' על תקומתו כשחלק מכך הוא מדינת ישראל, איך אתה רואה בדברים הקשורים אליה את קיום נבואות הנביאים?

ידידיה: התשובה פשוטה בתכלית, כיון שעם ישראל בשביל יעודו הנצחי מוכרח להיות עם, ובשביל להיות עם הוא צריך את הכלים של ארץ ומדינה, והנביאים ניבאו שיבוא יום ועם ישראל יקבל את הכלים הללו. ואנו בעינינו זוכים ורואים, איך לאחר אלפיים שנה, עם ישראל אכן מקבל את הכלים הללו שעליהם נבאו הנביאים, הרי אנו רואים את התגשמות דברי הנביאים לנגד עינינו, ואיך זה לא נבין כי יד ה' עשתה זאת.

אלא מה, כעת עדיין אין הכלי משמש ליעודו, בעקבות רשעת רשעי ישראל. וכי ה' א-להינו, שהתגבר על כל המכשולים בדרך לתת את הכלים האלו לעמו ישראל, הא-להים שהצליח להתגבר על האימפריה העות'מאנית, והבריטית, ועל כל שונאי ישראל - כסבור אתה שהוא יסוג לאחור מפני כמה קפלניסטים?! האני אשביר ולא אוליד אמר ה', אם אני המוליד ועצרתי אמר א-להיך?

באותו פרק ביחזקאל המדבר על העצמות היבשות הקורמות עור וגידים, מתבאר כי זהו סדר הגאולה - תחילה יתקנו הכלים הגשמיים של האומה, הנרמזות בבשר, עור, גידים ועצמות, ואז תבוא הרוח ותפיח חיים של תורה ויראת שמים בגוף שקם מעפר. כבר נאמר על-ידי עמוס (זג), כי "לא יעשה אד-ני ה' דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים". אז הנה, הסוד התגלה לנביא יחזקאל לפני 2500 שנה והוא מתגלה לנו במציאות כיום, אז מה לנו להתעקש ולא להבין...

בטוחים אנו, שכל הכלים הללו שוב ישובו למלא את יעודם, ואנו אכן רואים איך מיום ליום הם הולכים ונשבים, עדי נזכה לראות בתקומתה של מדינת התורה, ובבנין המקדש לתפארת מדינת 'עם ישראל'. ועל כך אנו מלאים שמחה והודאה, על שהחל ה' לקיים את דבריו, ולקדם את רצונו.

והאמת, שלא צריך להיות מאמין גדול בכדי להבין זאת, גם בקי גדול בעלונ' 'קדושת ציון' לא צריך להיות בשביל זה. נשיא המעצמה שמעבר לים, הוא ואחוזת מרעהו, רואים בתקומת מדינת ישראל, את תקומתו של עם התנ"ך. הם מבינים היטב מהי המשמעות של תקומת עם ישראל מעפרו. כל מי שלבו לא הפך לאבן, מבין שאם עם התנ"ך קם מעפר, הוא קם בשביל להחיות מחדש את התנ"ך.

מבחינה זו, יש עוד סיבה אמיתית לשמוח בתקומתה של מדינת ישראל, בקידוש ה' הנשגב, שיש בכך, שהגויים - לפחות המתוקנים שבהם - רואים את דבר ה' מתקיים לנגד עיניהם, והם עומדים ומודים לה' א-להי אברהם יצחק ויעקב, כמו ששמענו בחג הסוכות האחרון מנשיא המעצמה הגדולה בעולם.

שאלה: אז למעשה, מה היחס הנכון שלנו אל מדינת ישראל?

ידידיה: תלוי מאיזה כיוון מסתכלים. מצד הקב"ה, אנחנו רואים כאן את קיום דבריו לתת לעמו את הכלים המוכרחים לו כדי להקים את ממלכת התורה בארץ הקודש, ואנו בטוחים בו, שכשם שנתן לנו את הכלים, כן יתן לנו את הכוח להשתמש בכלים אלו ליעודם.

מצד רשעי ישראל, המבט הוא מבט של כאב נורא, על כך שהם גוזלים מעם ישראל את הכוחות שה' יתברך נתן לו כדי לממש את יעודו בעולם, ואנו מתפללים ולוחמים, ועושים כל שביכולתנו, כדי שתכרת הערלה הזו, ויתגלה ענינו האמיתי של עם הקודש, בבית בחירתו, באוהל איוויו, במקום מקדשו, אמן וכן יהי רצון.

2. כפי שאכן קרה לתנועה הרפורמית, שבשל הגב שהפנתה לארץ ולצפיה לשוב אליה, אבדה כל קשר ליהדות המקורית, עד כדי היטמעות והתבוללות בעמים שסביבה.

3. תפיסה זו, ולפייה התורה ניתנה במדבר כדי להראות שארץ ישראל אינה חלק מהותי מקיימה - נובעת מהנחה שטחית ומוטעית בדברי הגרש"ר הירש באגרות צפון אגרת ח, כאשר המעיין שם בפנים מבין היטב, כי כוונתו האמיתית היא כמבואר כאן, שארץ ישראל היא הכלי ההכרחי שבתוכו נוצקת התכלית של קיום הברית של עם ישראל וא-להיו. הדברים מקבלים משנה תוקף כאשר לומדים את פירוש הרש"ר הירש על התורה במקומות אינספור.

אזרחות שאלות

הרב אהרן סירקין
ASERKIN@KEDUSHAZION.ORG

שלחו את ילדיהם לשיבות תיכוניות שהחלו לקום אז, ואף מבחינת נראות חיצונית החל להקבע הבדל מובהק. בשנים הראשונות של המדינה, החלו להנהיג בשיבות התיכוניות כיפה סרוגה, ובמקביל, התחזק בשיבות החרדיות הבידול בלבוש שחור ולבן בלבד.⁷

כך אירע, שבמהלך השנים, ובפרט בארץ ישראל, נוצרו בין שני המגזרים לא רק הבדלים השקפתיים, אלא הם התפצלו ממש לשני ציבורים. הציבור החרדי שלח את ילדיו לתלמודי תורה עצמאיים ולישיבות קטנות וגדולות, בעוד הציבור הדתי לאומי שלח את ילדיו לחינוך ממלכתי-דתי, לאחר מכן לתיכונים דתיים או ישיבות תיכוניות, ולאחר מכן שירות צבאי מלא או הסדר.

מטבע הדברים, גרם הניתוק הזה לחידוד של הבדלי התפיסה. מבין העולים ארצה, אלו שהיו יותר יראים ושלמים שלחו לחינוך החרדי המובדל יותר, ואלו שהיו יותר 'בעלי בתים' או מודרניים יותר בהשקפת עולמם - שלחו את ילדיהם לחינוך הדתי לאומי.⁸

שני מגזרים נזילים

מאז שנוצרו ממש שני מגזרים שונים, לצעירים משני המגזרים כבר לא נותרה כל כך בחירה האם לבחור בדרך ערכית שמשמעותה העמדה מוחלטת של ערכי התורה בראש, או עירוב בין ערכי התורה לבין ערכי לאומיות חילונית וערכים מערביים נוספים.

וכך, בדור של לפני כ-40-70 שנה, נוצר מצב שבו צעירים חרדים רבים הלכו לאקדמיה או לצבא ונהיו 'דתיים לאומיים', ומנגד - רבים מאד מבני הישיבות התיכוניות שבחרו ללכת בדרך התורה עד הסוף, עברו לשיבות שנקראו אז 'שחורות'.

ככל הנראה, אף אחד מהם לא עבר לציבור החרדי בגלל שהגיע למסקנה שלא צריך לומר הלל ביום העצמאות, אלא פשוט מאד - הוא רצה לעבוד את ה' בצורה יותר מובהקת ומוחלטת מבלי לערב ערכים מחוץ לבית המדרש. כלומר, ההבדל בין המגזרים היה עדיין אותו הבדל ערכי שבארנו.

אותם יהודים לא יכלו להשאר בתוך המגזר שאליו גדלו, כי למרות שכבר היו הבדלים מגזריים בלבוש, בשכונות המגורים וכיוצא בכך, ההבדלים האלו עדיין

נקודת החילוק בין המזרחי והציונות הדתית לבין אגודת ישראל והיהדות החרדית

מבאר הרב יצחק ברויאר¹ בספרו הכוזרי החדש², כי המזרחי ראה ערך בנושאים נוספים מלבד הערכים הנובעים מהתורה. ומכיון שהתורה במהותה היא משפט ה', ומשפט ה' חייב להיות מוחלט באופן שאין מקום לערכים נוספים יחד עמו - על כן מי שרואה ערך חיובי בערכים נוספים מלבדו, חוטא לאמת ואינו שם את התורה בראש ערכיו, אלא נותן מקום לדברים אחרים יותר מהמשקל שנתנה להם התורה.

דברים אלו מתאימים למה שכתב הגאון רבי אלחנן וסרמן הי"ד במאמרו עקבתא דמשיחא³, שהדתי הלאומי כופר בשלמות התורה כי אינו מאמין שהדת לבד יכולה לקבוע את כל הערכים, אלא הוא מצרף אליה ערך נוסף⁴, וכיו"ב כתבו עוד חכמים רבים.

ואכן, במשך שנים היתה זו נקודת הבידול בין הציבור הנקרא בשם 'חרדי' לבין הציבור הנקרא בשם 'דתי לאומי'.

באותן שנים, גם אגודת ישראל ברובה תמכה בעליה ובבנינה של ארץ ישראל⁵ הנושא של ישוב ארץ ישראל לא היה אז סלע המחלוקת בין החרדים לציונות הדתית, לא נאריך בנושא זה, כי נשתברו עליו קולמוסים רבים, ובפרט פה בגליונות 'קדושת ציון'.

נקודת ההבדל היתה רק זו - האם התורה היא היחידה שמנחה אותנו בעולם וכל זולת זה שיחשבוהו בני האדם לטוב אינו אלא הבל ושוא נתעה, או שישנם ערכים נוספים כלאומיות חילונית ועוד.

השינויים במהלך השנים

במהלך השנים, עם ישראל עבר מאורעות רבים, ועם הזמן, החלו הציבור החרדי והציבור הדתי לאומי להפרד איש מרעהו לא רק במובן הרעיוני. אם בשנים הראשונות, תמכו במזרחי תלמידי חכמים רבים מהדור הישן, הרי כבר במשך השנים שלפני השואה, הלך המזרחי והחזיק בתדמית יותר מודרנית ופחות מחמירה, וכתוצאה מכך רבים מהיראים והשלמים עזבו את התנועה והצטרפו לאגודה⁶. במשך השנים, ההבדלים המגזריים התחזקו אף יותר: אנשי המזרחי

הציבור שלנו - ציבור בני התורה החרדי - עומד כיום על פרשת דרכים בין יהדות למגזריות.

ערכי מהות לעומת ערכי פשרה

בגליון הקודם, כתבנו על החילוק היסודי בין ערכי מהות - ערכים בעלי תוכן מהותי, לבין ערכי פשרה - ערכים שנוצרו מכח נסיבות חברתיות, אבל אינם חותרים למהות ערכית.

הפעם נדבר על כך בהקשרים יותר מעשיים עבורנו, כבני תורה שחיים בשנת תשפ"ו.

מדוע על-אף ריבוי הלומדים, לא צומחים תלמידי חכמים כבעבר

קיימת שאלה קשה מאד. בשנת תש"ח, היו בשטחי מדינת ישראל הצעירה כ-500 תלמידי ישיבות בלבד. ישנם ויכוחים על המספר המדויק, אבל בכל אופן זה נע סביב הכמות הזאת. מספר זה כלל את אנשי הישוב הישן, הישיבות הליטאיות כפוניבז' וחברון, פורת יוסף, הישיבות החסידיות, ואף את תלמידי מרכז הרב. מתוך אותם 500 שחיו אז, צמחו לפחות מאה תלמידי חכמים גדולים ממש, כלומר בהערכה גסה כ-20% מכלל הלומדים. כיום, ישנם עשרות אלפי תלמידי ישיבות, וכולנו מבינים, שאחוז תלמידי החכמים שיצאו מהן יהיה נמוך יותר. השאלה היא מדוע באותן שנים, עם כל הקשיים שהיו אז, תופשי התורה נחלו הצלחה גדולה, וכיום, למרות הנוחות היחסית - התוצאה פחותה בהשוואה לעבר.

קושיה זו ניתן לתרץ בדרכים רבות - א. הלומדים אז בישיבות היו רק אלו שבאמת קבלו עליהם עול תורה, להבדיל מהיום, שזה פשוט המסלול. ב. מכיון שלאחר השואה וכמה דורות של פריקת עול היה מחסור חמור בתלמידי חכמים, אזי כל מי שבאמת ניסה והשקיע - הקב"ה סייע בידו להתעלות הרבה. ניתן לומר עוד כמה תרוצים על זה הדרך, ויתכן שכולם אמת. אך הקושיה עדיין חזקה יותר מהתרוצים, ונגסה לענות עליה בהמשך המאמר.

1. מראשי ומייסדי אגודת ישראל בגרמניה, וא"ח מראשי אגודת ישראל בארץ, נכדו של ר"ש הירש וכן דודו של מנהיג אגודת ישראל ר' יעקב רוזנר, עלה לארץ ונפטר בתש"ו, מחבר הספרים הכוזרי החדש, נחליאל, דרכי ועוד. דרכו תאמה בקו הכללי את גישתו של 'קדושת ציון' בימינו.
2. פרק שלישי, וליתר הרחבה מומלץ לקרוא במקור.
3. בפרק 'הרעיון הלאומי'.
4. הבהרה חשובה: ר' אלחנן לא דיבר על הלאומיות התורנית שנובעת מתוך התורה, אלא על הלאומיות של כלל הגוים. הוא ביאר בנוסף [לפני כן בפרק 'הרעיון'], כי אלו שתי מטרות מנוגדות. הלאומיות התורנית [היא הלאומיות בה דוגלת ואותה מקדמת 'קדושת ציון'] היא 'ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי', ואילו הלאומיות החילונית [כמו של הרצל, 'לבושניקי ודומיהם'] היא 'ככל הגוים בית ישראל'. לדבריו, הציונות הדתית פוסחת על שתי הסעיפים האלו.
5. הרב ברויאר אף היה בעצמו המנהל הכללי של 'קרן היישוב' של אגודת ישראל, שמטרתה הייתה קידום נושא ההתיישבות מטעם אגודת ישראל.
6. אציין למשל את ר' חנוך העניך אייגש הי"ד בעל המרחשת, שהיה מראשי רבני המזרחי, ועקב מחלוקת המזרחי על רבנותו של ר' חיים עוזר בוויילנה, נטש אותם והחל לתמוך באגודה.
7. מקובל לחשוב שהלבוש השחור והלבן החל בשנים מוקדמות יותר, עקב העובדה המצחיקה של התמונות מאז רק בשחור ולבן... במציאות, כובע וחליפה אכן הונהגו בשנותיהם האחרונות של ישיבות אירופה, אבל לא לבשו רק שחור ולבן. ככל הנראה, התפץ חיים ור' חיים מבריסק לא לבשו רק שחור ולבן.
8. דוגמא מובהקת לקו פרשת המים הרעיוני הזה הוא ציבור שומרי המצוות העולים מגרמניה, המכונים 'ייקים', אשר גדולו על ברכי תורת הרש"ר הירש, אשר גרס 'תורה עם דרך ארץ', תוך הכרת העולם שמסביב ברמה מסוימת, אך בלא כל פשרות בהלכה ובתפיסת החיים. עדה זו לא תאמה את הלך הרוח של היהדות החרדית בארץ, אשר התבססה בעיקר על החרדיות של מורח אירופה בשילוב אלמנטים מהישוב הישן בירושלים, ומאידך - הפשרנות של המזרחי באותם ימים אף היא לא תאמה את דרכו של הרש"ר הירש. באותם ימים, 'ישיבת קול תורה' קלטה רבים מבני העדה הזאת, תוך שמאפשרים להם לבוש מודרני יותר מישיבות אחרות, ולעיתים אף לימודי חול מחוץ לשעות הישיבה לתלמידים מסוימים. אך בסופו של דבר, כל משפחה נאלצה לבחור בין היטמעות בחרדיות הישראלית ההולכת ומתגבשת לבין היטמעות בציבור הדתי-לאומי, ההולך ומתגבש אף הוא בדרכו.
9. ניתן לדוגמא, למצוא רבים כאלו ברשימת הבורגים של ישיבת חברון מאותן שנים.

מדוע בעבר אחוז גבוה מהלומדים צמחו להיות תלמידי חכמים מופלגים, ואילו כיום הם מתי מעט?

עוד חונכו על ערכים ועל כן היו שמורים יותר - כיום, אלו שגדלים על מגזריות נמצאים יותר בסכנה רוחנית ממשית. מי שלובש מדים, פושט את המגזריות החרדית, ובכך הוא נמצא במצב שאינו מכיר כלל, מצב שבו הוא נדרש לנהוג לפי אמונתו ולא לפי כללי החברה.

מישיבות לתיבות נח

אם בעבר, רוב ככל הלומדים בישיבות היו עוסקים בתורה כל היום, ומי שהתקשה ללמוד יום שלם היה פשוט הולך לעבוד וכיוצא בכך, ולא היתה סיבה שישאר בבית המדרש, כיום רוב הצעירים האלו אינם חושבים על אפשרויות כאלו כלל, ונשארים חלק אינטגרלי מבית המדרש, אבל במקום לשמוח בחלקם, הם נשברים מצער על כך שאינם מצליחים ללמוד, ואז לעיתים יורדים עוד יותר.

וכך נוצר מצב, ובו תלמידי ישיבות רבים נמצאים במסגרות 'דעבד' - כלומר ישיבות למתמודדים¹⁵ ברמה כזו או אחרת, או גרוע מכך - 'לנושרים' ממש. לעיתים גם אלו שנשארו בישיבות ה'טובות' - לא לגמרי מוצאים את עצמם בבית המדרש, וכך, במקום שהישיבה תהיה בית אולפנא שבו לומדים תורה - הישיבות נהפכו ל'תיבת נח', שמאכלסות טיפוסים שונים אך ורק משום שהעולם בחוץ מסוכן להם יותר. והעולם בחוץ אכן מסוכן! התרבות המערבית, ובכללה התרבות הישראלית החילונית, יורדת בכל שנה לדיוטא נמוכה יותר, שכבר נדמה שאין למטה ממנה. אפילו בעולם המערבי, רבים כבר זועקים מרה על סכנות האינטרנט והרשתות החברתיות, ועל כן באמת אין ברירה אחרת. הלא כך לימודנו חכמים 'סחור סחור אמרינן לנזירא, לכרמא לא תקרב' אסור להביא לידי נסיון, וגם בכל יום אנו מתפללים על כך בברכות השחר 'ואל תביאנו לא לידי נסיון ולא לידי בזיון' [שלאחריו].

וכך החומות גובהות. השאלות הראשונות בשידוכים נהיו כבר מזמן שאלות טכניות על לבוש ומפלגה, וגם דברים מגוחכים כמו ההבדלים בין אשכנזים וספרדים נתפסים כהבדלים תהומיים, למרות שלאחר כמה דורות בארץ ישראל באותם מוסדות לימוד, ההבדלים ביניהם קטנים מאד. זה עוד פרט שנובע מאותה סיבה. כאשר השאלה הראשונה היא ערכית מהותית - החילוקים בין אשכנזים לספרדים זניחים ממש. אבל כאשר השאלה היא שאלה מגזרית - אזי

של תיקון המערכות הציבוריות על פי התורה¹³.

מערכים למגזר

קשה לייסד 'מגזר' על נקודת בידול ערכית. מגזר וערכים הם שני הפכים. מגזר במשמעות המקובלת פרושו קבוצה חברתית בעלת מאפיינים. גם אם ברגע הגדרת המגזר, כל בניו דוגלים בערכי המהות - במשך הזמן יוצרו סדקים בדמות אנשים שחושבים או מרגישים שונה, אך הם עדיין בשר מבשרו של המגזר, ועל כן מהרגע שנוצר מגזר - הערכים אינם יכולים להחזיק בתוקפם למשך זמן רב.

וכך התחילו במשך הזמן להווצר 'ערכי פשרה' או 'מוסכמות חברתיות', שאינם נובעים מתוך ערכי התורה.

תופעות לוואי

בשנות התש"מ והתש"נ, עוד היו רבים שלא גדלו כחרדים ועם הזמן התחזקו ועברו להשתייך לציבור החרדי שקיבל אותם בזרועות פתוחות. עם הזמן, נוצרו קשיים רבים בגלל הבדלים טבעיים. למשל, מי שלא גדל על צורת הגיה אשכנזית ועל תרבות מסוימת, יהיה לו קשה להיות חלק אינטגרלי מקהילה שבה המכנה המשותף זו לו.

וכך גדלו פה דורות של צעירים חרדים, שהמוסיקה הערבה לאזניהם היא המוסיקה החסידית, סדר היום שלהם נראה בצורה מסוימת, הם גרים בשכונות מסוימות, האירועים שלהם מתנהלים בצורה מאד ספציפית, וכמובן - הלבוש שלהם חוק בל יעבור, לא ישנו ולו בפרט הקטן ביותר¹⁴.

בתחילה, עוד היתה זו תופעת לוואי של החרדיות, שהרי מכיון שהחומות הוגבהו, נוצרו עם הזמן שינויים טבעיים כאלו, אבל עדיין רוב ככל הציבור דגל בערכי מהות שנובעים כולם מתוך התורה. מה שלצערנו התחיל להשתנות במשך הזמן - ויש חשש כי שינויים מגזריים אלו יצאו מגדר מוסכמות חברתיות, ויחלו לקבוע את מהות החרדיות.

נכון להיום, רבים מבני המגזר החרדי יכולים לסלוח על חטאים רבים, אבל דווקא בנושאים המגזריים יהיה קשה להם יותר לסלוח. למשל, יתכן אדם שאינו מקפיד על קלה כבחמורה, אבל בחלק מהמקומות כל עוד יצביע למפלגה החרדית שלהם - בעיני משפחתו הוא עדיין חלק מאתנו. לעומת זאת, אחד שיכול להיות גדול בתורה ממש ומוסר נפשו על התורה וערכיה, אבל מסיבות כלשהן חושב שרצון ה' שיעשה משהו אחר מהמקובל בתת המגזר שלו - אצל אנשים מסוימים בציבור הוא כמעט יצא מכלל עמיתך.

למי שקצת יצא מהמסגרת נוצרה בעיה קשה בהרבה, כי במשך הזמן, גם החינוך ולפיו כולם הולכים למסלול של תורתם אומנותם - החל להסדק. צעירים רבים לא מצאו את עצמם בבית המדרש, מעטים אפילו חזרו להתגייס לצבא, אך כאן בשונה מבעבר - כאשר

סימלו משהו ערכי מובהק, ומי שלא התאים לערכים שסביבו, היה מוכרח לחפש סביבה אחרת.

באותו זמן, על אף ההבדלים המגזריים, החומות לא היו גבוהות כמו היום. בכל הישיבות התיכוניות, רוב הר"מים היו חרדים במובהק, וגם בנושאים אחרים, ההבדלים היו פחות מובהקים - עדיין היו צעירים רבים ממשפחות חרדיות שהתגייסו לצבא¹⁰, ורבים במשפחות חרדיות חשובות לקחו חתנים בגויי ישיבות תיכוניות שהתחרדרו.

שנות התש"מ - הגבהת החומות

במשך הזמן, גבהו החומות משני הצדדים. הציבור הדתי-לאומי התורני הצמיח דור של תלמידי חכמים, שהחלו לתפוס עמדות של ר"מים בכל הישיבות התיכוניות. ישיבות ההסדר עלו בכמותן ובאיכותן, ומאידך - בציבור החרדי ההנהגה נהיתה תקיפה ומתבדלת יותר¹¹. מבחינה פוליטית, התפצלו המגזרים כבר זה שנים לשתי מפלגות - מפד"ל ואגודה [להבדיל מהבכנסת הראשונה בה כלל שומרי המצוות הצביעו למפלגה אחת - 'חזית דתית מאוחדת'].

החל משנות התש"ן בערך, בני המגזר הדתי-לאומי שרצו להתחזק, כבר פחות ופחות פנו לישיבות החרדיות, מסיבה פשוטה שהם מצאו מענה 'אצלם' בבית, דמות ישיבות עם כיפות סרוגות שאכן הוגים בתורה יומם ולילה, מה שלפני כן היו מתי מעט.

מאידך - גם אלו שגדלו כחרדים, אבל לא רצו לדבוק בערכי התורה עד הסוף - גם כן נשארו בתוך המגזר החרדי. ואם כי גם בעבר היו גם בתוך הציבור החרדי בעלי בתים 'בינוניים', עדיין הבינוניות שלהם לא היתה 'בשיטה'¹². גם הם העריכו יותר את גדולי התורה, וכך גם ציוו את בניהם וביתם אחריהם.

במשך הזמן, עם הרמת דגל התורה והמצב שנוצר, ובו יותר ויותר בחרו שתורתם תהיה אומנותם, חלק מבעלי הבתים לא מצאו את עצמם בבית הכנסת ובקהילה, ועם הזמן נשמעו קולות שדגלו יותר בבינוניות כשיטה, כלומר לא ראו את 'זולת' זה שיחשבוהו בני אדם לטוב אינו אלא הבל ושוא נתעה, אבל מבחינה חברתית נשארו חלק מהציבור החרדי, לובשים כובע וחליפה - בשבתות, חגים ואירועים על כל פנים - וכיוצא בכך.

מכיון שהציבור החרדי דגל עדיין במוצרה בערכי התורה בלי פשרות, דברים אלו לא התפתחו לכדי 'מגזר' נוסף, אלא נכנסו לתוך בית המדרש בדלת האחורית. וכך פתאום צצו 'זמרים' חרדים שנהיו פתאום מוערצים, בדומה, להבדיל, למה שמקובל בקרב ציבורים שאינם שומרי תורה ומצוות, וכן עיתונים ומגזינים שונים, ספרות פנאי חרדית, ואולי הנקודה המשמעותית ביותר - 'מפלגתיות'.

תחת דגל המפלגתיות והמגזריות, נוצר סט שלם של ערכים שרוב הציבור לקח אותם כסט אחד מבלי לבחון את פרטיהם. סט זה כלל ברובו דברים חיוביים כגון הריחוק מהשלטון הישראלי החילוני והכפרי, ריחוק מתרבות המערב הקלוקלת, ובכללה פרטים כמו העובדה שבאף בית חרדי לא היתה טלוויזיה, אך גם מעט נושאים נלווים שנכנסו מסיבות שונות כגון לזלזול ביישוב ארץ ישראל ובניינה, ובקידום מעשי

10. רבים מהם לרבנות הצבאית.

11. הסטייפלר במכתב לב דוד צבי מרצבך משנת תשי"ח ממליץ על ישיבת מרכז הרב כישיבה טובה לבחורים ספרדים שלא התקבלו לישיבות ליטאיות וכותב ש'התלמידים היוצאים משם הם שומרי תורה ות"ח חשובים'. מיותר לציין, שכיום דבר כזה נראה מופרך.

12. מבוסס על אגרות חזו"א ח"ג אגרת ס"א.

13. עד לתקופה זו, רבנים חרדים שלא פעלו לקירוב הגאולה בדרך הטבע כמו הרב מברסקי וחרב שך, חיו בשלום ובכפיפה אחת ביחד עם רבנים שהיו הרבה יותר 'ציוניים' מהם במובן התורני של המילה, כגון הרב מפוניבז', הרב איסר זלמן מלצר ובנו ר' צבי יהודה, ר' צבי פסח פראנק ור' אריה לוי. נושא זה לא היה חלק מהגדרת החרדיות, אלא נידון השקפתי בפני עצמו. חלק מהציבור היה יותר לכאן וחלק לכאן, אבל לא נמנעו מלהשתדל או אפילו מללמוד בישיבות של אלו עם אלו. במרוצת השנים, נושאים אלו נהפכו לחלק מהגדרת החרדיות, וכך קרה, שצעירים רבים שבחרו בתורה איכשהו יצאו גם מתנגדי הציונות. עד היום, אצל רבים מהם זה בדם, הם מרגישים שהקיצו דם על בחירתם בערכי התורה, ומסיבות שונות הם תופסים גם ענין זה כחלק מאותה תמונה של 'ריחוק מהחילונים והרשעים', מבלי להבחין שיש הבדל מהותי בין שני הנושאים.

14. רבים מוכירים את המדרש על בני ישראל במצרים ש'לא שינו לבושם'. נקודה זו נכונה כאשר הלבוש מנציח משהו מהותי כמו ההבדל בין בני ישראל לאומות העולם, אבל לא במקרה כזה, בוודאי שלא על דיוקים מגוחכים שלולא הלבוש היה נהפך לנושא כ"כ מרכזי - איש לא היה שם לב אליהם.

15. אנכי, דיועה הקפדת החזון איש [נכמדומני שעוד קדם לו הרא"ה קוק]. שלא לקרוא בשם 'ישיבה' למוסדות שאינם על טהרת הקדוש, ועוד זכורים לנו מכתבים חוצבי להבות אש בענין מהדור האחרון חתומים על-ידי מרן הרב אלישיב ושאר גדולי ישראל. אמנם ראוי לציין, שכיום חלק ממוסדות אלו לנושרים ולמתמודדים נמצאים בדרגה נמוכה יותר מישיבות תיכוניות, אלא שבגלל המצב המגזרי שבארנו, אף אחד לא יעז לקרוא להן בשם אחר מלבד 'ישיבה'.

אדם שצועד במסלול קבוע ומוכתב מראש - גם אם הוא באמת רוצה את המסלול הזה, אין פה גבורה רבה כל כך

מטרה ערכית. הקשיים פחות יזוז אותו ממקומו, הוא הציב לעצמו יעד ואילו הוא יגיע.

לעומת זאת, אדם שצועד במסלול קבוע ומוכתב מראש - גם אם הוא באמת רוצה את המסלול הזה, אין פה גבורה רבה כל כך. הוא ממשיך להיות מונע מכח האינרציה¹⁶ ואינו עוצר לחשוב ולבחור בעצמו בדרך הזאת.

נקודת הבחירה של כל אחד מאיתנו כיום - קבלת התורה מאהבה

למעשה, הבחירה שלנו כבני הציבור החרדי כיום היא בין 'בחירה מחדש' בערכי התורה כקובעים עבורנו הכל, לבין המשך צעידה במסלול החרדי שגדלנו בו, הכולל בתוכו ערכים נוספים מלבד ערכי התורה.

וכאן נשאלת השאלה, כיצד אני יכול לבחור ב'מסלול' הערכי בניגוד למסלול המגזרי, בעוד ששניהם מאד קרובים אחד לשני, הרי בשני המסלולים לומדים תורה ושומרים מצוות ואף מתרחקים מהעולם החילוני וכו'.

ומקובל בעולם הישיבות - אתלה את הקושיה הזו בחקירה ישנה.

שמעתי פעם מהגאון רבי יצחק ברנד שליט"א, שאמר שישנה חקירה האם צריך לשמור את התורה בגלל שכך הקב"ה ציווה, או מפני שכך אבא שלי נהג. וכאן הבן שואל, איך אוכל לבחור בכך שאני רוצה לשמור את התורה בגלל שכך הקב"ה ציווה, והרי גם אבא שלי נוהג כך! כלומר גם אם ארצה זאת בתוכי, עדיין לא תהיה לבחירה זו שום משמעות מעשית.

הפתרון המעשי קשור לנקודה אחרת ששמעתי מהמחנך ר' יחיאל יעקובזון. לדבריו, כדי להצליח בחינוך, מוטל על האבא לקבל על עצמו קבלה בלי נדר 'להיות קצת 'משונה'דיק'. אם אתה ממשיך להיות חלק מהציבור, בבואך לפני פרשת דרכים יהיה לך קשה לעצור ולשאל מה צריך לעשות, בדרך הטבע תמשיך עם האינרציה ותתפוס לשון המגזר. אבל אם תקבל על עצמך להיות קצת 'משונה' - תוכל בקלות לעמוד בניסיון, כי אינך 'תוצאה' של מגזר, אלא אדם בודד שבחר את דרכו לפי ערכי התורה.

ברוך ה', כיום יש לנו אפשרויות קלות להיות קצת 'מן' המתמיהין, ולא סתם לתפוס ענין שבו ננסה להיות משונה רק כדי להשיג תוצאה זו, אלא אנחנו ממש עומדים על פרשת דרכים ערכית בנושאי היחס לארץ ישראל ולמקום המקדש, ובעוד נושאים תורניים נוספים.

אין מטרה לקבוע מסמרות בסוגיות ההלכתיות או ההשקפתיות דלהלן, שכל אחד יברר את הסוגיה בעצמו או ישאל את רבותיו. אבל אכן יש פה שאלה גדולה מאד. מצ"ב כמה דוגמאות מיני רבות, דוגמאות אלו הם משל בשביל להקל על ההבנה, וכמובן לא קביעת 'מסמרות'.

האם אני אדם שמתרגש ממעמדות ציבוריים רק ב'עצרת המיליון', או שאני בוחר ובא מיזמתי לדרוש את המקדש בסיבובי השערים ובמיני התפילה בשער הכותנה, כמו האלפים שברוך ה' הצטרפו לדרישת המקדש בחול המועד האחרון.

האם אני משתדל לקיים את דברי התנא דבי אליהו

קיים הבדל משמעותי, ולו בעצם השם, שלהם קוראים בשם 'ספרדים' ולהם קוראים בשם 'אשכנזים'.

גם השאלות הראשונות על מוסדות הלימוד הם בסגנון מי ומי שולח לשם, במקום לשאול מה ואיך לומדים וכמה הילדים יודעים, למרות שכולנו יודעים שישנם פערים גדולים הן בחינוך ליראת שמים והן בלימוד בין ת"תים שונים.

חינוך לערכיות או למגזריות

למעשה, כיום החינוך היסודי ביותר¹⁶ ונקודות הבידול החרדיות מופנים פחות לנושאים ערכיים ויותר לנושאים מגזריים. כלומר, אם התחלנו בכך שההבדל היסודי בין המגזר החרדי למגזר הדתי-לאומי היה במקורו התשובה לשאלה האם התורה היא הערך היחיד 'וכל זולת זה שיחשבוהו בני אדם לטוב אינו אלא הבל ושוא נתעה', או שיש מקום גם לערכים אחרים שאינם נובעים מהתורה, כיום הבדלים אלו ניטשו. גם בציבור החרדי ישנה תופעה של הוספה על בסיס הערכים ענינים חברתיים מגזריים, וגם מתוך הציבור הדתי לאומי ישנה תופעה של אמירה חרד"לית, אשר דיגלה הוא הליכה בדרך התורה עד הסוף.

וראה זה פלא. במקביל למצב שבו ההבדלים בין המגזרים השתנו מהבדל ערכי להבדל מגזרי, הקב"ה עדיין נתן לאלו שגדלו בשני המגזרים את האפשרות לבחור האם ללכת בדרכו עד הסוף. אלא שכעת הבחירה הערכית אינה בין המגזרים - שביניהם הקירות גבוהים והם כמעט בלתי ניתנים לחדירה - אלא בתוך כל מגזר.

אך בעוד שבמגזר הדתי-לאומי הבחירה יחסית יותר מובהקת - יש ישיבות מסוימות שבהן הגישה היא של ערכי התורה בלבד, ולעומתן ישיבות אחרות שבהן הגישה היא יותר שיש מקום גם לערכים אחרים¹⁷, בציבור החרדי, בכל בתי המדרש ישנם אנשים כאלו וכאלו, ובלתי ניתן מבירור שטחי על האדם לדעת האם הוא באמת דוגל בהליכה אחרי התורה בלבד, או שערכיו הן יותר 'פועל יוצא' של חינוך מגזרי.

נחזור לקושיה בה פתחנו

מדוע בעבר אחוז גבוה מהלומדים צמחו להיות תלמידי חכמים מופלגים, ואילו כיום הם מתי מעט? התשובה - שבעבר הם בחרו ללמוד כתוצאה מבחירה ערכית מהותית, וכיום גם בקרב אלו שב"ה אכן לומדים בהתמדה - חלק מהמניע והאווירה הסביבתית לכך היא מגזרית ולא מהותית.

אדם שדוגל בערכים הוא אדם חזק יותר, בעצם בחירה זו הוא מתרומם מעל כל העולם החומרי וקובע לעצמו

[שהוא גם במסילת ישרים פי"ט] 'כל חכם מישראל שיש בו דברי תורה לאמתו, ומתאנח על כבודו של הקדוש ברוך הוא כו', כל ימיו, ומתאוה ומיצר לכבוד ירושלים ולכבוד בית המקדש ולישועה שתצמח בקרוב ולכינוס גליות, זוכה לרוח הקודש בדבריו' - ומקדיש את מרצו וכוחו למען כבוד שמים, כבוד בית המקדש וישועת ישראל.

האם אני משתדל לבחון כל 'חדשה' שאני שומע בעינים של תורה, מה רצון ה' ומה אומרת התורה על הנושא העומד על הפרק, כמו סוגיית המלחמה בעזה, סוגיית הרפורמה המשפטית ועוד.

האם אכפת לי מגורל כל מיליוני אחי ואחיותי שלא זכו היום לחינוך תורני, והם מתחנכים ללא תורה, ללא מצוות, ובדעות של כפירה ומינות ושאר תועבות. האם אני מקדיש מחשבה - מה אני יכול לעשות למענם.

האם אני בחור שלומד רק את הסוגיות המקובלות בישיבה, או שיש לי סדרים משל עצמי ללמוד חלקים נוספים מהתורה.

האם אני מתלבשת בצניעות רק לפי תקנון הסמינר, או שאני משתדלת בצניעות גם בדברים אחרים שברור לי שכדאי לנהוג בהם, גם כאשר זה נגד המקובל.

האם אני מנסה להניח תפילין זמן נוסף במשך היום כמו שנפסק במשנ"ב¹⁹.

האם אני חוזר על מה שאני לומד כדי שיהיו בידי מסכתות לקיים 'והגית בו יומם ולילה למען תשמור לעשות', או שאני ממשיך 'לספור דקות' של לימוד תורה.

הדוגמאות שהבאתי הן דוגמאות של בחירה בתורה המקורית יותר גם במקומות שזה מעט מתנגש עם התלם המגזרי, למשל לפעול למען בית חינוך ותפארתו, לגבש עמדה תורנית גם בסוגיות שאינן פנים-חרדיות, לדאוג לרוחניות של כל יהודי ויהודי, להניח תפילין במשך היום מתוך נקיות הגוף וטהרת המחשבה וזהירות מהיסח הדעת ודברים בטלים, או ללבוש מטפחת - יש בכך אמירה משמעותית מאד של יציאה מתלם המגזריות ובחירה בערכיות.

יהיו אנשים שיטענו כי מדובר בדקויות של הלכה וכדומה ולא דבר כל כך מהותי כשלעצמו. אכן כך, אבל קשה למצוא נקודות אחרות שבהן מתאפשרת הבחירה בין שתי הדרכים שבארנו.

ולמי שבחר מדעתו בתורה במקום להשאר באינרציה המגזרית - ניתן להמליץ עליו פסוקים ואמרות חז"ל רבים בשבח.

"לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה" - הוא הולך מדעתו ובחר במסלול שאינו סלול עבורו.

"כי אם בתורת ה' חפצו" - בבחירה זו הוא מוכיח לעצמו שזה חפצו, והוא לא רק צועד במסלול שנקבע עבורו.

"כי בי חשק ואפלטוה" - בבחירה זו הוא מתנתק מהארציות וחושק בה'.

"דרך אמונה בחרתי משפטיך שויתי".

"חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדתך".

"ראיתי בני עליה והן מועטין".

וכהנה רבות מאד.

ויהי רצון, שהקב"ה ימול את לבבנו לאהבה, ונזכה 'לקבל את התורה מאהבה' - מבחירה שלנו ולא רק להמשיך במסלול המגזרי כמצות אנשים מלומדה²⁰.

16. ברור שרוב המחנכים משתדלים לחנך על ערכים של יראת שמים, לימוד תורה, בין אדם לחברו ותפילה, אבל לצערנו כל אלו נתפסים קצת כ'בונוס' אחרי המגזריות החרדית - קוד הלבוש, המפלגה, ארץ המוצא וכו'.

17. על דרך כלל זה ההבדל המרכזי בין רוב ישיבות הקו לבין ישיבות הגוש, וכמובן שיש בין קצוות אלו סקאלה רחבה.

18. מונח מושאל מאחד משלשת החוקים היסודיים של הפיזיקה של ניוטון, שמשמעותו המשך בקו שנקבע מראש.

19. אורח ס' לו סק"ז, ובבאור הלכה שם ד"ה מצותן.

20. הבהרה חשובה - אינני מאשים במצב זה אף אחד, לע"ד ההבדל בין הגישה הערכית לגישה המגזרית נוצר ככורח המציאות, המצב הזה נכפה מעצם קיומו כמו שבארתי, גם גדולי ישראל מבינים אותו ופועלים בהתאם אליו, ואדרבה רובם צמחו ממש מהנהגה זו, של בחירה עצמית בטוב, ובדרך כלל היו לכל אחד מהם הנהגות שהוא הלך בהם, שלא היו 'מקובלים'. ה'גדולים' אף אינם יכולים לומר לציבור לנהוג בהנהגה מסוימת כזו, מפני שאז זה חוזר שוב להנהגה ש'כולם עושים' ולא מכח 'בחירה בטוב', אולי יש 'פטור' ש'כולם עושים' אבל באמירה זו לא יצא היחיד ידי חובתו להתבונן על מעשיו, דרכו ויעודו בחיים, ומוטל עליו לבחור בטוב ולא רק להמשיך בתלם.

הרב חיים לנדו
CL@KEDUSHASTZION.ORG

ההתמודדות בחנוכה היא על קדושת ארץ ישראל

הגלות התודעתית מענינים של ארץ ישראל והמקדש, ממילא הניצחון על יוון מוכרח להיות בחיזוק התודעה של קדושת הארץ והמקדש.

ובכך מתבארים היטב הפסוקים בזכריה (ט יג-טז) - "כי דרכתי לי יהודה קשת מלאתי אפרים ועורתי בני ציון על בני יון ושמתי כחרב גבור. וה' עליהם יראה ויצא כברק חצו וא-דני ה' בשופר יתקע והלך בסערות תימן. ה' צ-באות יגן עליהם ואכלו וכבשו אבני קלע ושתו המו כמו יין ומלאו כמזרק כזויות מזבח. והושיעם ה' א-להיהם ביום ההוא כצאן עמו כי אבני נזר מתנוססות על אדמתו".

מה שהחשמונאים מכונים כאן 'בני ציון' הוא נפלא על-פי מה שנתבאר, שראוי להם הכינוי 'בני ציון', משום שהם הבינו את מהות עניינה של ציון [וכמו הביטוי 'בן תורה', שקשור לערך התורה].

ומה שכתוב 'כי אבני נזר מתנוססות על אדמתו', ופרש"י כי הכהנים בני חשמונאים המתפארים באבני נזר - בטורי חושן ואפוד - יהיו מתנוססים בנסים על אדמתן, והמצודות פרש כי אבני נזר הם שרי יהודה וישראל הנמשלים לאבני יקר המשימים בנזר - הם יתרוממו על אדמתו בהיותם בארצו.

רואים מהפסוקים, כי הכתוב מדגיש את ארץ ישראל באופן מיוחד בענין הישועה מהיוונים, משום שבענין זה היתה המלחמה בין החשמונאים ליוונים, שהיוונים גרמו שתהיה הארץ פחות נקראת 'אדמתו של הקב"ה', וממילא היא יותר נחשבת ל'ארץ אויביהם', וכאשר גברו בית חשמונאי על היוונים, היא נקראת בשלמות 'אדמתו של הקב"ה' - כי אבני נזר מתנוססות על אדמתו.

ומעתה, בימי החנוכה הבאים עלינו לטובה, יש לנו להתעורר ולהתחזק בידיעת קדושת הארץ והמקדש, מה עניינם של המקדש וארץ ישראל, מדוע הוא דבר שהקב"ה מציג כדבר הבסיסי ביותר, כמבואר בכל התנ"ך.

ובפרט, שעדיין נתונים אנו בתוך תקופה שיש בה חסרון תודעתי גדול ביחס לשאלה מהו עניינה של ארץ ישראל, עד שאיננו מסוגלים לעמוד במאבק על ריבונותנו בכל ארץ הקודש.

ולכן יש להבהיר אחת ולתמיד לעצמנו, בצורה מסודרת וברורה את מהותם ומעלתם של ארץ ישראל והמקדש², ובזכות שנתחזק ונבין את ערכה של ארצנו הקדושה - על-די כך נרצה ונכסוף כבר שיושלם גבול ישראל, ותחזור העבודה אל דביר קדשנו, ונזכה שאכן זה יקרה בקרוב ממש.

...

וכן מפורש עוד בחז"ל, שאין השם 'גלות' אלא על גלות לחו"ל, והוא בזוה"ק ויחי ר"ד - "דלא אתקרי גלות אלא למאן דאיהו דר בארעא נוכראה - אינון אתקריין גליין", וכן בילקוט שמואל - "תני ר' שמעון בן יוחאי - אימתי הוא קרוי גולה - בשעה שהוא גולה מארץ לחוצה לארץ".

ומעתה מוטל עלינו להבין מהו מכל מקום גדר שעבוד [גלות] יון, שמחמת כן נקראת ארץ הקודש 'ארץ אויביהם'?

ולפי האמור בהכרח יש להבין, כי הכוונה היא לבחינה מסוימת של 'ארץ אויביהם', שאמנם לא היתה גלות בפועל, שהרי לא גלינו מאדמתנו, אבל ככל הנראה היתה שם גלות תודעתית מארץ ישראל, והיינו שקליפת יוון - שהיא המינות - שלטה בעולם ואף על רוב היהודים, וכלשון הרמב"ם, שהמינות צצה בימי בית שני.

והנה ענין המינות הוא כדתנן בברכות, שאין עולם אלא אחד - ניתוק הארץ מהשמים, ועיקר מטרת החיים הוא למצות את כל

עניני העולם הזה, והוא ניתוק מעניינה של ארץ ישראל, ששורשה מקדושת המקדש, וכדתנן בריש מס' כלים - "עשר קדושות הן", כך שקדושת ארץ ישראל נובעת מהתפשטות קדושת המקדש.

משמעות הדבר, שלנבראים בעיקרון לא היה אמור להיות שום יחס עם הבורא, דהרי רם על כל גוים ה', אלא שהקב"ה התגלה אלינו בסדרי גילויים, ומכאן מה שהתגלה אלינו, יש לנו סדרי התקשרות בו, וסדרי גילויים הם חוקים מדויקים, והם חלים אך ורק דרך המקום אשר בחר ה' להיות למושב לו, ומשם, כאמור, הם מתפשטים בסוד עשר קדושות לכל ארץ

ישראל.

ומעתה, הניתוק שיוצרת המינות בין השמים לארץ היא בעצם ניתוק כל עניינה של ארץ ישראל מהמקדש והקודש שהוא מייצג, עד שאפשר לכנותה בבחינת 'ארץ אויביהם', שאם הם ביטלו את מהותה של ארץ ישראל - שהיא מקום חיבור שמים וארץ, - אם כן חסר עיקר המשמעות של ארץ ישראל, ולכן היא בבחינת 'ארץ אויביהם'.

נמצאנו למדים, שמכיון שגלות יוון עניינה הניתוק,

איתא בחז"ל (מגילה יא.) - "ושמואל אמר - לא מאסתי ולא געלתי לכלותם - לא מאסתי בימי יוונים" וכו', וידועה קושיית המהרש"א מרישא דקרא, דכתיב 'ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתי ולא געלתי... לא מאסתי בימי יונים', והרי גלות יון בארץ ישראל היתה ולא בארץ אויביהם, ותיריך, דכיון שהיו משועבדים תחת יוון, קרינן ביה שפיר 'ארץ אויביהם'.

ומובן, כי אין הכוונה כפשוטו, שארץ ישראל דינה כארץ אויביהם, דבחו"ל מפורש שגלות יוון שונה משאר הגלויות, שאפילו לקרותה 'גלות' אי אפשר, כיון שלא גלו מארץ ישראל.

וז"ל חז"ל בבמדבר רבה ז י - "וישלחו מן המחנה" - אין 'וישלחו' אלא לשון גלות, כמה דתימא 'שלח מעל פני ויצאו', מן המחנה" - זו ארץ ישראל, ששם השכינה חונה... 'ולא יטמאו את מחניהם' - הרי זה אמור כנגד שעבוד יוון, ולכן לא נאמר בזה 'שלח', שלא הגלום מארצם".

כלומר, על כל הגלויות נאמר 'וישלחו מן המחנה', דהיינו מארץ ישראל, ואילו שעבוד יוון אינה נקראת 'גלות', לפי שלא הגלום מארצם, אלא שהם באו וטמאו את ארץ ישראל, ולכן קראו לזה חז"ל 'שעבוד' ולא 'גלות' [ומה שאמרו במקומות אחרים בחז"ל (ע' מדרש שו"ט תהלים ל ועוד), שיוון נקראת 'גלות' - יש לומר שהוא שם מושאל, וקראו כן אגב שאר הגלויות, אבל באמת אינו מוגדר כגלות אלא כשעבוד].

1. ואמנם יש להדגיש את דברי החתם סופר ביו"ד סי' רלד, שאף בזמן שהגויים שולטים על ארץ ישראל, קדושתה עליה תמיד מימות עולם עד סוף כל ימות עולם, לא נשתנה ולא ישתנה, אלא שכאן עסקנו בבטיול הנגלה לעין של קדושתה.

2. והרצאה לקבל באור קצר ותמציתי מהי 'ארץ ישראל' ומדוע, כאמור, היא דבר כל-כך בסיסי ביהדות כולה, יוכל לקבלו בכתובת הדוא"ל CL@Kedushastzion.org.

על ידי כהניז מגר מתקוממיו

הרב חיים מאיר אינהורן
CHAIM@KEDUSHASTZION.ORG

הוא מאמר מואר, מאיר מאור חנוכה, לאשר נדבה רוחם והבינם מדעם, כהני זמננו, 'שבט לוי' אשר בחר להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו. ומשרתיו שואלים זה לזה, האם בן תורה האמון כי שפתיו ישמרו דעת - האם הוא צריך אף להתעניין בטובת הארץ לנהלה בדרך ההלכה? או שהלכה זו למשיחא היא, ואנו אין לנו אלא ארבע אמותיה? ואם תמצוי לומר תורה נבקש מפי רבותינו הכהנים החשמונאים, שעם עוצם תורתם השיבו המלכות, ממלכת 'כהנים' והעמידו מלך מן הכהנים - האם יש לזה דבר עם רפורמה? להחליף חמור בפרה? מה לשבט הלוי, לתכלית החלפת שופטים שמאלנים בימנים, שאינם לפי תורה, ומה לכהן בבית הקברות?

חבורה לחנוכה

שתי חנוכות יש, האחת של 'פך השמן הטהור' מצורת הכהנים של 'להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו' (רמב"ם סוף שמיטה ויובל על שבט לוי), וחנוכה אחרת יש, של 'גברו ישראל על אויביהם' (רמב"ם תחילת חנוכה) מצורת הכהנים של 'מוחץ מתנים קמיו ומשנאו מן יקומו'.

וכמעט המה צרות זו לזו, את אשר תאהב האחת תרחק רעותה, אם תאמר היא בדבקות, 'אין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותם בלבד', הרי שלעומתה תענינה בקול דגש - 'דנת את דינם נקמת את נקמתם'. אם ב'תנו רבנן' של 'מאי חנוכה' הנושא הוא רק 'חותמו של כהן גדול', ואילו 'גברה מלכות' יבוא רק בדרך אגב, הרי שב'על הנסים' אבד לגמרי 'פך השמן הטהור', וכל ההודאה היא על הנפלאות ועל המלחמות, של זדים ביד הכהנים עוסקי תורתך.

ורבי משה ברבי מיימון הספרדי אשר ניער חוצו, ונשען על הצור ברוך הוא, לחבר דברים המבוררים, בין לימי גולה בין לדורות גאולה, הביא שניהם - בהלכה ב כתב על 'פך אחד [ש] לא היה בו להדליק אלא יום אחד והדליקו ממנו נרות המערכה שמונה ימים', ואילו בהלכה א כתב 'וגברו בני חשמונאי הכהנים הגדולים, והרגום, והושיעו ישראל מידם; והעמידו מלך מן הכהנים, וחזרה מלכות לישראל יתר על מאתים שנים'. וכבר נהגו ישראל בימי חנוכה לעשות 'חבורה', ואין לך 'חבורה' גדול מזה ליישב סתירה ברמב"ם, לעשות שלום בין שתי החנוכות, זו של פך השמן הטהור וזו של חזרה מלכות, לחבר אישה אל רעותה - 'וקרב אתם אחד אל אחד לך לעץ אחד והיו לאחדים בידך'. וכה גדול הוא השלום, עד שאת הלכות חנוכה חתם הרמב"ם בלשונו הזהב - 'נר ביתו ונר חנוכה .. נר ביתו קודם משום שלום ביתו ... גדול השלום, שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם, שנאמר 'דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום'.

הוציאו את הפסלים היווניים מבית המקדש, בכ"ח שבט מת אנטיוכוס, ב"ג אדר יום חיסול רמטכ"ל יוון 'ניקנור', וקראוהו 'יום ניקנור'.

וכל הימים הטובים הללו בטלו כשגלו ישראל, כי אין מה לחגוג חנוכת חומת ירושלים, והעיר חרבה ואבלה, ולא את כיבוש שומרון, כאשר ממשיכי דרכם של ערביי בוקעתא, משריצים צחנתם בהרי מנשה ואפרים, ואם כן היה מקום לומר, שגם את יום טוב של כ"ה כסלו שמונה ימים היה צריך לבטל, ומה הציל אותה?

את הישוב לדבר הזה שמעתי מפה קדוש מו"ר הגאון רבי יואל ברבי אהרן שוורץ זי"ע, ובנוסח אחר מצאתיהו אצל 'טעמא דקרא', הוא ספרו של מרן הגר"ח קנייבסקי זצ"ל, ששני דינים יש, שתי תקנות תיקנו בחנוכה - 'יום טוב' על הנצחונות, ו'הדלקת הנר' על פך השמן (כמבואר בתוס' ראש השנה יח בסוגית ביטול החגים של מגילת תענית בעקבות חורבן הבית בד"ה וירד, וכפי שהרחיב שם הריטב"א). והנה את היום טוב היו צריכים לבטל אחר החורבן, כמו שבטלו שאר ימים טובים של מגילת תענית שנקבעו על נצחונות שונים, ומה יש לחגוג על 'חזרה מלכות' ועל 'גברו בני חשמונאי' כאשר 'תפוצצת מנאצת מי לי בשמים'? כי מגילת תענית הלא מלאה בימים טובים על נצחונות החשמונאים, ומסתברא מילתא, שנוסח 'על הנסים' שתקנו חז"ל היה לכל הימים הטובים של החשמונאים, אשר המה: בשבעה באייר חנוכת חומת ירושלים, על ידי בית חשמונאי, בכ"ג בו גברה בית חשמונאי והגלו את בני החקרא מירושלים, בכ"ז בו ביטלו את גזירת 'כתבו לכם על קרן השור', ב"ז סיון

גברה יד בני חשמונאי וכבשו את קסרי בת אדום היושבת בין החולות, בט"ו וט"ז עשו את תכנית ההגירה לערביי בית שאן ובוקעתא, וכשהגלו החשמונאים עשאוהו יו"ט, בט"ו באב הצליחו להחדיר להר הבית תחת שלטון היוונים ביכורים ועצי מערכה, בכ"ד אב בטלו החשמונאים את חוקי היוונים, ב"ז באלול מעשה יהודית ואליפירנוס, בכ"ב בו חזר בית דין של חשמונאי לדון את ישראל, בכ"ה תשרי כיבוש השומרון ע"י החשמונאים, בכ"ג מרחשון גנזו דברים ששמו היוונים בעזרה, בג' כסלו

דווקא אותו פך השמן הטהור, אותו נס שאפשר וצריך לציין גם כאשר ישראל שפלים ונבזים, אותו נס שמלמד אותנו ש'לא יכבה בלילה נר' - הוא זה שהציל את חנוכה שלנו, ולכן 'על הנסים' שנתקן בידי רבותינו ז"ל בזמן גאוותן של ישראל, מספר על הגבורות והתשועות, בעוד התלמוד בבלי, חכמי ישראל בעלי הגמרא היושבים בבבל, שואלים מאי חנוכה, מה יש לחגוג חנוכה בבבל? המה מצאו פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, להאיר משכינת עוזו בלילה, בשמאל, בלי מזוזה, מתחת לעשרה טפחים.

אחרי קיבוץ גליות מגיע שלב 'השיבה שופטיו', ובתוך השבת המשפט עצמה גם יש סדר! והסדר הוא קודם הסרת שופטים הרעים, ורק אחר כך מתקוממת קרנם של הצדיקים

בנפשות, יוכלו להתקדם לשלבים הבאים בהכשרת
הלבבות לרעיונות ולתקוות הכמוסות אלפי שנים.

יש כאן אף דבר עמוק יותר. יחד עם הביקורת שיש
לנו ולקב"ה על ה'מדינה', הן ברור שמעבר לעבירה
החמורה של הרמת יד בתורת משה, שיש בשימוש
בחוקי העמים, עדיין גדול מזה בהרבה הוא חרון
האף שיש על מדינת 'סדום', שהחוקים הם של
שחיתות שאף מתוקנים שבאומות סולדים מכך,
ומקום המשפט שמה הרשע. וכל הנביאים מלאים
בדבר זה, ולמדנו בסנהדרין (לט) - "ריב"ל רמי כתיב
(יחזקאל ה' ז) 'וכמשפטי הגוים אשר סביבותיכם לא
עשיתם' וכתיב (יחזקאל יא יב) 'וכמשפטי הגוים
אשר סביבותיכם עשיתם?' כמתוקנין שבהם לא
עשיתם, כמקולקלין שבהם עשיתם". ובאמת, זהו
תהליך 'טבעי' אצל כלל ישראל, שללא תורה
הם מחליקים עד התהום, "הנה זה היה עון סדם
אחותך" (שם טז טז), וכאשר מתאר יחזקאל בדבר
ה' את שופטי ומנהיגי העם באתחלתא דגאולה,
הוא מתארם כמושחתים באופן מיוחד - הרועים
הרעים (לד) - "היו רעי ישראל, אשר היו רעים
אותם ... את החלב תאכלו, ואת הצמר תלבוש,
הבריאה תזבחו הצאן לא תרעו.. ובחזקה רדיתם
אתם ובפרך".

ומכיון שהקב"ה קבע סדר לגאולה, ושלח לנו
סדר זה ביד עבדיו הנביאים, הנה עבר עלינו
נבואה זו של 'הרועים הרעים'. ובגמרא המבארת
סדר הגאולה (מגילה ז), אחרי קיבוץ גליות מגיע
שלב 'השיבה שופטיו', ובתוך השבת המשפט
עצמה גם יש סדר! והסדר הוא קודם הסרת
שופטים הרעים, ורק אחר כך מתקוממת קרנם
של הצדיקים. וגאונים עלינו דברי חכמי התלמוד,
וזה לשון הגמרא - "וכיון שנתקבצו גליות נעשה
דין ברשעים שנאמר (ישעיהו א כה) 'ואשיבה ידי
עליך ואצרוף כבור סיגין' וכתיב (שם כו) 'ואשיבה
שופטין כבראשונה', וכיון שנעשה דין מן **הרשעים**
כלו המינין, וכולל זדים עם המינין, שנאמר (שם כח)
'**ושבר פושעים וחטאים יחדיו** [יכלו]', וכיון שכלו
המינין, מתרוממת קרן צדיקים, דכתיב (תהלים
עה יא) '**וכל קרני רשעים אגדע תרוממנה קרנות**
צדיק'. ואפילו כשמתפללים בקיצור, תפילת
הבינו, חייב להשמר זה הסדר, והוא בברכות
(כט) - "ונפוצותינו מארבע תקבץ והתועים על
דעתך ישפטו ועל הרשעים תניף ידיך וישמחו
צדיקים בבנין עירך".

שנסתלקו כולם וישבה סנהדרין
ישראל, ובאותו היום שנסתלקה
סנהדרין של צדוקין וישבה
סנהדרין של ישראל עשאוהו יום
טוב. ושאל הגר"י - הניחא אחרי
שנתחלפו כבר חצי הסנהדרין,
אבל הראשונים, יש להקשות
כיצד נכנסו דינים כשרים לשמש
בסנהדרין של צדוקים? על כרחך,
שמותר לשמש בסנהדרין של
צדוקים, אם המכוון הוא להחליף
את כולם.

והמסר הוא אף לנידון שלנו - את הפעולות
העכשוויות בענין השבת משפט התורה, יש
לשפוט לא לפי הצעד הקטן עכשיו, אלא לפי
הבחינה האם הצעד הזה הקטן לאדם מקדם
ל'השיבה שופטין כבראשונה', היתכן כי כל
השמאל יתנגד לרפורמה זו מתוך הבנה כי אחריתה
'מדינת הלכה', ואנו אלו שנחריש?

ולפנים מן הדין, ראוי לציין כי ה' עשה את האדם
ישר, וכאשר יש עוול כזה של שופטים רעים,
המזיקים בכל מיני נזק, לפרט ולכלל, ברוחניות
ובגשמיות, טבע האדם הפנימי אשר טבע בו
יוצרו, להסיר הנזק מעליו. וכבר יצא הקול בבתי
המודש, שיש בחינה הנקראת 'להציל מן הארי
ומן הדב', קל וחומר לגרש הארי והדב לגמרי.
והארי הנוהם הזה, אוכל בנו בכל פה, בין מה
שנוגע לכלל ישראל, בין במה שנוגע לתורה, ואין
אדם דר עם נחש בכפיפה אחת [ואיכא דאמרי
'מרביצים לך - תברח']. גם בבית החולים הדסה
אנו תומכים, אף שלצערנו הרב הוא עדיין אינו
שומר שבת כהלכתה. ואף הצלה דרבים יש כאן,
להציל את העם מידי נוגשיו הגשמיים, ומזיקיו
הרוחניים, ומצווה היא להציל עשוק מיד עושקו.

מעבר לכך, אף מבחינת ההלכה, אם לא זכינו עדיין
שרוב ישראל ירצו להתנהל לחלוטין לפי התורה,
בינתיים עד ש'קדושת ציון' תשכנע אותם, לפחות
נציל מה שאפשר. רוב העם רוצה לחיות כיהודי
[לפי השגתו העכשווית ביהדות] ורוצה להגדיר
את מדינתו כיהודית לפני הכל, ואילו מערכת
המשפט אומרת נהיה כגוים כמשפחות הארצות
לשרת עץ ואבן, הבה ונציל את המינימום, הקל
הקל תחילה, ואמרו רבותינו (סוטה מח) "אמר רב
יוסף זמרי גברי ועני נשי פריצותא, זמרי נשי ועני
גברי כאש בנעורת, למאי נפקא מינה לבטולי הא
מקמי הא"1, יחד עם זה נציל עוד כמה מצוות
של גזל ועושק, של פריצות זזימה. מכיון שהארץ
הזו שלנו היא, והמדינה הלא לנו ניתנה, בעבור
ישמרו חוקי ומצוותינו יצורו, יש לנו אחריות
עליה, לתקנה בכל מה שאפשר.

מוטב כי בני התורה יהיו ממובילי המאבק
הפלאי המתחולל כאן בין הגוש האמוני-יהודי
לבין הגוש הפרוגרסיבי-מתיוון. מאבק זה הוא
השלב הראשון להעברת שלטון כוחות הרשע
מן הארץ. כשתבטל שליטתם האבסולוטית

בין הורדוס ליצחק גולדפריינד, עמית שיצא מכלל עמיתך

כיון שעשינו שלום בפמליה של מעלה, אצל גרות
מנורת הזהב, אל מול פני המנורה יאירו שבעת
הנרות יחדיו, כך נעשה שלום בפמליא של מטה,
על ישראל שלום. והרי זה ממש 'לשיטתם' - כי
תלמידי 'חזרה מלכות לישראל יתר על מאתיים
שנה' למדים לזמננו, שגב יקרת מעלת מלכות
ישראל, ואם מודים על חזרת מלכות הכוללת
את ינאי והורדוס, תאמר בזמן הזה מלכות רשעי
ישראל, עונים לעומתם תלמידי 'שמן הטהור' -
מלכות של הורדוס קמ"ל? והרי יום טוב הוא
במגילת תענית, בז' בכסלו "יום שמת הורדוס מפני
שהיה הורדוס שונא את החכמים. ששמחה היא
לפני המקום כשהרשעים מסתלקין מן העולם".
ואם תאמר, ובאמת, מאי חנוכה? מי צודק? זהו
סודו של חנוכה, אפשר ואפשר - גם לשמוח
על מלכות הורדוס מסטרא חד, שחזרה מלכות
לישראל, ובד בבד ממש לשמוח גם כשהוא
מתפגר, ששמחה לפני המקום כשהרשעים
מסתלקים, ומה סלקא דעתך, מי מלך אחרי
הורדוס? הלא זהו ארכלאוס הנבל חדל האישים,
שרצח שלשת אלפים קדושים עולי רגל, ברגל
הראשון לכניסתו לתפקיד. נמצאת למד, שלא
שואלים מי בא במקום, קודם שמחים בשמחתו
של מקום על סילוקן של רשעים.

ושאלתך בפך לאמר, הניחא לשמוח בלב, טוב
לב משתה תמיד, אבל, וכי מפני שאנו מדמין
נעשה מעשה בידים לסייע בלהחליף את הורדוס
בארכלאוס? ובעברית מדוברת, מדוע שאנו בני
התורה נתמוך בהחלפת יצחק הורדוס עמית,
בשופט אחר שאולי טוב ממנו, אבל גם הוא לא
פוסק על פי תורה? ובכן, בטרם נעבור לחוג
יחדיו יום טוב נוסף של אבותינו ממגילת תענית,
אפתח במשל חידתי, והוא מעשה רב, שהיה עמדי
בעומדי לשמש קמיה מו"ר מרן הגר"נ גולדברג
זי"ע ושאלתיו, האם שרי לצורך החלפת מערכת
המשפט שתשפוט על פי תורה, להתמנות לשופט
בערכאותיהם? והשיבני דבר - בבית המשפט
העליון פשיטא דשרי, ששופטים שם לפי הכלל
של 'לבו חפץ' - לך אתה שם, ושפוט כפי לבך
[בבית הדין לעבודה, איני יודע], ובבית משפט
תחתון עדיף פתרון אחר. חזרתי והקשיתי, ואם אין
אפשרות, רק זו, עד שיוחלפו כולם, מיד נתאזר
בגבורה ואמר - אם אין שום אפשרות, לצורך
זה, מותר. וכשהבאתי הדברים לפני פה קדוש
מו"ר הגר"י שורץ, אמר - צדקו דברי הסבא שלך,
ויש בזה מעשה רב, משמעון בן שטח, הוא יום
טוב במגילת תענית, בעשרים ושמונה בטבת
'תיבא כנישתא על דינא' שאחרי שרצח ינאי
המלך החשמונאי את כל חכמי ישראל, נעשתה
כל סנהדרין של צדוקים, בא שמעון בן שטח
ואמר 'כל מי שהוא יודע להביא ראיה מן התורה
יהא ראוי לישב בסנהדרין', כך פיטר כל פעם דיין
צדוקי והושיב תחתיו 'אחד מן התלמידים' עד

והנה גדולי ישראל חברו כמה חיבורים ותקנו כמה סדרי ברכות כאשר יבוא מלך המשיח, לכן חשבתי עכ"פ לחבר תפילה מיוחדת שיאמר נהג ה-D-9 בטרם ישטח את בית המשפט המכונה 'העליון'

וכמה פלא הוא זה, שחז"ל תארו ברוח קדשם את מצבנו היום, והגדירו אותו בדיוק נמרץ, וקבעו בסנהדרין צח. בסדרי הגאולה - "אמר רבי שמלאי משום רבי אלעזר בר"ש, **אין בן דוד בא עד שיכלו כל שופטים ושוטרים מישראל** שנאמר (ישעיהו א כה) 'ואשיבה ידי עליך ואצרוך כבור סיגין וגו' ואשיבה שופטין .. אמר רב פפא אי בטלי דייני בטלי גזירפטי, דכתיב (צפניה ג טו) **'הסיר ה' משפטיך פנה אויבך'**" - מי ראה כזאת ומי שמע כאלו! יושבים חז"ל בבבל לפני למעלה מאלף ושש מאות שנה, ואין בכלל מציאות של שופטים ושוטרים רעים בישראל, יש גויים אבל לא על זה מדובר, והם צופים על השופטים השוטרים? והם עוד קובעים, שהמציאות היא שהשופטים הרעים שאותם הם מכנים 'פושעים' - הם המחזיקים את כל ה'חטאים' ה'זדים', וש אחרי 'הסיר ה' משפטיך' אלו השופטים הרעים, התוצאה של זה היא 'פנה אויבך' ניצולין גם מאויבי ישראל. ועוד אמרו בשבת קלט. - **"אין הקב"ה משרה שכינתו על ישראל עד שיכלו שופטים ושוטרים רעים מישראל"** והם מביאים את אותו הפסוק עצמו, לפי שדברי תורה עניים במקומם ועשירים במקום אחר - "שנאמר (ישעיהו א כה) 'ואשיבה ידי עליך ואצרוך כבור סיגין ואסירה כל בדילין ואשיבה שופטין כבראשונה ויועצין כבתחלה' וגו'".

ועכשיו, באו מים עד נפש, קצנו בעול עליזים, ואנו קוראים בזכות אנשי כנסת הגדולה שהכניסו זאת לתוך הברכה עצמה - 'והסר ממנו יגון ואנחה' - יגון הם השופטים הרעים, ואנחה המה היועצות הרעות, וכמה פלא הוא זה, שהיועצים הם חלק מהשופטים הרעים, פלא והפלא. השיבה **שופטינו** כבראשונה ויועצינו כבתחלה, והסר ממנו יגון ואנחה, ועל הפסוק מספר ישעיה שמעתי מידידי כנפשי רבי משה מלוביצקי - 'ושבר פשעים וחטאים יחדיו' - פשע"ם = פרקליטות, שופטי עליון, יעוץ משפטי. ובעזר ה' יהיה תשפ"ו - תראנו שבר פושעים וחטאים.

ומצפים אנו בכל לב, לראות סוף כל סוף, כיצד 'הסיר ה' משפטיך' ו'שבר פושעים', ועל אשר שאלת, ומה עם השבת משפט התורה, הנה הראיתך שהוא כמשל התינוק הערל, והשמחה כי רבה בכרות ערלתו, וישאל השואל, ויש עוד

הרבה עבודה, צריך עוד לעשות בר מצוה, לא נכנס לתורה, לחופה ולמעשים טובים, ולשמחה מה זו עושה? מה תגידו לו? עכשיו תביא מוהל לכרות הערלה, אחר שעם ישראל יהיה מהול מן הערלה הזו, נאמר לו - כשם שנכנסת לברית, כן תכנס לתורה לחופה ולמעשים טובים.

והנה דבר א-להינו לא ישוב לעולם, וכאשר ירד הגשם והשלג מן השמים ושמה לא ישוב כן יהיה דברו, ומובטחים אנו כי לא לחינם הניף ידו, וכאשר עשה הישועה הגדולה הזאת בישראל - הן ודאי סוף דבר יבוא אל תכליתו, ונזכה בעזרתו לגיל בישועתו.

יום טוב של D-9

וכאשר יתקנו הדבר ויבואו חכמי ישראל לקיום מצווה רבה זו של יישור פני השטח של מקום המשפט, ואותו היום יעשוהו יום טוב, ככל הנראה לא יקראו אותו להנהיג את הטרקטור מסיר הטומאה, מפני כי אברך בן תורה אנכי ולא הורגלתי במלאכה זו, והנה גדולי ישראל חברו כמה חיבורים ותקנו כמה סדרי ברכות כאשר יבוא מלך המשיח, וכבר נתפרסמו הדברים, לכן חשבתי על כל פנים לחבר תפילה מיוחדת שיאמר נהג ה-D-9 בטרם ישטח את בית המשפט המכונה 'העליון'.

תפילה נוראה לאומרה נהג ה-D9 בטרם יסיר הטומאה -
וכה יאמר:

אבינו שבשמים, צור ישראל וגואלו, בושתי ונכלמתי להרים א-להי פני אליך כי עונותינו רבו למעלה ראש ואשמתנו גדלה עד לשמים, מימי אבותינו אנחנו באשמה גדלה עד היום, ובניהם הרבית ככוכבי השמים ותביאים אל הארץ אשר אמרת לאבותיהם לבוא לרשת, ויבואו הבנים ויירשו את הארץ, ותכנע לפניהם את ישיבי הארץ ותתנם בידם, ואת מלכיהם ואת עממי הארץ לעשות בהם כרצונם, וילכדו ערים בצרות ואדמה שמנה ויירשו בתים מלאים כל טוב, ברות חצובים, כרמים וזיתים ועץ מאכל לרב, ויאכלו וישבעו וישמינו ויתעדנו בטובך הגדול, וימרו וימרדו בך, וישליכו את תורתך אחרי גומ, זכר נא את הדבר אשר צוית את משה עבדך לאמר - 'אתם תמעלו אני אפיץ אתכם בעמים ושבבתם אלי ושמרתם מצותי ועשיתם אתם אם יהיה נדחכם בקצה השמים משם אקבצם והביאותים אל המקום אשר בחרתי לשכן את שמי שם והם עבדיך ועמך אשר פדית בכחך הגדול ובידך החזקה, אנא אד-נ'י, תהי נא אזניך קשבת אל תפלת עבדך ואל תפלת עבדיך החפצים ליראה את שמך והצלחה נא לעבדך היום2', 'תהי נא אזנך קשבת ועיניך פתוחות לשמע אל תפלת עבדך

אשר אנכי מתפלל לפניך היום יומם ולילה על בני ישראל עבדיך ומתודה על חטאות בני ישראל אשר חטאנו לך3'.

ובטובתך לא הלכנו, הרמנו יד בתורת משה עבדך, והעמדנו עלינו שופטים רעים, ולא שווה לנו, ואתה אמרת 'בצדק תשפוט עמיתך', והזהרתנו לבל נלך בדרכי סדום הרעים והחטאים, 'צדק צדק תרדוף' אמרת, ולקולך לא שמענו. ועתה שבים אנו אליך בכל לב, ומבקשים מחילתך.

והנה אנו באים בשמחה רבה לקיים מצוותך, שנאמר 'בית גאים יסח ה' ויצב גבול אלמנה', ולבטל זה המושב לצים המרכזי, וכל קרני רשעים אגדע תרוממנה קרנות צדיק, הסיר ה' משפטיך פנה אויבך, והתועים על דעתך ישפטו ועל הרשעים תניף ידיך וישמחו צדיקים בבנין עירך.

אנא עזרני ושמרני, שאין שמירה כתורה, ואתה אמרת 'הלוא כה דברי כאש נאם ה' וכפטיש יפצץ סלע', אנא הושיעה נא, למען טכס הר ירדת עליו באש, למען זבד דיברות הנתונות באש, היה עם ידי, למען זכות משה עבדך, כי הרימו יד בתורתו מפי כבודך, ויעמוד לי היום זכות בית דין של חשמונאי, הכהנים קדושי עליון, אשר עזרתם להשיב משפטך, ולנצח אויביהם, והנסת מתייוונים מפניהם, להקים כאן ממלכת כהנים וגוי קדוש, וזכות כהנים גדולים מתתיהו כהן הראש ושמעון הצדיק והוא לך כסגן באראלי אש, ילך לפני היום להסיר הערלה, לחרוש בית תיפלתם וגאווותם היום הזה, ולזווער כרשינין, ולא יעלה עוד על לב לעולם, למען לא יהיה למזכרת עוון.

וזכות יום טוב ממגילת תענית, וזכות ריבו רבבן צדיקים וצדקניות שהודו שמך ושמחו לפניך בבית שני בעשרים ושמונה בטבת, על כי חסדך גדול בביטול סנהדרין של צדוקים, ומלאכים ילווני וכל קדושים עמי, ושמעון בן שטח, נשיא הסנהדרין, יהיה לי לכתר ניצחון ועטרת ישועה, ושבר פושעים וחטאים יחדיו כלו, וקיים לנו מה שהבטחתנו על ידי ישעיהו חוזה - 'ואשיבה ידי עליך ואצרוך כבור סיגין, ואשיבה שופטין כבראשונה'.

חזק לבבי לכל יפחד, ואבטח בך למען ציר נאמן עלה ונתעלה ברכב וסוסי אש, בעמדו לקדש שמך כנגד מחטיאי הרבים כהני הבעל, כמו שנאמר על יד נביאך "ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו הנביא ויאמר ה' א-להי אברהם יצחק וישראל היום יודע כי אתה א-להים בישראל ואני עבדך ובדברך עשיתי את כל הדברים האלה. ענני ה' ענני וידעו העם הזה כי אתה ה' הא-להים ואתה הסבת את לבם אחרנית". ואתה באהבתך עניתו - 'ותפל אש ה' ותאכל את העלה ואת העצים ואת האבנים ואת העפר ואת המים אשר בתעלה לחכה".

אליהו מלאך הברית! עמוד על ימיני וסמכני, שברתי לישועתך ה', לישועתך קויתי ה' ענני ה' ענני.

ויעשה המצוה בכל לבבו ובכל מאודו, ישען על מקוה ישראל ויקנא לכבוד התורה.

...

2. עזרא, נחמיה א ח-יא.
3. שם ו.

ישראל בערבה מסירה לא-להינו

הרב משה מלוביצקי
MM@KEDUSHAZION.ORG

(ט) יהי לך אשר לך.
כאן הודה לו על הנדבות (ב"ר ע"ה):

בחופזה בהינף יד ותאמר, וכי לעדותו של הגוי אנו צריכים, וכי עשיו נעשה 'ועוד' לקרא? כי לא מחכמה שאלת זאת, הלא ודאי לזאת אנו מצפים ועל זה אנו מובטחים, מהגאולה הראשונה בה נאמר (שמות ז) 'וידעו מצרים כי אני ה', ועד הגאולה האחרונה בה אנו מובטחים (צפניה ג ט) 'כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה'. זו היא הגאולה, ואליה אנו מצפים. זכור תזכור, כי רק מי שאינו בן ברית יכול לבטל עבודה זרה, ואילו יהודי - רשע או צדיק ככל שיהיה - אינו יכול לבטל עבודה זרה!

כמו מאליהם צפים בפנינו דברי הירושלמי (ברכות פ"א ה"א) - 'רבי חייא רבא ורבי שמעון בן חלפתא הוו מהלכין בהדא בקעת ארבל בקריצתה, וראו איילת השחר שבקע אורה. אמר רבי חייא רבא לרבי שמעון בן חלפתא - בירבי, כך היא גאולתן של ישראל, בתחילה קימעה קימעה, כל מה שהיא הולכת היא רבה והולכת.'

כך בדיוק היא גאולתן של ישראל, קמעה קמעה, כמו המעבר בין לילה ליום. בין שני הקצוות, ניצבים להם עוצם קדרות חשכת הלילה מזה, וחמה בגבורתה ובתוקפה מזה, ובתווך אין מי שיוכל להניח אצבעו על הרגע שבו התרחש המהפך, משום שבאמת לא היה רגע כזה. המציאות השתנתה אמנם לחלוטין מהקצה אל הקצה, אבל עם אינספור מיוצעים והדרגות. מלילה לעלות השחר, מעלות השחר לכדי הכרה בין תכלת ללבן, ומהכרה זו להכרה בין תכלת לכרת, הולך ואור עד הנץ החמה, ומוסיף והולך ואור עד נכון היום.

לאורך כל התהליך, לא ניתן להבחין בשום שינוי במידת האור בין רגע למשנהו. המעבר הוא איטי, שקט, טבעי ונחבא אל הכלים. אבל הוא גם עקבי ונחוש. ללא הרף, בכל רגע ורגע מוהל הבורא עוד מעט אור בתוך כיפת השמים החשוכה, עד להשלמת המהלך, עד נצחון האור על החושך.

מי טיפש, ולא יבן אלה. בעלות השחר, כאשר המשכיל כבר חוגר גיל ועוז, הטיפש אינו מבין 'לשמחה מה זו עושה', ובהמשך, כאשר כבר לא ניתן להכחיש שהקדרות מפנה את מקומה והאור יורש אותה, הוא בשלו ומי ישיבנו, הרי זו בדיוק היתה מידת האור גם לפני דקה ואולי אפילו שתיים, ועל איזה שינוי אתה מדבר, וכי לזה חיכינו כל הלילה, שיהיה קצת פחות חשוך, הלזה יקרא אור.... כך בדיוק היא גאולתן של ישראל - קמעה קמעה. מי חכם ויבן אלה, וכסיל לא יבין את זאת.

...

נקודת הליבה של הגאולה שענינו נשואות אליה - הכרת הבריאה כולה בה, והאלילים כליל יחלוף. עם ישראל כבר מכיר בה' מאז ימי אביו אברהם, התיקון והשינוי של הגאולה הוא 'כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים'.

אולם אם נעמיק בלשון התפילה, נבחין שהיא כוללת מימד נוסף. איננו מתפללים שיאמר כל אשר נשמה באפו 'ה' א-להים מלך', אנו שמים בפי כל נשמה את האמירה 'ה' א-להי ישראל מלך'. לא די בהכרה בא-ל אחד, חובה על הבריאה להכיר בזה ש'ה' הוא א-להי ישראל. הוא בחר בעם ישראל, הוא מתאחד איתם ורק להם הוא מסר את עומק הכרת ואמונת הבורא, וכדי שתהיה לאומות העולם שייכות בשלמות האמונה, עליהם לאחוז באמונת עם ישראל, שדרכו מושפעת עליהם האמונה בבורא - 'ה' א-להי ישראל מלך'. גם בבוא לציון גואל, גם כשתכרע לפניו כל ברך, זה שמו לעולם - 'ה' א-להי ישראל'.

ובאמת מקרא מלא הוא (ישעיה ב ב-ג) - 'והיה באחרית הימים נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים ונשא מגבעות ונהרו אליו כל הגוים. והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית א-להי יעקב ויורנו מדרכיו ונלכה בארחותיו כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים'.

מאות שנים אחרי שהתנבא ישעיהו את נבואתו, הובנה והוארה נבואתו באור חדש. ככל שחלפו השנים, הלכה עבודת האלילים והתמעטה, ופינתה את מקומה לאמונה בא-ל אחד, אולם עדיין מצאה לה הכפירה בקעה להתגדר בה, בדבר הזה אשר שם ה' בפי ישעיהו נביאו. מאז התייסדות הנצרות והאיסלאם ועד היום, נקודת המאבק המרכזית בין האמונה הטהורה לבין אמונות הסיגים, היתה ועודנה הדבר הזה עצמו - השאלה האם ה' הוא א-להי ישראל, א-להי אברהם יעקב ויעקב או שמא חלילה אלהי איברהם איסמעיל ועשיו. באיחור של מאות שנים, הובנו דברי ישעיהו - באחרית הימים תכיר הבריאה בכך ש'ה' הוא א-להי יעקב, בניגוד לדברי הכופרים שבאו לעולם זמן רב אחרי נבואתו, וביססו להם אמונת שקר שמכירה אמנם בבורא, אבל כופרת בהיותו א-להי ישראל.

ועתה, מה נעים גורלנו שהחלה תפילתנו להתקבל, וחוזות ענינו בתחילת קיום הנבואה והתפילה על הכרת כל הגוים במלכות א-להי ישראל, א-להי יעקב. קול קרא במדבר, פנו דרך ה', ישרו בערבה מסילה לא-להינו (ישעיה מ א), ודבר ה' קם לעולם, אכן יושרה [יום] ערבה² מסילה לא-להינו, א-להי ישראל.

ואתה המתבונן, שים ליבך ואל תמעיט. אל תבטל

בכ"א תשרי תשפ"ו, יום הושענא רבה הנשגב, אושפיזא דדוד מלך ישראל חי וקיים, בשעת צהרים, ללא כל הודעה מוקדמת, הוקם דבר.

שוב צעדה הבריאה צעד גדול ואדיר מימדים לקראת התיקון הגמור.

באורח פלא וללא שום הסבר הגיוני, נעמד נשיא המעצמה הגדולה בעולם, ומכריז: היום הזה הוא יום של הודיה עמוקה לבורא, א-להי אברהם, יצחק ויעקב. בהכרית ה' את האלילים, היינו כחולמים.

האם אכן מציאות היא זו, או שמא חלום? האם באמת ניצב לו הנכרי מהארץ הרחוקה, האוחז ב'דת' שמקובל לייחסה לזרע עשיו - הוא אדום, והוא קורא לא-להי השמים והארץ בשם 'א-להי אברהם יצחק ויעקב'? הרי זה נוגד את יסוד הכפירה הנוצרית, אשר לפיה נטש חלילה ה' את בניו אהוביו בחונוי זרע אברהם יצחק ויעקב והחליפם בשטי כזב! אילו היה אומר 'א-להי אברהם', אין זו הכרה בבחירת עם ישראל מכל העמים, כי אם טענת ירושה בחלק אברהם אבי האמונה בבורא והכפירה באלילים, אשר הוא גם אבי ישמעאל וזקנו של עשיו. גם קריאת 'א-להי יצחק' הנשמעת מפי זרע עשיו איננה אלא טענת ירושה בחלק יצחק אשר הוא גם אבי עשיו, וכפירה באמונת האמת אשר 'כי ביצחק [ולא כל יצחק] יקרא לך זרע'. אם אמור יאמר העבד 'א-להי אברהם ויצחק', הרי למשמע אוזן הוא טוען את טענת צרי יהודה ובנימין (עזרא ד ב) - 'כי כנס נדרוש לא-להיכם', 'כולנו בני איש אחד נחנו'. אולם מי שיחיד אזנו יבין, כי לא רק עזות מצח צרי יהודה היא, אלא כסות לטענת הכפירה הנוצרית, שפחה כי תירש גברתה, 'הן לגברת אמת, שפחה נואמת, לא כי אביך המת ואבי החי', 'הנוצרים רחוקים, חושקים תעבכם'.

ועתה, כחולמים היינו. ניצב נשיא המעצמה הגדולה בעולם, במדינת היהודים אשר עצם הקמתה מאפר הכבשנים בניגוד לכל הגיון וטבע הוא ביטול הכפירה הנוצרית, כדברי הגר"ש וולבה צ"ל הידועים, ומוסיף לכתות את העגל הנוצרי טחון היטב, בהכריזו כי ה' הוא א-להי יעקב, בבחינת 'כאן הודה לו על הברכות' (רש"י בראשית לג ט).

עדיין מתנגנת באזנינו התפילה שהתפללנו בימי ראשית השנה, תפילה הבוקעת מלבבות בני ישראל הקדושים והטהורים מזה אלפי שנים מדי ראש שנה - 'וידע כל פעול כי אתה פעלתו ויבין כל יצור כי אתה יצרתו ויאמר כל אשר נשמה באפו ה' א-להי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה'.

ואכן, המתבונן בספרי הנביאים יבחין במהרה, כי זו

1. 'אומות העולם אינם רואים במדינת ישראל מדינה חילונית גרידא. הם רואים בה מילוי הבטחות הנביאים, דבר הגורם למעט כאב ראש לכנסיה הנוצרית, שטענה מאז היווסדה כי ח"ו נפלה ולא תוסיף קום בתולת ישראל, הרי כאן פירא לכל אמונת ההבל שלה! הן, התחדשות הישוב בארץ ישראל והקמת המדינה סותרות את עיקרי האמונה הנוצרית' (עולם היידיות עמודים סמה, קפג - דברי הובא בהרחבה בגליון ג - סכסול תשנ"ו).
2. הושענא רבה מכונה בירושלמי (סוכה פ"ד ה"א) 'ערבתא' - ערבה, ובראשונים 'יום ערבה'.
3. ומי שנשא ליבו והבינו מדעו להתבונן בהנהגת ה' את עולמו, מבין, כי טיבו של האיש שממשמש כנשיא המעצמה הגדולה כשלעצמו, איננו הנושא. ואכן, אנו רואים לאחרונה כיצד הוא מתהפך כנגד ישראל המונגת בלא מעוף ובלא חזון, אך זה כבר נושא למאמר בפני עצמו. השאלה שראוי להשאול בהקשר שלנו והתשובה שיש להשיב, הן מאוד פשוטות: האם היה הגיון כלשהו שהנשיא האמריקאי יאמר את אשר אמר [כאשר רוב קהל הנוכחים לא גילה באמירה הזו שום ענין]? מה היתה הסבירות ומה היה הסיכוי שהוא יאמר את אשר אמר? אין שום הגיון, לא היתה כל סבירות, והסיכוי אפס מוחלט. אך אם כן זה אירע למרות זאת? כי יש מי שהעיד על כך לפני אלפי שנים, הלא הוא קורא הדורות מראש. והוא, התקף ובעל היכולת ובעל הכוחות כולם, דבר אחד מדבריו לא ישוב ריקם. ואחרי הודיענו ה' את כל זאת, ידוע נדע שאנו כבר נמצאים על סף התגשמות הנבואה בשלמותה, כאשר לא רק נשיא המעצמה מכיר באופן אקראי בה' א-להי ישראל, כי אם כל אזרחי המעצמה וכל בני בשר כולם יקראו בפה מלא, ידעו וידעו כי ה' א-להי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה.

מחזה ישעיהו

שני סדרי עולם במלך ה' בהר ציון

הרב חיים דודוביץ
DAVIDOV@KEDUSHA TZION.ORG

מכנף הארץ זמרת שמענו: "צבי" [מצב שבו הכל רוצים אותו, מיועד להיות] **לצדיק!** מאחר והנבואה הגיע 'מכנף הארץ', הרי שכדי שהיא תתממש, צריכה הארץ לעבור תחילה טלטלה משמעותית, ועל כן נחרד ישעיהו - **ואמר: "רזי" (-רזון) לוי רזי לוי או לוי ממה שצפוי.**

ומתחיל לתאר את מה שהתגלה לו בנבואה. ומתאר תחילה את חורבן סדרי המעמדות: **תחילה בגדים בודדים בגדו, אחר כך יתעצם המרד, ובגד בוגדים** [קבוצות שלמות ומאורגנות] **בגדו.**

אחר כך מתאר את חורבן הארץ אשר בגללו ישרו ויפלו יושביה: **פחד ופחת** [-בור חפור] **ופח** [-מלכות] יגיעו **עליך - יושב הארץ. והיה הנס מקול הפחד לפל אל הפחת, והעולה מתוך הפחת ללכת בפח. כי ארבות ממרום נפתחו, וירעשו מוסדי יסודות** ארץ. או אז - **רעה התרעעה הארץ, פור התפוררה ארץ, מוט התמוטטה ארץ, נוע תנוע ארץ כשכור והתנוודה כמלונה** [סוכה רעועה ללינת שומר המתנוודת ברוח]. **וכבד עליה פשיעה, ונפלה ולא תסיף קום.** ישעיהו מתאר שהארץ תתנדנד בחוזקה, ובגלל כובד משא פשיעה היא לא תעמוד בטלטול הזה, אלא תיפול ולא תצליח לקום. והוא תאור לקריסה הסופית של כל מה שהיה ברור ומקובל וקיים בארץ קודם הבוקה הזאת.

ועתה מתאר כיצד ישרו או יושבי הארץ: **והיה ביום ההוא, יפקד ה' על צבא המרום** [השמים] **במרום, ועל מלכי האדמה על האדמה.** ותחילה מתאר את פקידת מלכי האדמה: **ואספו אספה מלכי האדמה שיאספו למלחמה בהר ציון, כמו שיבואר בפרק הבא, אסיפה זו תהיה כמו אסיר** [המובל] **על בור שבו הוא מושלך למאסר, וסגרו שם על מסגר, כי שם יפלו ויתמוטטו. ומרב ימים שפשעו בהם יפקדו עתה בהתאספותם בהר ציון.**

כיון שכל מה שקיים ומקובל בסדרי עולם המתנהלים על ידי החמה והלבנה, הרי שכאשר יתבטלו כל הסדרים המקובלים - **והפקרה הלכנה, ובושה החמה.** כי עתה **מלך ה' צב-אות בהר ציון ובירושלם, ונגד זקניו של הר ציון יתנו קבד לה' צב-אות.**

במאמר הבא נמשיך לפרשיות הבאות שבפרקים הבאים, אחר כך נעמיק במשמעויות הנבואה, ובהשתקפותן בדור האחרון.

...

משתקף בארץ: **נשברה קרית תהו, כיון שמדובר לאחר החורבן היא כבר נקראת 'קרית תהו', סגר כל בית מבוא לתוכו. צנחה על היין שאיננו עוד נשמעת בחוצות של העיר, ערבה כל שמחה, גלה משוש הארץ. נשארו בעיר שמה** [שממה], **ושאיה** [החורבן הקולני גורם השממון] **בה ית שער** [עיר].

לאחר התאור המפורט והנורא, עובר הנביא למקד מי יסבול מן החורבן הזה, ומה תכליתו: **כי כה יהיה בקרב הארץ בתוך העמים, אשר מה שישאר מהם לאחר כל זאת הוא אך כנקף זית, כעללת אם** [כאשר] **כלה בציר.**

המה [הנשארים בקרב הארץ], **ישאו קולם, ירנו לה, בגאון ה' כאשר התגלה צהלו מים** [הרחוקים היושבים מעבר לים]. **על כן, בארים** [במאורות] **כבדו** [יכבדו] **ה', באיי הים יכבדו שם ה' א-להי ישראל.** אין כאן הסבר מדוע החורבן הזה גורם לרנן לה', ולכבד את א-להי ישראל, אולם ממה שהכבוד ינתן לא-להי ישראל דווקא, מוכח שאופי החורבן יוכיח ויראה את גדלות ה' בהיותו א-להי ישראל, מאחר שהחורבן הזה הוא חורבן העמים, לעומת תקומת ישראל וישועתו, מה שיוכיח כי ה' א-להי ישראל הוא אדון כל הארץ, כפי שיורחב עוד בפרשיות הבאות.

בפרשה הקודמת תואר בעיקר מה תהיה התוצאה של החורבן הנורא, והיה חסר תאור החורבן עצמו, והסבר מדוע החורבן הזה מביא לכך שיתגלה גאון ה', אשר לכן יכבדו את ה' א-להי ישראל. וזה מה שיושלם בפרשה הזאת.

תחילה מתאר ישעיהו נבואה שהתגלתה לו על ידי שירת 'צבי לצדיק' -

ככלות משאות נבואות ישעיהו על אומות העולם בפרטות, מתחיל ישעיהו בסדרת נבואות מופלאות עם תיאורים מופלגים ומסתוריים, שבמסגרת אירועים אלה, כל מה שמוכר וידוע יעלם, ומכך ימלוך ה' א-להי צב-אות בהר ציון. הנבואה ארוכה, ועיקרה משתרע על פרקים כד-כז, אך גם הפרקים שאחריהם הם השתרשרות והסתעפות מן הנבואות שבפרקים אלה.

תחילה נפרש את המקראות על סדרם, ואחר שתהיה לנו בהם הבנה בהירה, נוכל אולי לנסות לפענח את צפונותיהם הגנוזות בהם.

כדרכו, פותח ישעיהו תחילה בתאור קצר על אודות המאורעות הצפויים -

הנה ה' בוקק [-מרוקן] **הארץ ובוֹלָקָה** [ומחריבה], **ועָנָה** [יעקם ויטשטש] **פְּנֵיהָ, והִפִּיץ יִשְׁבִּיהָ.** התוצאה הכללית המתארת את תוצאת המהפכה הזאת, היא ביטול כל המעמדות שהיו קודם לכן - **והיה כעם ככהן, כעבד כאדוני, כשפחה כגברתה, כקונה כמוכר, כמלוך כלוה, כנשח כאשר נשא בו.** עד כאן

תיאר בקוצר אמרים מה עתיד ה' לעשות לארץ, ואיך תשתקף התוצאה בעם הארץ.

עתה מתאר כיצד תפעל כביכול הארץ משתצא הגזירה לפועל: **הבוק תבוק** [ריקן תתרוקן] **הארץ, והבוז תבוז** [כל שללה יהיה לבזיה], **כי ה' דבר את הדבר הזה, מכח דבר ה' פעלה כך הארץ.** לאחר הבוקה והבזיה - **אבלה נבלה הארץ, אמללה נבלה תבל, אמללו מרום** [גדולי] **עם הארץ.**

ומפרש מה הטעם לחורבן הארץ ונפילת יושביה. תחילה מפרש את סיבת חורבן הארץ: **והארץ חנפה תחת יִשְׁבִּיהָ - כי עברו תורת, חלפו חק, הפרו ברית עולם - על כן אלה** [קללה] **אכלה ארץ.** אחר מפרש את הסיבה שיושבי הארץ לקו: **ויאשמו יִשְׁבִּי בה - על כן חרו** [יבשו וחדלו מהיות עוד] **יִשְׁבִּי ארץ, ונשארו אנוש מזער.**

הנביא מתאר את העלמות השמחה לאחר בוקה ומבולקה זו, גם כאן מתואר כיצד הדבר משתקף בארץ וביושביה, תחילה כיצד הוא נראה ביושבי הארץ: **אבל תירוש, אמללה גפן, נאנחו כל שמחי לב. שבת משוש תפים, חדל שאון** [קול המון] **עליזים, שבת משוש כנור. בשיר לא ישתו יין, ימר** [יהיה מר] **שכר לשתי.**

אחר הוא מתאר את היעדר השמחה כפי שהוא

1. יתכן שהכוונה למאורות שהתחבאו מפני גאון ה', והוא דומה למה שמתואר לעיל (פרק ב): "בוא בצור והטמן בעפר מפני פחד ה' ומתדד גאון ... עני גבהות אדם שפל ונשח רום אנשים ונשגב ה' לבדו ביום ההוא, כי יום לה' צב-אות על כל גאון וכל נשח ונשפל ... ובאו במערות צרים ובמחלות עפר מפני פחד ה' ומתדד גאון בקומו לערץ הארץ ... לבוא בנקרות הצרים ובסעפי הסלעים מפני פחד ה' ומתדד גאון בקומו לערץ הארץ".
2. עיקר הכבוד ממומש כשהוא נגד הזקנים שהם בעלי הכבוד, כמצות "מפני שיבה תקום והדרת פני זקן", כמו שנאמר "ויאמר חסאתי עתה פגדני לא נגד זקני עמי ונגד ישראלי ושוב עמי והשתחית לה' א-להיך" (שמואל א טו, ו) וכן "והדר זקנים שיבה" (משלי כט, כ).
אם לא כן, "שירים בידים נתלו פני זקנים לא נהדרו" (איכה ה, יב).

ואפנה עק ימין אל עק שמאל

הרב מאיר גולדמין
MGOLD@KEDUSHASTZION.ORG

על ימין - מבנות ישמעאל: על שמאל - מבנות לוט (רש"י על מראשית כד מט)

כדי להשיב על התמיהות העולות, ננסה לרדת לשורש היחס בין אברהם לישמעאל, ומשם אולי נדלה פנינים.

בסוף פרשת לך לך נכתבה בשורת לידת יצחק לאברהם (יז טו-כא) -

"וַיֹּאמֶר אֶל־לְהִים אֵל אַבְרָהָם שְׂרִי אֲשֶׁתְּךָ לֹא תִקְרָא אֶת שְׁמָהּ שְׂרִי כִי שָׂרָה שְׁמָהּ. וּבִרְכָתִי אֶתְּךָ וְגַם נָתַתִּי מִמֶּנָּה לָּךְ בֶּן וּבִרְכָתֶיךָ וְהָיְתָה לְגוֹיִם מְלֹכִי עַמִּים מְמֹנָה יְהִי. וַיִּפֹּל אַבְרָהָם עַל פָּנָיו וַיִּצְחַק וַיֹּאמֶר בְּלִבִּי הִלָּכְן מָאָה שָׁנָה יוֹלֵד וְאִם שָׂרָה הִבֵּת תִּשְׁעִים שָׁנָה תֵּלֵד. וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל הָאֱלֹהִים לֹא יִשְׁמָעֵאל יְחִיָּה לְפָנֶיךָ. וַיֹּאמֶר אֶל־לְהִים אֲבֵל שָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ יִלְדֶּת לָּךְ בֶּן וְקִרְאתָ אֶת שְׁמוֹ יִצְחָק וְהִקְמַתִּי אֶת בְּרִיתִי אִתּוֹ לְבְרִית עוֹלָם לְזֶרְעוֹ אַחֲרָיו. וְלִישְׁמָעֵאל שְׁמַעְתִּיךָ אִתּוֹ בְּמָאָד מָאָד שְׁנַיִם עָשָׂר נְשִׂאִים יוֹלִיד וְנָתַתִּיו לְגוֹי גָּדוֹל. וְאֶת בְּרִיתִי אֲקִים אִתְּךָ יִצְחָק אֲשֶׁר תֵּלֵד לָּךְ שָׂרָה לְמוֹעֵד הַזֶּה בְּשָׁנָה הָאַחֲרִית."

מפסטי המקראות נראה, כי אברהם קצת 'חושש' מבשורת לידת יצחק. קריאה שטחית נותנת רושם של ישמעאל יפגע. קריאה שטחית נותנת רושם מוזר, שכביכול אברהם אומר לקב"ה - "תשאיר אותי עם ישמעאל. טוב לי איתו. לו ישמעאל יחיה לפניך". [רש"י מפרש "לו ישמעאל יחיה - הלואי שיחיה ישמעאל, איני כדאי לקבל מתן שכר כזה"]. אלא שהקב"ה אינו מוותר - "אבל שָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ יִלְדֶּת לָּךְ בֶּן", כאשר המילה "אבל" משמעותה - בניגוד לדברי אברהם אבינו.

מה קורה כאן?

נראה שמהלך הדברים הוא, שעד שנולד יצחק חשב אברהם שישמעאל יורשו. משנתבשר על לידת יצחק, אברהם אבינו מבקש, שיצחק לא ידחה את ישמעאל לגמרי. אמנם יצחק הוא המרכזי, אך גם לישמעאל יהיה חלק בברית אברהם ובירושת ארץ ישראל. לכן הוא מבקש "לו ישמעאל יחיה לפניך" [ומפרש רש"י "יחיה לפניך - יחיה ביראתך, כמו 'התהלך לפני'"].

אלא שהקב"ה מדגיש לו, ששרה תלד בן - יצחק, והברית תתקיים עמו ורק עמו - "וְקִרְאתָ אֶת שְׁמוֹ יִצְחָק וְהִקְמַתִּי אֶת בְּרִיתִי אִתּוֹ לְבְרִית עוֹלָם לְזֶרְעוֹ אַחֲרָיו". איתו בלבד.

לנחור ובתואל שפרשו עוד קודם שנאמר לאברהם 'לך לך', לוט לפחות התחיל את הדרך. אכן, לוט עבר יחד עם אברהם אבינו כברת דרך ארוכה מאוד: יצא מחרן, הגיע לארץ ישראל, ירד עם אברהם למצרים, שתק כאשר אברהם אמר 'אחותי היא', חזר אתו לארץ ישראל, ורק שם נפרדו דרכיהם. כל כך בוהק לעומת נחור, שאפילו לא יצא עם תרח מאור כשדים!

לאור זאת, מזדקרת השאלה - מדוע דווקא כשמגיעים לפרק האיש מקדש, לוט גרוע מנחור?

ובנוגע לישמעאל - היש 'יחוס' מבורך ממנו באותה תקופה?

הוא הרי בנו של אברהם אבינו!

היעלה על הדעת, שמשפחת אברהם שנשארה בחרן, עדיפה על צאצאיו של אברהם עצמו???

ובפרט, שעל ישמעאל נאמר (שם יז כ) - "וְלִישְׁמָעֵאל שְׁמַעְתִּיךָ הִנֵּה בְרַכְתִּי אִתּוֹ וְהִפְרִיתִי אִתּוֹ וְהִרְבִּיתִי אִתּוֹ בְּמָאָד מָאָד שְׁנַיִם עָשָׂר נְשִׂאִים יוֹלִיד וְנָתַתִּיו לְגוֹי גָּדוֹל". כלומר, אם אברהם אבינו מחפש להתחתן עם 'ברוך' ולא עם 'ארור', אין לך 'ברוך' יותר גדול ממי שהקב"ה בעצמו ברכו! השאלות מתחדדות נוכח דברי אברהם אבינו עצמו.

על הפסוק (כד ח) "וְאִם לֹא תֵּאָבֶה הָאִשָּׁה לָלֶכֶת אַחֲרָיִךְ וְנִקַּחְתָּ מִשְׁבָּעָתִי זֹאת רַק אֶת בְּנִי לֹא תִשָּׁב שְׁמָהּ", מפרש רש"י - "ונקית משבעתי וגו' - וקח לו אשה מבנות ענר אשכול וממרא".

כלומר, אפילו אברהם אבינו עצמו אינו מקבל את הצעתו התיאורטית של עבדו לקחת מבנות ישמעאל ולוט, אלא מציע את בנות ענר, אשכול וממרא [שככל הנראה היו כנעניות!]. מדוע?

השתא דאיתת להכי, נעורר קושיה נוספת על עבד אברהם עצמו.

כידוע, על הפסוק "אלי לא תלך האשה" (כד לוט), כותב רש"י - "אלי כתיב, בת היתה לו לאלעזר, והיה מחזר למצוא עילה שיאמר לו אברהם לפנות אליו להשיאו בתו. אמר לו אברהם - בני ברוך ואתה ארור, ואין ארור מדבק בברוך".

מקשים המפרשים - והלא ענר אשכול וממרא נמי ארורים היו, דהיו אמוריים!, ומתרגמים מה שמתרגמים. ננסה אנו במהלך שלנו לתרץ תירוץ נוסף.

אברהם אבינו מצווה על עבדו לקחת אשה לבנו ליצחק. לשם כך, הוא נשלח אל ארם נהרים אל עיר נחור, לחפש את המתאימה. הוא עושה סימן עם השקית הגמלים, ומוצא את רבקה. לאחר שהוא מספר על שליחותו וקורותיו ללבן ובתואל - אביה ואחיה - הוא מבקש את הסכמתם להביאה ליצחק, וזה לשונו (בראשית כד מט) - "וְעַתָּה אִם יִשְׁכֶּם עֲשִׂים חֶסֶד וְנָאֶמְתָּ אֶת אֲדֹנִי הַגִּידוּ לִי, וְאִם לֹא, הַגִּידוּ לִי וְאֶפְנֶה עַל יְמִין אוֹ עַל שְׂמָאל".

ויש לשאול, מה כוונתו בביטוי 'ואפנה על ימין או על שמאל'?

מפרש רש"י - "על ימין - מבנות ישמעאל: על שמאל - מבנות לוט, שהיה יושב לשמאלו של אברהם (בראשית רבה ט ט)". המדרש אף מחדד מדוע לוט נקרא 'שמאל', על שם הפסוק "אם השמאל ואימנה ואם הימין ואשמאלה".

למקרא הסברו זה של רש"י, מתעוררת השאלה, מדוע אברהם לא בקש מלכתחילה להשיא ליצחק את בנות ישמעאל או את בנות לוט? מדוע אברהם מבקש מעבדו למצוא לו אשה ממשפחתו ומבית אביו אשר נמצאים בארם נהרים, והעבד צריך להתאמץ לחפש מי זו, ולבקש מה' סימן? הרי כאן לידו נמצאות בנות ישמעאל ולוט ידועות ומפורסמות, שהן ממשפחתו ואף מזרעו, ואין צורך לחפשן!

ומכיוון שבנות ישמעאל ולוט זמינות כאן בארץ ישראל, הדבר אף יחסוך את הספק העולה מדבריו - "אולי לא תאבה האשה ללכת אחרי אל הארץ הזאת".

במה עדיפים לבן ובתואל על פני ישמעאל ולוט? מדוע בנותיו של לוט בן הרן אחי אברהם, גרועות מבתו של בתואל בן נחור אחי אברהם?

ובפרט, שאדרבה, הרן נראה אף עדיף מנחור. הנה הרן הפיל עצמו לכבשן האש עבור אמונת היחוד. אמנם לא נעשה לו נס כמו לאברהם, ומבחינתו היה זה רק אחרי שבדק מי נצח, נמרוד או אברהם, ואז הוא קפץ על העגלה המנצחת [הישר לתוך כבשן האש...]. אך עדיין, זה עדיף מאשר נחור, שאפילו את זה לא עשה!

גם לוט עצמו, אמנם הוא נפרד מאברהם אבינו בשלב כלשהו, אך אי אפשר לא להכיר במעלתו על הדרך הארוכה שבה הצטרף לאברהם. בניגוד

1. בראשית יא לא - "וַיִּקַּח תָּרַח אֶת אִבְרָם בֶּנוֹ וְאֶת לוֹט בֶּן הָרָן בֶּן לוֹט וְאֶת שְׂרִי פִלְתוֹ אֲשֶׁת אֲבָרָם בֶּנוֹ וַיֵּצְאוּ אֹתָם מֵאוּרִכָּה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ עַד חָרָן וַיִּשְׁבּוּ שָׁם". ואילו נחור לא הוזכר בפסוק זה.
2. כמו זרעו של יעקב, שכל שנים עשר השבטים ממשיכים את דרכו ובונים את עם ישראל, כך אברהם אבינו מבקש שכל בניו ימשיכו את הברית עמו. כאמור בהמשך, הקב"ה דוחה את בקשתו.

אמנם בקשת אברהם על ישמעאל לא שבה ריקם. גם לו יהיה מעמד מיוחד. "וְלִישְׁמַעֲאֵל שְׁמַעְתִּיךָ". אך מעמדו המיוחד יסתכם בברכה וזרע רב "וְהָיָה בְרִכְתִּי אֹתוֹ וְהַפְרִיתִי אֹתוֹ וְהָרַבְתִּי אֹתוֹ בְּמֵאד מְאֹד". אבל בנוגע לברית בין אברהם אבינו לרבונו של עולם, חוזר הקב"ה ומדגיש שיש לה רק ממשיך אחד - "וְאַתָּה בְרִיתִי אֲקִים אֵת יִצְחָק".

בהתאם לכך, כאשר לימים שרה מבקשת מאברהם לגרש את האמה הזאת ואת בנה - "וַיֹּרַע הַדָּבָר מְאֹד בְּעֵינֵי אֲבְרָהָם עַל אֹדֶת בְּנוֹ" (שם כא יא).

ראוי, אגב, לשים לב לשני הפירושים ברש"י: "על אודות בנו - על ששמע שיצא לתרבות רעה. ופשוטו, על שאומרת לו לשלחו (דברים רבה ד ה)".

ואכן, לא נחה דעתו של אברהם אבינו, עד שהקב"ה אמר לו בעצמו לבצע זאת (שם יב) - "וַיֹּאמֶר אֶל-לְהִים אֵל אֲבְרָהָם אֵל יָרֵעַ בְּעֵינַיִךְ עַל הַנָּעִר וְעַל אֲמֹתָיָהּ כֹּל אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלַיִךְ שְׁרָה שְׁמַע בְּקוֹלָהּ כִּי בִיצְחָק יִקְרָא לָךְ זֶרַע".

"אל ירע בעיניך על הנער ועל אמותיה" - אל תרגיש אבדן בגירושן של הגר וישמעאל. אשתך האמיתית היא שרה, ולכן שמע בקולה. "כי ביצחק יקרא לך זרע". יש לך רק זרע אחד - ממשיך אחד, והוא יצחק. אל תחשוב שגם ישמעאל 'קצת' ממשיך אותך. הוא לא! רק יצחק נחשב לזרעך, ולא אף אחד אחר.

אמנם, בקשתך לעיל לא נדחתה לגמרי (שם יג) - "וְגַם אֵת בֶּן הָאֵמָה לָגוּי אֲשִׁימְנוּ כִּי זֶרַעָהּ הוּא". אכן הוא זרעך ויגדל לעם גדול, אך לא יותר מזה. הברית תהיה רק עם יצחק.

ישמעאל עצמו הרגיש בדבר, וסבר אחרת. הוא ראה את עצמו כזכאי לירושת הארץ, ולהיות ממשיכו של אברהם אבינו.

כאשר הוא מצחק, כוונתו לירושת הארץ, וכדברי שרה - "כִּי לֹא יִירָשׁ בֶּן הָאֵמָה הַזֹּאת עִם בְּנֵי עַם יִצְחָק" (שם יד), והסביר רש"י - "עם בני וגו' מתשובת שרה כי לא יירש בן האמה עם בני, אתה למד שהיה מריב עם יצחק על הירושה, ואמר - אני בכור ונוטל פי שנים, ויוצאים בשדה ונוטל קשתו ויורה בו חצים, כמה דאת אמר 'כמתלהלה הוירה זקים' וגו', 'ואמר הלא משחק אני' (משלי כו יח-ט)".

גם לוט חפץ בירושת אברהם. אינני יודע אם מלכתחילה על כך הוא חשב, אך ודאי הוא, שבשלב מסוים לשם הוא כיוון.

הכתוב אומר - "וַיְהִי רִיב בֵּין רַעֲיֵי מִקְנֵה אֲבְרָם וּבֵין רַעֲיֵי מִקְנֵה לוֹט וְהַכְנַעְנִי וְהַפְרָזִי אֲזִי יֹשֵׁב בְּאֶרֶץ" (שם יז ט). על מה הריב? מפרש רש"י - "ויהי ריב - לפי שהיו רועיו של לוט רשעים, ומרעים בהמתם בשדות אחרים, ורועי אברם מוכיחים אותם על הגזל, והם אומרים נתנה הארץ לאברם ולו אין יורש, ולוט יורשו, ואין זה גזל, והכתוב אומר 'ההכנעני והפרזי אז יושב בארץ', ולא זכה בה אברם עדיין (בראשית רבה מא ה)".

כלומר, לוט רואה עצמו כיוורשו של אברהם, ועל סמך זה היתה מריבה בין רועיו לרועי אברהם.

כעת ננסה להבין מדוע אברהם אבינו מסרב להציע ליצחק מבנות לוט וישמעאל, ואולי גם מבנות אליעזר.

גם לוט וגם ישמעאל תבעו את ירושת הארץ.

ישמעאל - אפילו לאברהם אבינו היתה הוה אמינא שיהיה שותף בירושה, ועד שהקב"ה הודיעו מפורשות כמה פעמים "וְאַתָּה בְרִיתִי אֲקִים אֵת יִצְחָק", ועד שהורה לו לשמוע בקול שרה לגרש את ישמעאל - "כִּי בִיצְחָק יִקְרָא לָךְ זֶרַע" - לא נחה דעתו. וכאמור, ישמעאל עצמו לא ויתר, והמשיך לתבוע את ארץ ישראל לעצמו, ואף כמעט הרג את יצחק לשם כך [ועד עצם היום הזה לא נחו בניו מתביעה זו, כידוע לכל].

גם לוט - רועיו טענו בשמו, שכל עוד לאברהם אין זרע, לוט יירש את אברהם.

מסיבה זו בדיוק, אברהם אינו מוכן שיצחק ישא את בנותיהם!

אילו אברהם היה נושא מבנות לוט או ישמעאל, היו הבריות אומרות, שמצד האמת ברית אברהם ממשיכה גם ביצחק וגם בישמעאל או בלוט, ולכן השידוך ביניהם ייצור אומה המורכבת משניהם יחד.

כדי למנוע אמירה כזו, כדי שיהיה ברור שהברית מתקיימת רק עם יצחק ולא עם לוט או ישמעאל, כדי שיהיה ברור שישמעאל ולוט אינם חלק מהברית - לכן אסור שיצחק ישא אחת מהן.

אותו עקרון חל גם ביחס לאליעזר עבד אברהם.

קודם שהיה לאברהם זרע, אנו לומדים (שם טו ב) - "וַיֹּאמֶר אֲבְרָם, ה' אֱלֹהִים מֶה תִּתֶּן לִי וְאֶנְכִּי הוֹלֵךְ עֲרִירִי וְגַם מִשְׁק בֵּיתִי הוּא דֹמֶשֶׁק אֱלִיעֶזֶר". והוא ממשיך לטעון (שם ג) - "וַיֹּאמֶר אֲבְרָם, הֵן לִי לֹא נִתְּתָה זֶרַע וְהִנֵּה בֶן בֵּיתִי יוֹרֵשׁ אֹתִי".

נמצאנו למדים, כי היתה הוה אמינא, ולפיה אליעזר יירש את אברהם.

אמנם את ההוה אמינא הזו אומר אברהם אבינו בכאב, אך כעת היא 'מונחת על השולחן'.

מהסיבה הזו בדיוק, אברהם אינו מסכים שיצחק ישא את בתו של אליעזר.

כנעני אחר - גם כן אינו רצוי - הרי 'אין ארור מדבק בברוך'. אך אם אין בררה, ישא יצחק מבנות ענר אשכול וממרא. אך לא את בת אליעזר.

מדוע? מאותה סיבה בדיוק!

אילו היה יצחק נושא לאישה את בת אליעזר, היו הבריות אומרות, שבפסוק לעיל אברהם מינה את אליעזר ליורשו, אלא משנולד יצחק, הוא רוצה שגם בנו ירש אותו, ואינו יכול לחזור בו מצוואתו. אולי יאמרו בצורה 'עדינה' יותר - מתנת צדיק אפילו בטעות היא קיימת, לכן בעיני הבריות ה'פתרון' הוא שיצחק ישא את בת אליעזר.

כדי שלא יאמרו כך, אברהם עומד על כך, שגם אם אין בררה, ישא יצחק כנענית אחרת, אך לא את בתו של אליעזר.

ולפי זה יתכן שדווקא אליעזר עצמו, שרצה אף להציע את להשיא את בתו ליצחק - הוא, ורק הוא, זה שמציע להשיא ליצחק את בנות לוט וישמעאל, כדי לרמוז ש'לא נורא' לישא בת מישהו שחומד את ירושת הארץ. רק הוא בלשונו רומז לפסוק "אִם הִשְׁמַאל וְאִימָנָה וְאִם הַיִּמִּין וְאִשְׁמָאֵלָה". אבל אברהם, כאמור, דוחה זאת מכל וכל.

על פי הדברים לעיל, אולי נוכל להבין פירוש מחודש בדרישתו של אברהם מלוט - "הַפְּרָד נָא מֵעָלַי".

כבר הבאנו לעיל את הפסוק ואת רש"י:

"וַיְהִי רִיב בֵּין רַעֲיֵי מִקְנֵה אֲבְרָם וּבֵין רַעֲיֵי מִקְנֵה לוֹט וְהַכְנַעְנִי וְהַפְרָזִי אֲזִי יֹשֵׁב בְּאֶרֶץ".

מפרש רש"י "ויהי ריב - לפי שהיו רועיו של לוט רשעים, ומרעים בהמתם בשדות אחרים, ורועי אברם מוכיחים אותם על הגזל, והם אומרים - נתנה הארץ לאברם ולו אין יורש, ולוט יורשו, ואין זה גזל. והכתוב אומר - 'ההכנעני והפרזי אז יושב בארץ', ולא זכה בה אברם עדיין (בראשית רבה מא ה)".

הפירוש המקובל הוא, שהפרידה בין אברהם ללוט היתה בגלל איסור גזל, על שהיו רועי לוט רועים בהמותיהם בשדות זרים, ואברהם לא הסכים לחיות ביחד עם גזלן.

אבל לפי המבואר לעיל, יתכן לומר, כי פרידת אברהם מלוט היתה מסיבה אחרת.

אחרי שרועי לוט אמרו "נתנה הארץ לאברם ולו אין יורש, ולוט יורשו", אומר אברהם - אם אתה חושב שאתה יורש אותי, איננו יכולים לחיות יחד. עם כל זכויותיך, לוט, אתה אינך יורש. ואם דבקוּתך באברהם אבינו והתהלך עמו גורמת לך לחשוב שאתה ממשיכו ויורשו, לא נותר לי אלא לומר לך - "הַפְּרָד נָא מֵעָלַי".

ואולי לזה רומז הפסוק (שם יג ט) - "הֲלֹא כָל הָאֶרֶץ לְפָנַי - הַפְּרָד נָא מֵעָלַי".

מדגישה התורה, שסיבת הפרדה קשורה לארץ.

אומר אברהם ללוט: אם אתה רוצה את הארץ, בחר לך מקום בה כעת, כאשר "וְהַכְנַעְנִי וְהַפְרָזִי אֲזִי יֹשֵׁב בְּאֶרֶץ". כאשר טרם הגיע עת מועד ירושתו של אברהם אבינו. תגור זמנית בארץ ביחד עם הכנענים, העתידים להסתלק ממנה, ותפרד מעלי. וזאת, כדי שכאשר יגיע הזמן, יהיה ברור שירושתך אינה ירושת אברהם, זמנה איננה זמנו, וזרעך אינו יכול להצטרף לזרעו.

3. אמנם חייבים להדגיש את דברי רש"י עצמו בסיום פירושו "הכתוב אומר והכנעני והפרזי אז יושב בארץ, ולא זכה בה אברם עדיין": כלומר, שהאיסור לרעות בשדות הכנענים הוא רק על עוד לא זכה אברהם בארץ. אך מעת שניתנה הארץ לישראל לירושה, אדריבה, על מועד זה נאמר הפסוק "ערים גדולות וטובת אֲשֶׁר לֹא בְּנִית; וּבְתֵּים מְלָאִים כָּל טוֹב אֲשֶׁר לֹא מְלָאת, וּבְתֵּים חֲצוּבִים אֲשֶׁר לֹא חֲצַבְתָּ, כְּרָמִים וְיִזְמִים אֲשֶׁר לֹא נִטְעַתָּ, וְאֶפְלָת וְשִׁבְעָתָה".

בעקבות הספר הקדוש אם הבנים שמחה

להגאון רבי ישכר שלמה
טייטל זצוק"ל הי"ד

ליקט: הרב בצלאל גנז

רבו ממשיך לזעוק, שעלינו לשים לב למה שהקב"ה מעורר אותנו ע"י טלטלות, ולא צריכים דווקא נביא לעורר אותנו על בני ארץ ישראל ובית המקדש, ואל לנו להתרשם ממה שנראה בעינינו, שבדור כזה ירוד הדבר לא יתכן. בספרנו עמ' 143 והלאה

בארץ, ר"ל כל תפילתן של ישראל אינה אלא בית המקדש, מתי יתבני בית מקדשא.

עוד אמרו חז"ל בבראשית רבה (נו"י), שהקב"ה בעצמו מאז ימי אברהם, וודאי גם קודם לזה, היה מתפלל על בנין בית המקדש, ובעיקר הבנין ודאי על כל ישראל בצירוף כאחד הוטל המשא, ואדרבה - יד כולם שוה בזה ואינו כשר עפ"י יחיד, ואך מלאכת רבים היא והכל חייבים בה, וכדברי הרמב"ם בהלכות בית הבחירה (פ"א הי"ב), שכתב: "והכל חייבין לבנות ולסעד בעצמם ובממונם אנשים ונשים", עיי"ש, וכדמצינו בדוד המלך שגבה הכסף מכל שבטי ישראל לקנות מקום המקדש, והיתה הקפדה בזה שתהא יסוד הבנין דווקא מכל ישראל ביחד, ועיקר היא הקרקע, דכיון דקרקע הוא של כולם - כל הבנין נגרר אחריו, עיי"ש שהאריך מאד בזה.

והוכרח ממדרש, שאנחנו בעצמנו נבנה הבית המקדש דלעתיד. וכתב דהיתה לו בזה הצעת דברים לפני כבוד קדושת הגאון הרב הקדוש בוצינא קדישא חסידא פרישא אדמו"ר שליט"א, ואמר לו בפירוש בפיו הקדוש, שאנחנו בעצמנו נבנה בית המקדש, ואחר כך בעת התיקון הגמור - היינו בביאת המשיח - יבנה מאליו מהשמים בנין יחזקאל, עיי"ש דכן שמע מפי האדמו"ר מהר"י מראדזין זצוק"ל. עכ"ל הגאון בעל עזרת כהנים שהדפיס ספרו בשנת תרל"ב.

~ ~ ~

הנה, מה שהביא בשם האדמו"ר מראדזין ז"ל, דתחילה נבנה אנחנו בית המקדש עוד קודם ביאת המשיח, בפנים אאריך בזה אי"ה (להלן מאמר מקדש השם) ואביא, דגם בספר אספקלריא המאירה על הזוהר בפרשת שופטים כתב כן. אבל פלא על כל הני גדולים, איך לא זכרו שבפירוש מבואר כן בתיקוני זוהר (תיקון כא ס"ב), דתחילה נבנה ע"י אדם, היינו על ידינו, ואח"כ כשיהיה גמר התיקון יבוא מן השמים וינוח על בנין שנעשה על ידינו. וכן כתב בספר האמונות והדעות לרבינו סעדיה גאון (מאמר ח), דתחילה נבנה בית המקדש ברשיון המלכות, וזה יהיה הכנה לבנין שיבוא מן השמים, עיי"ש. וכן הוא בפסיקתא, עיי"ש בביאור הגאון רבי זלמן מרגליות. וכן הוא בירושלמי, וכמו שהבאתי כבר לעיל בפ"ב (אות טז).

וידוע, דקודם בנין בית המקדש צריך שיתקבצו ישראל שם תחילה, וכמו שהבאתי לעיל בשם ש"ס רומב"ם, על כן ודאי דעונש של ההתרשלות שהבאתי לעיל בשם העזרת כהנים שהקב"ה קוצץ על זה, הוא ודאי על ההתרשלות של הקיבוץ, שמתרשלין לעשות קיבוץ

ומקרא מלא דיבר הכתוב בעזרא (ט א) - "נגשו אלי השרים לאמר לא נבדלו העם ישראל והכהנים והלויים מעמי הארצות בתועבותיהם לכנעני" וגו', ופירש במצודת דוד, רצה לומר עודם עושים בתועבותיהם של הכנענים, עיי"ש. ועיין קידושין (ע): "אלה העולים מתל מלח וגו' ולא יכלו להגיד בית אבותם וזרעם אם מישראל הם (כאמור בעזרא ב ט), 'תל מלח' - אלו בני אדם שדומים מעשיהם למעשה סדום שנהפכה לתל מלח. פירש רש"י - 'מעשה סדום' - שהיו מגלי עריות, דכתיב (כראשית יג יג) "דעים וחטאים", רעים בגופם וחטאים בממונם, עכ"ל. הרי מזה יש לראות דעך כמה היו גרועים.

ועיין ספורנו שיר השירים (ו יא) בפסוק "אל גינת אגוז ירדתי", שהקב"ה התרעם אל חגי זכריה ומלאכי שנשארו בבבל ולא עלו לארץ ישראל, שהקב"ה אמר להם יען שאנשי מעשה נשארו בבבל ולא עלו רק הגרועים, אין יכול להשרות שכינתו בתוכם, וביקש מהם להשתדל אצל אנשי מעשה שיעלו ג"כ לא"י, ואז ישרה שכינתו שם, עיי"ש בספורנו.

ועיין בספר העיקרים למהר"י אלבו (מאמר ג פכ"ב) שכתב: "לא עלו עמו [ר"ל עם עזרא] אלא מתי מספר, והגדולים שבישראל והחכמים והמיוחסים כולם נשארו בבבל", עכ"ל. ולשון רש"י כתובות (כה:): - "רובן נשארו בבבל", עיי"ש "והיינו רוב בכמות ורוב באיכות". אכן, אח"כ אחר איזה שנים, אדרבה - נהפך הדבר ורק מציון שאלו תורה, כל זה קדושת המקדש סבב. עיין בספר פרקי היכלות (בתי מדרשות פרק כט-לא) מגודל מדרגתם.

עוד מצינו בדברי חז"ל (עי' סוטה לה. ב): דאנשי בית שמש נענשו עונש גדול על התרשלותם מלחזר אחר הארון שהיה שבו ידי פלשתים שבעה חדשים, וכדאיתא ב"פה תואר הקצר" במדרש רבה בראשית, שכתב שהיה עונשם על שלא היו מחזירים על הארון להשיבו, לפי שהם היו קרובים יותר לפלשתים מכל ערי ישראל. ואמרו שם במדרש [בראשית רבה נד ד], "וז"ל: "אמר הקב"ה, אילו תרגולתו של אחד מהם אבדה היה מחזר עליה כמה פתחים להביאה, וארוני וכו' אני אשיגו עליי", עכ"ל. וכל זה היה רק על בקשת הארון לבד ומבלי הלוחות, וכמו שיבואר לקמן, מכל שכן על בית המקדש כולו עם הלוחות וכל כלי הקודש - על אחת כמה וכמה מחוייב לדרשו, עיי"ש שהאריך בזה בנפלאות, דאין החיוב מכל ישראל להשתדל לבוא לארץ ישראל כדי לזכות לבנות בית המקדש. וכתב, דכבר נרמז בששת ימי בראשית, דזה עיקר בקשת ישראל וציפייתם, וכמאמר חז"ל בבראשית רבה (יג ב) על מה שאמר הכתוב (בראשית ה ב) - "וכל שיח השדה טרם יהיה

זה לשון הגאון בעל עזרת כהנים על מסכת מדות [בהקדמה]: נישא נא לבבנו ונשים עצה ונחקורה, אולי כל המאורעות הקשות הפוגעין בנו מרעין בישין, פגעים בישין וכיוצא כהן, הן הן הדופקים כפטיש על דלתי שערי לבבנו ומקיצינ ומעוררין אותנו משינת ההתרשלות, והן הנה חלף ניב שפתי הנביאים כזמן המוקדם זה שנים קדמוניות, וכמאמר חז"ל בספרים הקדושים, דשליחות התוכחה, אשר היתה בפי הנביאים בימי קדם עת הנבואה פרצה בישראל, נמסרה כהיום בידי יסורים וחלאים רעים, כמדומה הוא בזוהר הקדוש.

ואעיד עדים על בירור ואמיתת דברינו בזה בעליל אמיץ בדברי חזינו הקדושים, הלוא ראו נא איך כמו אלה עוררו ג"כ נביאינו הקדושים את לב אבותינו בימי התחלת בנין בית שני ואמרו להם בשם ה' בעת היותם דוממים ובטלים ממלאכת הבנין כעצת השוטנים מצרי יהודה וירושלים "אשר בכח ואדרע וחיל בטילו הימו" (ע"פ עזרא ד כג), ויעוררו אותם הנביאים בשם ה' ואמרו להם (חגי א ד-א) "העת לכם אתם לשבת בבתיכם ספונים והבית הזה חרב, שימו לבבכם על דרכיכם, זרעתם הרבה והבא מעט אכול ואין לשבעה וגו', יען מה נאום ה' צב-אות יען ביתי אשר הוא חרב ואתם רצים איש לביתו, על כן עליכם כלאו שמים מטל והארץ כלאה יבולה, ואקרא חורב על הארץ", יענין שם ברש"י.

ואחר התעוררם לבנות המקדש, אמר להם הנביא (שם ב טו-טז) - "ועתה שימו נא לבבכם מן היום הזה ומעלה מטרם שום אבן על אבן בהיכל ה', מהיותם בא אל ערימת עשרים וגו' מן היום הזה אברך" וגו', כאומר - ראו נא החילוק וההפרש בין המוקדם ובין ההווה ותראו, כי בזכות בנותכם את הבית יהפכו היסורים והצער לברכה.

ובאמת, אז לא בגופניות לבד נתברכו אלא גם בנפשיות, כי נתגדלו אז גם במדרגות גבוהות להפוך כל מרע לטוב כידוע. והגם כי בתחילת ביאתם לארץ ישראל היו במדרגה קטנה, כי עיקר החרש והמסגר נשארו בבבל.

ואני המחבר אוסיף עוד על דברי הגאון 'עזרת כהנים', כי לא לבד שהיו הבאים במדרגה קטנה כאשר כתב הגאון ז"ל, רק שהיו במדרגה פחותה מאד וגרועים ביותר, כאשר כתב הרד"ק ריש מלאכי (א א), וזה לשונו: "כי הדור העולה מבבל היו רובם מחזיקים במעשים שאינם טובים, שהיו נושאים נשים נכריות כמו שהוכיחם עזרא בזה, וכן מלאכי הוכיחם בזה כמו שאמר (מלאכי ב יא) "ובעל בת אל נכר", וכן בחילול שבתות לא היו נזהרים ובדברים אחרים, כמו שכתוב בספר עזרא (פרקים ט-י), עכ"ל.

ישראל שם בארץ ישראל, וכל קיבוץ שיתקבץ שם חשוב מאד בעיני השי"ת ואינו רשאי לקטן אותה, כמאמר הנביא בזכריה (ד' י') "מי בז ליום קטנות (עיין אבן עזרא - שמבזה לישועת קטנות, שמחזיק זאת לדבר קטן) ושמחו וראו" וגו' (שם ח' א') והיה כאשר הייתם קללה בגוים בית יהודה וישראל כן אושיע אתכם והייתם ברכה אל תיראו ותחזקנה ידיכם", עיין במצודת דוד: "אל תיראו מדברי המקטינים כבוד הבית והפקידה, ותחזקנה ידיכם לאחוז בבנין ולהשלימה, אלה הדברים תעשו" - יעו"ש. ואחר שיהיה שם קיבוץ ויבנו את הארץ - יהיה הבנין על ידי מי שהוא - יתברכו בגופניות וברוחניות, וכדברי העזרת הכהנים הנ"ל, כי ה' ישגיח עליה בעין פקחא. והנביא אומר כן בפירוש בזכריה (ג' ט) - "על אבן אחת שבעה עינים", ר"ל שמורה יהיה מאת המקום ב"ה על בנין ההוא. "הנני מפתח פתוחה נאום ה' צב-אות", המקום בעצמו יחזק צורות על האבנים לייפותם, רצה לומר ה' יתן כח ועזר על המלאכה. "ומשתי את עון הארץ ההיא ביום אחד", ר"ל בפעם אחת אסיר את עון הארץ, כי אחדש בקרבם רוח נכון, ולא יחטיאו ולא ימצאו עוד עון, עיי"ש במפרשים. וכוונת הנביא בזה בולט לומר, שלא לקטרג על הבנין

משום דבוני הארץ המה לא טובים ומלאים עון וע"י כן לא ירצו להשתתף עמם, על זה אומר הנביא, שה' הבטיח שימוש את עון הארץ ביום אחד, ר"ל שפתאום ביום אחד [כמו שאומרים כלשון אשכנז: 'אין איינעם מארגען מען ווירד אויף וואכען פאם שלאפפע' - 'בבוקר בהיר אחד יקיצו מהשינה'] ימצאו את לבבם שנהפך לטובה, ולא ימצאו עוד עון, ורוח חדש כקרב לבכם לעשות רצונו של מקום. ואל תתמה איך אפשר שדור כזה אשר מלא חטאים ועוונות ייטיבו מעשיהם, משום שזה יהיה בכוחו של הקב"ה שיחדש כליותם לעשות רצונו יתברך, ועל זאת באה הבטחה הנ"ל של 'ומשתי את עון הארץ ביום אחד'. וגדולה מזו כתב הרשב"ם סוף פרשת ואתחנן (דברים ט"ז ט"ז), שאפשר שיעברו תשעה מאות דורות שיכעיסו את המקום ב"ה, ודור האלף יהיה תמים, עיי"ש.

ואחר שכן הבטיח הנביא בשם השי"ת, אין לנו להתחכם ולומר כי בוני הארץ אינם נראים לי ואינו רוצה להשתתף עמם כי המה עוברים על רצונו של מקום. תדע, כי זה הוא מסימת עינים של הס"ם רח"ל, לעכב עלינו מלעשות הבנין בהסכם כולנו, או להיות בכלל מרובים עושים את המצוה, כי אינו

דומה מועטים עושים את המצוה למרובים עושים את המצוה, כי לנו לעשות את שלנו, שלא להתרשל בזה ולהשתתף עם כל הבונים אותה, והשי"ת יעשה את שלו, לקיים 'ומשתי את עון הארץ כיום אחד'. וזה אמת וברור לאמיתיה של תורה, וכל המתרשל בזה יפול בעונש הגדול שהבאתי לעיל בשם העזרת כהנים. ודין גרמא על כל הצרות שהגיעו כעת, על שהסחנו דעתנו מארץ ישראל, שעיני ה' א-להינו בה מעולם עד עולם, וגם עוד זרקנו בוז וקלון על הבונים אותה, וכל זמן שלא נשוב מדעתנו זה ח"ו עוד יתגברו עלינו הצרות ח"ו. ואלו הצרות ופגעים בישין שאירעו לנו, המה חלף גיב שפתים של הנביאים שיבואו להוכיח על פנינו, והם הם המדברים אלינו ומוכיחים לנו ומעוררים את לבבנו, שנקום משינת עצלתנו ושניתן לבבנו לשוב לארצנו הקדושה, וכמו שהבאתי לעיל בשם המדרש, שהצרות ומכות המה שלוחי ה' תחת הנביאים, וכמו שכתב ג"כ העזרת כהנים כן בשם הזוהר הקדוש.

ושתיה גאולה ברחמים אכ"ר

...

הצטברו הרבה מכתבים במערכת, מדור מורחב יופיע בעז"ה בגליון הבא

בית המדרש

מכתבים ומאמרים שנשלחו למערכת, עם תגובות רבני בית המדרש - מטובי הכותבים בגליון

הקרב, מחדד הנצי"ב בפרושו ל"שמח זבולון בצאתך ויששכר באהלך" (דברים לג יח) -

לעולם זאת על ישראל, בשעה שיוצאים למלחמה, מייוחדים אנשים לתורה ולתפלה כל היום, שיוצאים עם הלוחמים לאהלי השדה.

במצב של היום, לא נוכל לצאת ממש עם הלוחמים לאהלי השדה, אבל נוכל לשדר דרך כל הערוצים, הקולות והפשקווילים, שתופסי התורה וחובשי בית המדרש דרוכים ומשקיעים את כל כחם בלמוד התורה ובתפלה כחלק מהמערכה. האם אין זה הלך העולה ממלחמת עמלק - חשיבות גורלית לפרסום ההשתתפות?

אחרנו את המועד. מי יודע כמה לבבות היו משתעבדים, כמה מהר היינו מתגברים, אילו היינו מעלים את תורתנו ואת תפילתנו ראש הגבעה לעיני הלוחמים כבר מהיום הראשון.

ובכל זאת - הבה נתחזק בטרם סבב נוסף של צווי מילואים עוקר יהודים כה רבים מתלמודם, ממשפחותיהם, משגרת חייהם ביישוב הארץ - בהצרת השתתפות שתגיע עד לאהלי השדה, לאמירה שאנחנו אכן מגויסים למערכה - בכל רגע של לימוד בבתי המדרש ובכל מלה של תפילה, ושחרדתנו לדבר ה' כוללת את החרדה לעמו ולארצו.

ש.סלייטר, ירושלים

...

ואולם נראה, שבמקור הזה גופא נמצא דיוק חשוב נוסף בנידון.

הנה ה'הסתכלות כלפי מעלה' האמורה, שורשה במלחמה הראשונה שלנו כעם נגד הצר שקם נגדנו: משה מצוה את יהושע לבחור אנשים לצאת להלחם בעמלק, ואילו הוא עצמו עולה לראש הגבעה ואהרן וחור לצדו (שמות י"ז ג'). למה אין הם מותכנסים באהלך של תורה, ללמוד ולהתפלל בשקט? אין זאת אלא שבעת מלחמה, העבודה הרוחנית אינה דבר שהצניעות יפה לה:

והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל, וכאשר יניח ידו וגבר עמלק. (שם)

בזמן שיש ישראל מסתכלים כלפי מעלה ומשעבדים לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים, ואם לאו היו נופלים. (משנה ראש השנה ג ח)

הנה מתבהר התהליך. נכון, נדרשת הסתכלות כלפי מעלה ושעבוד הלב לאבינו שבשמים כדי להתגבר. אבל אין זה עובד? עמידת המתפללים על ראש הגבעה מושכת את תשומת לב הלוחמים, הללו מסתכלים כלפי מעלה, רואים את ידי משה מורמות, מבינים, משעבדים את לבם, וכך מתגברים (תפארת ישראל שם). אם אין מה לראות בראש הגבעה, אם לומדי התורה מסתתרים, מצטנעים - אין הסתכלות, אין שעבוד הלב וחלילה... יש נפילה.

את חשיבות החבור הנראה לעין בין בית המדרש ושדה

כאשר לגיוס לשיבות

כמה שמחנו לראות את כותרת מכתבו של ר' אברהם שוסטרס בגליון האחרון - "גיוס חובה - ללימוד התורה!". איך חיכינו לצירוף המלים האלה! הנה עברו כמעט שנתיים רוויות דם יהודי שפוך וזעם בין מגזרים, בלי שתעלה על נס בשכונותינו - אבל לעיני כל ישראל - הקריאה:

ישראל במלחמה! כל בחור וטוב חובש ספסל בבית המדרש!

או

עזרת ישראל מיד צר, הכל יוצאין לשיבות ולכוללים!

או

גיוס מלא לשיבות מיד, יומם ולילה - כי בנפשנו הדבר!

במה ננַזק אם נקרא קבל עם ועדה להתחזקות בתורה ובתפלה בעת מלחמה?

בשבועות האחרונים, בעקבות איומי סנקציות ומעצרים, נשמעות בערוצינו שיחות חיזוק לתלמידי הישיבות. לצד העידוד המבורך להתמסרות מחודשת ללימוד תורה ולביצור הבטחון במי שזן ומפרנס לכל, צצה באחת השיחות גם הערה מעניינת על המלחמה: אף על פי שגם אנחנו צריכים לחזור בתשובה, עלינו לדעת שמי שמביא את הנצחונות הם אלו ש'מסתכלים כלפי מעלה', בעוד אלו שהם להיפך, רח"ל - הם אחראים על הנפילות.

מתוך פסק הלכה ממרן הגאון הצדיק רבי דב הכהן קוק מטבריה

מאת תלמידו נאמן ביתו הרב יקותיאל אוהב ציון אב"ד 'טובה ראיתה' רב בעיה"ק טבריה ת"ו

פסק ההלכה מתפרסם כלשונו ב'קדושת ציון' בברכתו של מורנו הרב שליט"א

א. היום [י"ט מרחשון תשפ"ו] נשאל מרן גאון ישראל ר' דב הכהן קוק שליט"א אודות החוק הידוע משנת תש"ט לבצע הריגת מחבלים, חוק זה 'מוקפא' מאז ועד עתה בגין השתלטות מערכת המשפט כידוע, ומכמה סיבות ידועות, וכעת עלה הנושא שוב על-ידי חבר הכנסת 'בן-גביר', ורבים דנים בדבר האם נכון הדבר או לא.

ב. ואמר מרן הגר"ד קוק שליט"א, שאינו רואה שום סיבה מוצדקת שלא להרוג מחבלים, וכי דבר פשוט וברור הוא שכן יש לעשות, כיון שאם לא יעשה כן, אין להם מורא כלל, ויש בזה משום נתינת כח וגרמא לפיקוח נפש המתמשך על-ידי מחבלים ארורים.

ג. ומה שמניחים אותם בבית הכלא, אין זה מפעיל אצלם שום מורא, והמחשבה על זה לא גורמת לשום מחבל לעצור את פעולות האיבה שלו, ורק אם ידע שילקח להריגה, אז יש בזה כח לעוצרו ולהניאו ממעשיו הרעים [וגם זה לפעמים לא יעזור, אך אין ספק שעל-פי רוב יחשוב המחבל כמה פעמים לפני שיעשה צעד של איבה כלפי יהודים].

ד. ופעמים הרבה המצב של המחבל בכלא הוא הרבה יותר טוב ממצבו כאשר הוא בביתו, כאשר הוא אוכל ושותה על חשבון מדינת ישראל, ומקבל גם לימודים וטיפול שיניים וכו', וגם אם רע לו שם, אין זה עוצרו מפעולות האיבה ובכלל, ובפרט שיוודע שמסתמא תהיה איזה 'עסקה טובה' שבה הוא ישוב לאדמתו ולחבלתו.

ה. ומה שיש הטוענים שאם יחוקקו חוק הריגת מחבלים, הרי שבוזה מכניסים יהודים לסכנה, שאם יקום יהודי וירצח גוי, יהיו מוכרחים להורגו גם-כן, הנה מלבד שזה דבר רחוק מאד, שכידוע אין זה דבר הווה שיהודי יביא עצמו לכזה מצב, עוד בה, שאין לנו לדון ולחשוב על דבר שלא נמצא לפנינו, וכעת רצון התורה הוא שהמחבל יהרג וללא ישאר ממנו זכר כלל ועיקר.

ו. מה גם, דכל החשש שיבואו יהודים להרוג גויים, הוא מחמת שהיהודי מגיע למצב שאינו יכול לראות באבדן מולדתו [וכפי שקרה עם הקדוש ר' ברוך גאלדשטיין ז"ל], אבל כאשר יעשו שפטים במחבלים ויוציאו להורג ויהרסו את בתיהם, וכן כל מרעין בישין שאפשר להביא עליהם, אז ממילא לא יקום שום יהודי לנסות לחבל בכחות עצמו.

ז. ומה שיש טוענים שדבר זה יגרום איבה, הנה ראינו איך אלו שחסו על המחבלים ועשו עמם אהבה, קבלו את גמולם בראשם בשמחת תורה תשפ"ד, ודבר פשוט הוא שעם פראי אדם אין צורת דיבור אחרת, וכן יש לנהוג בבח גדול וביד רמה.

ח. וכעת ראיתי אריכות דברים בסוגיא זו להגאון רבי מנשה קליין זצ"ל, אדמו"ר מאונגוואר, בחלק התשיעי (סי קצו), ושם כתב ממש בעין דברי רבינו הג"ל. ע"ש אריכות דבריו הנפלאים. וכן הודיע פסק זה בשער בת רבים מרן גאון עוזינו הגר"ע יוסף זיע"א לפני 35 שנה בעת שבוצע רצח על-ידי המחבל 'יפאני' קוזיווי אוקומוטו' בשדה התעופה בן-גוריון בלוד.

ט. ואחרי 7 שנים חזר הגר"ע על דעתו בגאון בישיבת מועצת הרבנות וחזיק את עמדתו של ראש הממשלה דאז מר מנחם בגין שגם כן ביקש לבצע את החוק הלכה למעשה, ואמר הגר"ע, 'כי בתשובות גדולי הפוסקים נאמר, שקרובי משפחה של יהודי שנרצח, חייבים לפי ההלכה לעשות ככל יכולתם, ולפעמים עד כדי חשש חילול שבת כדי להסגיר את הרוצח הגוי ולעשות בו את הנקמה הראויה, אין כל מקום לרחמנות, וכבר נאמר 'רחמי רשעים אכזרי', וכל המרחם על האכזרים - סופו שמתאכזר על הרחמנים', ועוד נאמר 'אל תהי צדיק הרבה' ו'אל תרשע הרבה'. עכ"ד [קובץ 'אור המזרח' כרך כ, עמ' 115].

י. ושמעתי ממר אבי ר' מרדכי שליט"א שכן היתה דעתו הברורה של הגאון ר' יעקב [בהגר"ע] יוסף זצוק"ל, והיה מדבר על זה בכבא גדול, וכמעט שהוא היה מזהימים שהביעו דעתם הברורה בסוגיא זו ולא מורא וחת. וידוע שכן דעת כמה גדולי עולם אשר חלקם פרסמו את חתימתם על נושא זה וחלק העדיפו מסיבות ידועות להיות בבח' 'יושב בסתר'. וראה בס' 'תורת המלך' ב' חלקים הרחבה בענינים אלו. ובעיקר הענין ראה מה שכתב בס' 'לשעה ולדורות' ח"ב (עמ' תשל והלאה).

'ולא תתניפו את הארץ אשר אתם בה כי הדם הוא יחניף את הארץ ולא יכפר לדם אשר שפך בה כִּי־אִם בְּדָם שֶׁפָּךְ' (במדבר לה ל). ואתה תבשר הדם הנקי מקרבך כִּי־תעשה הישר בעיני ה' (דברים כא ט).

בברכה רבה,
יקותיאל טבריה

רוח אחרת במצפה לאה

בכ"ז בתשרי, נערכה תהלוכת הכנסת ספר תורה, ולאחריה סעודת מצוה בשוב החרדי המוקם בלב בנימין, הלא הוא 'מצפה לאה'. מדובר בהשלמת מהלך אדיר שהתקם לפני שנים ספורות בוועידת 'קדושת ציון', ופעילי האגודה נטלו חלק נכבד ביוזמה הברוכה לאורך כל הדרך, לצד יהודים טובים נוספים ממיטב בניה של היהדות החרדית. הדברים הבאים פורסמו במאמר היומי 'שמע ישראל' מאת יו"ר 'קדושת ציון', הרב יהודה אפשטיין, למחרת האירוע המרומם.

שהיו בכל, ספרד, גרמניה ופולין. ההתכנסות כלפי מפעל ישוב הארץ הולכת ונמוגה, ויותר ויותר מבינים, כי דווקא ההתחברות לארץ ולברית שכתנו עליה עם בורא עולם - היא הערובה היחידה לקיומנו גם במישור הרוחני. לנוכח תהליך האוסלוויזציה של הציונות החילונית, אשר הוביל אותנו לאסון הגדול מלפני שניםים ולהכלת הטבח בהסכם שנחתם לאחרונה משום שלא העזנו לומר קבל עולם ומלואו את הרש"י הראשון בתורה - לנוכח זאת ראינו במצפה לאה את תהליך התיקון של האומה. ראינו כיצד בני התורה מתחברים למהלך ההיסטורי של שיבת ישראל לארצו מתוך עמדה של יוזמה עצמאית, ההתרגשות הרבה שאחזה רבים מיושבי המאוזנים הותיקים לנוכח התופעה הנפלאה, יוצרת אף בחינה של חיבור בין אהבי ה' וארצו מכל המגזרים, כמו שאמר דוד מלכנו 'חבר אני לכל אשר יראוך'.

מי יתן, והתהליך ימשיך ביתר שאת וביתר עוז, ומצפה לאה יהיה למגדלור של תורה ויראה, אשר יאיר על הארץ כולה. חזקו ויאמץ לבבכם כל המייחלים לה'!

אנושיים לצד מחירים מאמירים לא רק בירושלים ובבני-ברק, אלא אף במקומות שבעבר נחשבו לפריפריה - מגיעה הבשורה הנפלאה של מצפה לאה, ומלמדת אותנו, כי **מצוקת הדיור אינה עומדת בחלל ריק. היא נובעת ממצוקת הדיור של בורא עולם, אשר חפץ להשכיח את שכינתו בארצו, לפרוס את חסותו על נחלתו, להנחיל את בניו בכל מרחבי הארץ ולאפשר לעמו לקיים את היעוד של "פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה".**

מי שראה את מאות המשתתפים בהכנסת ספר התורה ובסעודת המצוה אמש - לא יכל שלא לחוש את משק כנפי ההיסטוריה. מי שחווה את התרוממות הרוח שהיתה שם - לא יכל שלא להרהר בלבן, מדוע אין עוד עשרות מאוזנים כאלו, הבנויים על טהרת הקודש ומאוכלסים בידי סלתו ושמנה של היהדות החרדית.

אבל יותר מכל, האירוע סימן את המהפך האדיר שהציבור שלנו חווה ביחס להכרת המציאות בה אנו חיים, ביחס להבנה, כי אכן מתקדם כאן תהליך אדיר של גאולה. כי ארץ-ישראל אינה עוד תחנה בגלות הארוכה כפי

המעלות הללו של כיבוש, הורשה והתישבות, אך יש במקום גם תופעה ייחודית - המשפחות המאכלסות את המקום - מעל מניין משפחות - הן משפחות חרדיות לכל דבר וענין, יוצאי הישיבות המוכרות, בוגרות בית יעקב, אנשים שהבינו, כי ה' לא הביאנו לארצנו כדי שנדור במחסנים ובחניות, אלא על-מנת שגיש את הארץ ונקיים על-ידי כך את חלקנו בברית עם בורא עולם.

"ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וימלא אחרי והביאותיו אל הארץ אשר בא שמה וזרעו יורשנה". רוח אחרת נשבה במצפה לאה, רוח גבורה של יראת ה', רוח של התחדשות, של התנערות מעפר, רוח של אהבת ה' ויראתו, של תורת ארץ-ישראל הזורמת בעורקים של משפחות האברכים היקרות, אשר בשנותיהם של שלוש האחרונות עמלו צעד אחר צעד כדי להפוך את החלום למציאות.

בשעה שהציבור החרדי נאנק תחת משבר הדיור ומחפש פתרונות מסוגים שונים להעדר ההלימה שבין הגידול הדמוגרפי לאפשרויות העומדות בפניו - מה שיוצר תנאים תת-

בכ"ז בתשרי התשפ"ו, נפל דבר בישראל. לא שמעו על כך בחדשות, זה לא היה אירוע בטחוני או מדיני שהתקשורת אוהבת לסקר, והוא לא קודם באמצעות יחצ"נים מקצועיים המעצבים את תודעת הציבור. אך יתכן ומדובר באירוע משמעותי בסדר גודל של דורות, הרבה מעבר למה שמתארים לעצמם גם אלו שהשתתפו, ואפילו אלו שיזמו וארגנו את האירוע.

גבגבנות שבסביבות כוכב השחר, הוקם מאוזן בשם 'מצפה לאה', ובכ"ז תשרי נערך שם כינוס עוצמתי לרגל הכנסת ספר תורה לבית הכנסת שהוקם בשוב, כאשר לאחר מכן נערכה סעודה לכבודה של תורה, לכבודה של ארץ-ישראל ולכבודם של מוסרי הנפש המיישבים את המקום.

מה החידוש הגדול, תשאלו. ישנם מאוזנים רבים, ברוך ה', ברחבי יהודה ושומרון, אשר יושביהם עוצרים בגופם את התכנית הפלשתינאצית לחנוק את ההתיישבות היהודית ולתכנן את 'השביעי באוקטובר' הבא ביהודה ושומרון, היל"ת. ובכן, במצפה לאה קיימות כל

שבת חברון - פרשת ויחי

כמדי שנה, תתקיים 'שבת חברון' של אגודת 'קדושת ציון' בעיר האבות חברון לבני תורה, מתוך דיבוק חברים ורוממות הנפש על טהרת הקודש בפרשת ויחי, בה אנו קוראים על קבורת יעקב אבינו במערת המכפלה. לפרטים יש לעקוב אחר קו הטלפון ואחר קבוצת השליחה בדוא"ל של האגודה.

רכני חברי ואוהדי 'קדושת ציון' מברכים בשמחה ובהתרגשות מקרב לב את יו"ר אגודתנו והעורך הראשי של גליון קדושת ציון,

הרב יהודה אפשטיין
לרגל שידוכי בנו שיחי'

את חבר הנחלת האגודה, מגדולי העושים והמעשים בכל הפעילות הברוכה

הרב יואל יצחק ברמן

לרגל שידוכי בנו שיחי' יחזקאל ברמן די"ו, דורש ציון בטהרה בזכות עצמו

את הכבוד החשוב המופלג בתורה, יר"ש, מידות טובות ודרישת ציון בטהרה

אלימלך פאסט

לרגל שידוכי עם בת גילו

השוכן בירושלים ישכין שכינתו בכיתם וישרה ביניהם אהבה, אחוה, שלום ודעות. ויזכו לדאות יחד עם כל בית ישראל בבניית החורבה הגדולה שבחזרות דרושלים בעת שיקורים בנו המקרא ומשום תתן על פלה ישיש עליך א-לךך כביא יברכך ה' מציון ויראה פטוב ירושלים כל ימי חייך ויראה בנים לכניך שלום על ישראל.

כינוס חנוכה של קדושת ציון השנה בסמוך למקום המקדש

כינוס חנוכה השנתי לידידי ציון ודורשיה יתקיים השנה בסייעתא דשמיא ביום ג' נר שלישי של חנוכה בבית ויטנברג, רחוב הגיא ברובע היהודי המתחדש בין השעות 20:00-23:00. אי"ה ובכפוף למזג האוויר, יתקיים אף סיבוב שערים בסיום הכינוס. הציבור הקדוש מוזמן תכנית מרתקת ומרגשת. פרטים נוספים ניתן לשמוע בקו האגודה ובקבוצת השליחה בדוא"ל.

להצלחת

מנחם אליהו בן בינא שטארך ורחל בת אהובה שרון שטארך

לע"נ א"מ יעקב ב"ר מנחם מנדרל

לע"נ אילת אלקה בת יעקב יששכר

עדכון שוטף על פעילות האגודה בדוא"ל ובטלפון בדוא"ל: בשליחת בקשה ל- OFFICE@KEDUSHASTZION.ORG או בטלפון: 079-687-3701

לתרומה / למנוי: נדרים פלוס: 'אגודת קדושת ציון' לתרומה בלבד: בנק מזרחי (20) סניף 459 מס' חשבון 109491 - 'קדושת ציון'

ר' זונדל מסלנט – בימיו פרח ישוב הארץ

בנינה ופיתוחה של עיר הקודש

בבואו, מצא רבי זונדל בירושלים ישוב יהודי סובל ומדוכא. הצרות הרבות שניתכו על ראשו בזה אחר זה, החורבן בצפת, התנפלויות הערבים, הביזה והשוד, חוסר הבטחון של קומץ היהודים בתוך ים של תושבים לא-יהודים עוינים, ונוסף לכל אלה הבצורת, הרעב והמחלות השונות שפקדו את התושבים מפעם לפעם והפילו בהם חללים - כל אלה דכאו את העולים שטרם הספיקו להתאקלם ולהכות שורשים, והכניסו אוירה עגומה גם בין התושבים הוותיקים יותר.

היתה אז תסיסה חזקה בקרב העולים, אשר לא יכלו להתגבר על ייסורי ארץ ישראל, והיו ביניהם בודדים אשר העזו להשמיע את הרעיון, שמא לא הגיעה עדיין שעת הגאולה וקיצוץ גלויות, שמא אין הם ראויים עדיין להשתרש בארץ הקודש, ויש לדחות את יישובה של ירושלים עד לבוא שעת כושר מתאימה יותר.

בואו של רבי זונדל היה אפוא דבר בעתו. הוא היה כמלאך מושיע לעדת היהודים בירושלים, מיד עם בואו השתקע בכל הלהט וההתלהבות בבנינה ופיתוחה של עיר הקודש. ניחם את הסובלים, עודד את המיואשים, אירגן את העדה לחטיבה אחת מלוכדת, החל ליצור קשרים ויחסים עם גורמי חוץ, ויצר 'כתובת' לעדת האשכנזים בירושלים, למען לא יהיו מופקרים וחסרי ישע.

בימי חייו של רבי זונדל בירושלים, ישוב היהודים בעיה"ק הלך וגדל משנה לשנה, ובהשפעתו נוספו ונבנו הרבה בתי ישראל בירושלים. רבי זונדל מצא בבואו אל הארץ מספר של כחמש מאות יהודים בירושלים, וזכה לראות בתוכה באחרית ימיו ישוב של יותר מעשרים

דרישת הגאון מווילנא מתלמידיו לעלות לארץ ישראל וליישב את הארץ, ודרישות תלמידיו אלה שעלו מכבר לארץ ישראל, והכריזו לחבריהם ותלמידיהם בגולה על 'עליה לארץ' גדולה והכרחית, היו המכריעים לנסיעתו של רבי זונדל מסלנט¹ זיע"א לארץ הקודש.

בראשית שנת תקצ"ח עזב הגאון רבי יוסף זונדל את עיר וארץ מולדתו סלנט שבארץ ליטא, ויעש את דרכו לארץ הקודש. גמר אומר להתישב בה עם ביתו ישיבת קבע, למרות שהיה בדוחק ובלי כסף במזומן. חרף המהומות והמלחמות שהתחוללו בארץ בין מצרים וקושטא, עזב את פרנסתו, את תלמידיו הנאמנים בישיבה בסלנט, ואת כל הגולה, ויעל לארץ ישראל. ויבוא ירושלימה ביום ה' כסלו תקצ"ח.

בחרתי הסתופף בבית א-לחי

עם כל פעולותיו לטובת הצבור, היה נמנע ר' זונדל מליהנות אף בפרוטה מכספי הציבור או ממוסדות הצדקה, והתפרנס בדחקות מעסק של יצור חומץ ומכירתו שהתנהל בידי אשתו, וכן הסתפק בדירה של חדר רעוע ואפל בחצר החורבה בירושלים. את רוב ימיו ולילותיו עשה בבית המדרש העתיק 'מנחם ציון', אשר בחורבה.

1. רבי זונדל נולד בשנת תקמ"ו לאביו רבי בנימין בייניש. הוא נתחנך ולמד תורה מפי רבי חיים מוולוז'ין זצ"ל תלמיד הגר"א, ולכן נכנתה בפי תלמידיו "פה שלישי לאלהינו" (הגר"א). אחרי פטירת רבי חיים, שמע תורה מפי רבי עקיבא איגר בפוזנא. היה משפיע רוחני בישיבה בסלנט, בה למדו רבי ישראל סלנט ורבי שמואל סלנט. נלב"ע ג' מרחשון תרכ"ו.

נוהג ללכת כל יום ארבע אמות חדשות

במשך כל ימי שבתו בירושלים, היה נוהג ללכת כל יום ארבע אמות חדשות, על סמך המאמר: "כל המהלך ד' אמות בארץ ישראל - מובטח לו שהוא בן עולם הבא" (כתובות קיא.). בתחילה, הלך מכיוון שער יפו, וכשהגיע למרחק רב מדי מהעיר, שינה את מהלכו בכיוון משער שכם².

(מקורות: "תורת רבינו שמואל סלאנט" להגאון ר' ניסן אהרן טוקצ'נסקי זצ"ל, חלק א' במבוא; "אדרת שמואל" עמודים תס"ח-תפ"א; "שבעים שנה בירושלים" להרב יעקב גליס זצ"ל, עמודים י"ד-י"ח; "תנועת המוסר" חלק א' עמודים 94-110; "הצדיק רבי יוסף זונדל מסלנט ז"ל" עמודים ז'-י"ט).

אלף נפש יהודים. ישוב היהודים התפשט ברבעים האחרים, ועד מחוץ לחומתה של העיר העתיקה.

מעורר לבנין הארץ וישיבה

זקני ירושלים מעידים שהגריז"ס היה מן המעוררים הגדולים את צעירי ירושלים לבנין העיר והארץ וישיבה, וחובתו לישוב היתה כל כך גדולה, עד שלעתים קרובות היה מטייל בהרי ירושלים ובוכה על שממותם.

בראותו שהולך ונבנה בית חדש בעיר הקודש, היה מתמלא ששון וחדוה, ואפילו היה הבית של נכרי. וכך היה רגיל לומר: 'תבנה הארץ על ידי מי שהוא ובלבד שתבנה, והרי סוף סוף תהיה הארץ שלנו'.

'סבו ציון והקיפיה, ספרו מגדליה'

בעברו על פני ערי הארץ, בירושלים או בחברון, היה הולך ומונה את הבנינים, לרבות של הנכרים, כששאלוהו לסיבת הדבר, אמר: "והלא מקרא מלא הוא: 'סבו ציון והקיפיה ספרו מגדליה', ו'אין מקרא יוצא מידי פשוטו'". (א"כ כיון שכתוב כך בקרא, לכך הו' כמצוה מדברי סופרים).

כך גם מובא בספר "ארח דוד" (עמוד רכ"ד): "העידו על הג'ר זלמן בהר"ן שהיה הולך וסופר את בניני ירושלים משום הכתוב סבו ציון והקיפיה ספרו מגדליה. שיתו לבכם לחילה פסגו ארמנותיה (תהלים מח יג-יד)

בספר שערי ירושלים (לר"מ ריישר עמ' 55) כתב: מנהג ישראל קדושים משנים קדמוניות לסבב את החומה מבחוץ בכל חול המועד, אנשים נשים וטף, לקיים הפסוק 'סבו ציון והקיפיה'.

בספר 'האיש על החומה' (ח"ב עמ' 181) מסופר על רבי יוסף חיים זוננפלד, שהיה יוצא מהעיר העתיקה בירושלים דרך שער שכם וחוזר דרך שער יפו, כדי לקיים מה שנאמר שם - 'סבו ציון והקיפיה'.

2. ישנה ציטטה השגורה בפי הבריות "ארבע אמות חדשות בארץ ישראל", שכביכול המצווה ללכת בארץ ישראל אינה מתקיימת אלא בארבע אמות חדשות שלא דרך בהן מעולם. מחקר מקיף שנעשה (עיתון 'המבשר', לך לך תשע"ח) מראה, שבגמרות שלנו לא מופיעה כזו גירסה, ואין הבדל בין ארבע אמות ישנות לחדשות. וכך הורו הפוסקים (הגרש"ב גנוט בספרו שלי דקייטא סימן כ בשם הגאון רבי חיים קניבסקי זצ"ל, ע"ש. והגאון רבי מרדכי גרוס שליט"א בספרו מנוחת אמת עמ' עד). אמנם, מצד מצוות חיבת הארץ, יש ענין ללכת ארבע אמות חדשות. וכן יש קדושה שונה בכל מקום בארץ ישראל ולכן יש ענין ללכת למקום חדש, לזכות לעוד סוג קדושה. ונראה, שמעולם לא נתכוונו כל אותם שאמרו 'ארבע אמות חדשות' לומר, שרק בזה מתקיים מה שאמרו בגמרא "כל המהלך ארבע אמות בארץ ישראל מובטח לו שהוא בן העולם הבא", אלא שמצד מצות חיבת הארץ, חיפשו תמיד ארבע אמות חדשות. ועיין בתשובתו הנפלאה של הבר א"ש ח', מובא בהערות בפרק אודותיו, שכן נראה מדבריו.

ואכן מצאנו בכמה וכמה מקומות חשובים ביטוי זה, אשר מקורו בחיבת ארץ הקודש. המקור הקדום ביותר הוא בספרו של אחד משיירתו של רבי יהודה החסיד שעלתה לירושלמה בשנת תס"א, ותיעד את רשמיו בקונטרס 'שאלו שלום ירושלים'. בסוף הקונטרס הוא כותב: "ידוע, שההולך ארבע אמות בארץ ישראל יש לו חלק לעולם הבא, ומנהג תלמידי חכמים של ארץ ישראל, כשהוא הולך במקום שעדיין לא היה שמה, אומר: 'הלכתי ארבע אמות חדשים'".

גם על מרן החזון איש מסופר, שנהג לקח אותו ברכבו לברית מילה, וכשהגיעו לקרבת המקום, הגיעו לאתר שעדיין לא נסלל בו כביש, והנהג סירב לנסוע על החולות. כאשר נוסע נוסף הפציר בנהג, אמר החזון איש מיד: "הרפה ממנו, אל תבקש. אנחנו נלך ארבע אמות חדשות בארץ ישראל" (מעשה איש, חלק ב, עמ' ריט). [למדנו, שאפילו מי שמטייל בארץ ישראל בטעות, כגון מי שתעה בדרכו, הריהו מקיים מצוה משום שהולך ארבע אמות בארץ ישראל, וגם שכאשר רואה את הארץ יכול לחבבה עליו, והכל תלוי בכוונה].

כתב הרב מרדכי גרוס (ספר 'מנוחת אמת', פרק ז): "רצוי, שבדרכים ילמדו מקראות ומאמרי חז"ל הקדושים ממעלות וסגולות ארץ ישראל השייכות לחלק שבה. וישתדל להבחין בצד הרוחני שבטיול, לראות מעלותיה ותכונותיה של ארץ ישראל, וכן להכיר את גבולותיה של ארץ ישראל ונחלות השבטים. כשרואה נוף מיוחד וכדומה, יראה בזה מעשי ה', ויתבונן בנפלאות הבריה של הקב"ה. כשנוסעים לטיול, ובפרט עם הבנים, ראוי לילך למקומות שיכולים לשייכים לדברי חז"ל, כגון מקומות עתיקים וכלים עתיקים שנאמרו במשניות ובגמרא".

חנוכה בשומרון

חוויות כאלה מחפשים בנרות

מרכז סינן עפר ושיטפת חרסים

חוויה ארכאולוגית מעשירה ומרתקת משומרון העתיקה

מרכז מורשת אלון מורה

חוגים 50 שנה לחידוש ההתיישבות היהודית בשומרון

סיורי חוות בשומרון

סיורים בין נופי בראשית, היסטוריה ושבוע

הר גריזים

שרידי העיר ולקדש'ה הכותים

סדנאות מדליקות

סדנאות לכל המשפחה במרחבי השומרון

כל הפרטים מחכים לכם באתר תיירות שומרון

סוכות בשערים

על חג הסוכות שעבר עלינו לטובה, ניתן לומר מעין מה שאמרו חז"ל על שמחת בית השואבה, שמי שלא ראה אותה לא ראה שמחה מימיו. כך, מי שלא היה בירושלים, יקשה עליו להבין שמחה יהודית בחג מהי, שמחה וצהלה שאפפה את כל הרחובות.

מי ששמע את ההלל בשער הכותנה או את ההושענות בשער המשגיא, חש בבירור בחינה של "ושמחת לפני ה' א-להיכם שבעת ימים".

בחסדי ה', התקיימו בכל יום מימות החג מנינים אדירים בהשתתפות אלפי בני תורה עם הנץ החמה בשער הכותנה ושער המשגיא, ונוסף עליהם מנין בשירה וזמרה בכותל הקטן בחלק מהימים, בהם העומס כבר היה רב מדי, אשרינו שזכינו!

מלבד בהנץ החמה, התקיימו מנינים שמחים בסוף זק"ש בשער הכותנה - מנין 'חסדי', ובכותל הקטן - מנין 'ליטאי', ולאחריהם סיבובים עם שירה ודברי תורה.

במנחה נהיתה כבר אווירת שטיבל [במבון החיובי], ואנשים ארגנו מנינים זה אחר זה...

כמו-כן, כמדי שנה בא' דחוו"מ, נערכה על ידי 'קדושת ציון' שמחת חג גדולה ומרוממת בסוכת בית הכנסת 'אהל יצחק', וכן התקיים

אירוע זכר לשמחת בית השואבה בשער הכותנה, בה נטלו חלק רבים מפעילי האגודה, ובכל הלילות רקדו במקום בני תורה, בסמוך ככל הניתן לשמחת בית השואבה המקורית לפני ה', יחזירנה לנו ה' במהרה!

בכל יום מימות חול המועד, התקיימו סיבובי שערים עוצמתיים ומרגשים ע"י מתפללי השערים, מתפללי ביהכ"ס החורבה ועוד... במנינים הללו השתתפו רבנים רבים, ראשי ישיבות, דיינים ותלמידי חכמים בכל חלקי התורה, וכן נשמעו דרשות, דברי געגועים וחיזוק בענין דרישת המקדש ושמחת החג.

להלן רשימה של הסיבובים המרכזיים:

ביום א' דחוו"מ - בראשות הגאון רבי רפאל קוק, את הסיבוב שלאחר המנין החסידי הנחה המדריך החסידי הנפלא ר' יחיאל פיירמן שיחי'.

ביום ב' דחוו"מ - בראשות הגאון רבי אליהו זילברמן [ברי"ט] והגאון רבי נחום מאיר רוזנברג. בצהריים התקיים סיבוב נוסף ויחודי למשפחות בהנחיית הרב זאב קצנלבוגן.

ביום ג' דחוו"מ - בראשות הגאון רבי אליהו מאיר פייבלזון ורבני כולל 'דורשי ציון'.

ביום ה' דחוו"מ - הסיבוב הגדול עם הגאון רבי נתן רוטמן והגאון רבי אליהו קלרמן, יחד עם אלפים רבים של בני תורה, אשר פקדו כפשוטו ממש את כל רחובות העיר, לשמחת לב כל הרואים. בשער השבטים אף הרצה המרצה ההיסטוריון הנוודע הרב ישראל גולדווסר.

בהושענא רבה לאחר תפילה מרגשת ועוצמתית - בראשות הגאון רבי אריה שפירא והגאון רבי ישראל שכטר. במקביל, התקיים סיבוב נוסף עם הרב יחיאל מאיר.

בכל יום שישי ושבת קדש מתקיים המנין עם הנץ החמה בשער הכותנה.

בחסדי ה' המנין בשב"ק התבסס ועבר שדרוג מיוחד בהבאת שולחנות וכסאות למקום כראוי למקום תפילה מכובד, כמו כן אחר התפילה מתקיים קידושא רבא [עם נטילת ידיים למעוניינים] מתובל בדברי תורה בענייני הזמן והמקום מפי הרבנים הגאונים שליט"א, כדאי לבוא בשבת גם מרחוק, לחוש אוירה של קדושה שאי אפשר להשיג במקום אחר. להשתתפות בהוצאות הקידוש והמסתעף ניתן לפנות לטלפון: 052-769-4342

כמו-כן יתקיים מנין בכל יום מימי החנוכה, ובעזר ה' גם סדר לימוד בלילות פרטים בקו שער הכותנה - 079-6077476

שאי סביב עיניך וראי כולם וקבצו באו לך!

גם אני הייתי שם כמעט בכל יום מימי חול המועד, ולא פעם ראשונה ולא שניה, ולא נס לחה של ההתרגשות אף פעם. אולם כעת בסוכות האחרון, גברה ההתפעלות ביתר שאת וביתר עוז.

תמיד ראיתי עומס וקהל רב, אך כמו בחג האחרון מעולם לא היה [הדבר נכון בכל יום, ובפרט ביום האחרון לפני הושענא רבה עם הגאון רבי נתן רוטמן שליט"א והרב גולדווסר שליט"א].

מפעים לראות את ירושלים שמתקיים בה הפסוק 'בניך מרחוק יבואו', ורחוק לא רק במרחק הגיאוגרפי... אנשים שאמנם חרדים ובני תורה, אך מעולם לא היית חולם שתהיה בהם שייכות כלל לדבר זה, ועוד ניתן היה לחשוש שהם עשויים להתנגד - באו עתה בהמוניהם מכל קצוות הארץ [ובודאי גם מחוצה לה]. כולם באים לדורש לציון ולהשתוקק עם כל הדגש מול שערי ה' הבית לבנה ביתך כבתחילה, וכולם מרגשים ויודעים, כי אנו מסש קרובים מאוד, ובעזרה עד קצת תפילות עד קצת תורה, הכנעה וקידוב אחינו התועים, ונזכה לבנין ירושלים ולגאולה השלמה.

בין אם במודע, בין אם בתת מודע, כל מי שהגיע יודע, שלא רק להתחנן באנו, אלא גם לקיים 'בואו שערינו בתורה על אשר זכינו לאחר אלפיים שנה לעמוד מול שערי המקדש, ועוד בהמונינו ללא פחד ומרא בתוך אזור 'ערבי', דבר שעד לפני כמה שנים לא היה שייך.

בין במודע בין בתת מודע, יודעים כולם שאנו נמצאים לא רק בהכנה לגאולה, אלא בדורו של משיח. רבים זימדו בפהם 'זכאן מעלה ונראה' [תוך שהם מצביעים אל עבר השער, למקום המקדש].

ראיתי שמתקיים בנו מקצת 'הביאתו לציון עירך ברגה', אך כמו כן עדיין לא 'בית מקדשך בשמחת עולם', אך ב"ה, יש דודש לציון שבועי דרישה.

יהי רצון, שמקומות אלו יעמדו מול עינינו כל השנה, לא רק בתפילת 'לירושלים עירך', 'ותחזינה עינינו וכו', אלא אף בשעת הלימוד, בשעת השטייגן, נזכור ולא נשכח 'כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים'.

ונזכה בזכות זכירת ציון לבנין המקדש להשראת השכינה במקום אשר יבחר ה', ולעקידת כל הדשע מארצנו, 'כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון'.

בברכה

ב.ט.א.י.ס